

**Názov stratégie CLLD: Tvoríme rozvoj Stredného Liptova
VERZIA 4.1**

V znení dodatkov č. 1, 2,3 a 4

(sledovanie zmien)

26.09.2022

Názov MAS: Miestna akčná skupina Stredný Liptov

Logo MAS

Obsah

Abstrakt	10
1. Základné informácie o MAS	11
1.1. Identifikačné údaje MAS	11
1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje ...	11
2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD	12
2.1. Vznik a história partnerstva	12
2.2. Tvorba partnerstva a stratégie CLLD	15
3. Analytický rámec	17
3.1. Analýza zdrojov územia	17
3.1.1. Všeobecná charakteristika územia	17
3.1.2. Popis prírodných, ľudských, kultúrno-historických, ekonomických, inštitucionálnych a iných zdrojov	18
3.1.2.1. Demografická situácia	22
3.1.2.1.1. Počet obyvateľov, urbanistická štruktúra regiónu	23
3.1.2.1.2. Štruktúra populácie podľa produktivity a trendy vo vývoji vekových kategórií	25
3.1.2.1.3. Trendy v demografických pohyboch a ich príčiny	27
3.1.2.1.4. Národnostné a etnické zloženie obyvateľstva	29
3.1.2.1.5. Vierovyznanie	30
3.1.2.1.6. Vzdelanostná úroveň	32
3.1.2.1.7. Prehľad zručností obyvateľstva	33
3.1.2.2. Infraštruktúra a miestne služby	34
3.1.2.3. Kultúrne, historické a prírodné zdroje	37
3.1.2.4. Životné prostredie	43
3.1.2.5. Finančné zdroje, rozpočty a majetok obcí	44
3.1.2.6. Ekonomické zdroje – podnikanie, tvorba pracovných miest, zastúpenie ek.sektorov, zamestnanosť/ nezamestnanosť, oblasť poľnohospodárstva, oblasť cestovného ruchu	46
3.2. SWOT analýza	55
3.3. Identifikácia potrieb	61
4. Strategický rámec	63
4.1. Definovanie vízie a strategického cieľa	63
4.1.1. Vízia	63

4.1.2.	Strategický cieľ	64
4.2.	Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení	64
4.3.	Súhrn strategického rámca	69
4.4.	Integrované znaky stratégie CLLD	71
4.5.	Inovatívne znaky stratégie CLLD	71
5.	Implementačný rámec	73
5.1.	Popis riadiaceho a implementačného procesu	73
5.1.1.	Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS	73
5.1.1.1.	Najvyšší orgán / Valné zhromaždenie	73
5.1.1.2.	Výkonný orgán / Predsedníctvo	74
5.1.1.3.	Štatutárny orgán / Predseda	75
5.1.1.4.	Kontrolný orgán / Revízná komisia	76
5.1.1.5.	Výberová komisia	76
5.1.1.6.	Monitorovací výbor	78
5.1.1.7.	Uznesenia orgánov	79
5.1.1.8.	Spôsoby činnosti OZ Stredný Liptov	80
5.1.2.	Implementačný proces	83
5.1.2.1.	Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre PRV 2014 – 2020	84
5.1.2.2.	Výzva na predkladanie Žiadosti o NFP	84
5.1.2.3.	Hodnotiace kritériá Žiadosti o NFP	84
5.1.2.4.	Výberové kritériá Žiadostí o NFP	85
5.1.2.5.	Zmena a zrušenie výzvy	85
5.1.2.6.	Konanie o Žiadosti o NFP	86
5.1.2.7.	Doručenie a registrácia Žiadostí o NFP	86
5.1.2.8.	Overenie podmienok poskytnutia dotácie	86
5.1.2.9.	Kontrola oprávnenosti	86
5.1.2.10.	Odborné hodnotenie Žiadostí o NFP	87
5.1.2.11.	Výber Žiadostí o NFP	87
5.1.2.12.	Príjem Žiadostí o NFP na PPA	87
5.1.2.13.	Zmluva o poskytnutí NFP a jej ukončenie	87

5.1.2.15	Popis procesov implementácie stratégie	
	CLLD pre IROP 2014 – 2020	88
5.1.2.15.1.	Výzva MAS na predkladanie ŽoPr, jej zmena a zrušenie.	88
5.1.1.15.2	Hodnotiace kritériá ŽoPr	89
5.1.2.15.3.	Schvaľovací proces žiadosti o príspevok	89
5.1.2.15.4	Administratívne overenie Žiadosti o príspevok	89
5.1.2.15.5.	Odborné hodnotenie Žiadosti o príspevok	90
5.1.2.15.6.	Výber Žiadosti o príspevok	90
5.1.2.15.7.	Overenie výberu ŽoPr vykonanej MAS	91
5.1.2.15.8.	Zmluva s užívateľom	91
5.1.2.16	Popis procesov implementácie stratégie CLLD pre žiadosti	
	(projekty) podporované z vlastných resp. iných zdrojov	92
5.2	Akčný plán	93
5.3	Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD	120
5.3.1	Opis monitorovacích a hodnotiacich opatrení stratégie CLLD	120
5.3.1.1	Spôsob monitorovania realizácie projektov	120
5.3.1.2	Monitorovanie multiplikačných efektov	122
5.3.1.3	Spôsob overovania monitorovacích kritérií	122
5.3.1.4	Postupy sebahodnotenia MAS	123
5.3.1.5	Spôsoby zberu údajov na hodnotenie	124
5.3.1.6	Riziká implementácie stratégie CLLD	125
5.3.2	Monitorovacie ukazovatele	126
6	Finančný rámec	127
6.1	Financovanie stratégie CLLD	127
6.2	Finančný plán pre opatrenia	130
7	Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť	130
7.1	Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia	131
7.2	Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV	131
7.3	Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP	133
7.4.	Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD	133
7.4.1.	Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú,	
	resp. plánujú realizovať	133
7.4.2.	Synergie a komplementarity	134
7.5.	Popis multiplikačných efektov	136

8.4. Zoznam zdrojov analýzy a vstupných dokumentov	136
--	-----

8. Prílohy k stratégii CLLD

8.1 Zoznam príloh

- Príloha č. 1 k stratégii CLLD: Vymedzenie územia a obyvateľstva MAS
- Príloha č. 2 k stratégii CLLD: Doklad o súhlase všetkých obcí so zaradením do územia pôsobnosti MAS
- Príloha č. 3 k stratégii CLLD: Mapa územia MAS
- Príloha č. 4: Zoznam členov MAS podľa sektorov (vrátane obcí)
- Príloha č. 5.a: Záznam zo zasadnutia OZ dňa 25. 9. 2014 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.b: Záznam zo zasadnutia OZ dňa 2. 4. 2015 a prezenčná listina
- Príloha 5.c: Prezenčná listina zo zasadnutia Najvyššieho orgánu OZ z 10.2.2016
- Príloha 5.d: Článok o účasti na výstave Expo Center Trenčín 2016 v miestnej tlači a na www.strednyliptov.sk
- Príloha č. 5.e: Prihláška do súťaže Najkrajšia fotografia z územia MAS/VSP 2016
- Príloha 5.f: Článok o účasti na výstave Agrokomplex Nitra 2016 v miestnej tlači a na www.strednyliptov.sk
- Príloha č. 5.g: Prihláška do súťaže Najkrajšia fotografia z územia MAS/VSP 2017
- Príloha č.5.h až 5.u: Uznesenia Obecných zastupiteľstiev jednotlivých obcí (12 x)
- Príloha č. 5.1.a: Záznam zo školenia 24. 8. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.b : Záznam zo školenia 25. 8. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.c: Záznam z workshopu 1. 9. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.d: Záznam z workshopu 29. 9. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.e: Záznam zo školenia a zasadnutia VZ OZ Stredný Liptov 12. 11. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.f : Záznam z workshopu 18. 11. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.g: Záznam z workshopu a zasadnutia VZ OZ Stredný Liptov 19. 11. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.h: Záznam zo zasadnutia Najvyššieho orgánu OZ dňa 25. 11. 2016 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.i: Záznam zo zasadnutia Výkonného orgánu OZ dňa 18.5. 2017 a prezenčná listina /zmena stanov a voľby monitorovacieho výboru/
- Príloha č. 5.1.j: Záznam zo zasadnutia Najvyššieho orgánu OZ dňa 14.6. 2017 a prezenčná listina
- Príloha č. 6 k stratégii CLLD: Zoznam zdrojov (analýzy) a vstupných dokumentov

- Príloha č. 7: Organizačná štruktúra MAS
- Príloha č. 8: Personálna matica MAS
- Príloha č. 8.a: Profesionálny životopis manažéra - Ing. Miroslav Hanula
- Príloha č. 8.b: Doklady o vzdelaní manažéra - Ing. Miroslav Hanula (diplom + preukaz OSO pre VO, potvrdenie o preškolení VO + osvedčenie kurz PÚ) - (4 x)
- Príloha č. 9.a : Stanovy Občianskeho združenia Stredný Liptov (2 x) , Doplnok č. 1 k stanovám
- Príloha č. 9.b: Potvrdenie o pridelení IČO
- Príloha č. 9.c: Osvedčenie o registrácii a pridelení DIČ
- Príloha č. 10: Grafické znázornenie strategického rámca OZ Stredný Liptov

8.2. Zoznam tabuliek

Tabuľka č. 1:	Identifikačné údaje MAS Stredný Liptov	11
Tabuľka č. 2:	SWOT analýza	56
Tabuľka č. 3:	Súhrnný prehľad strategického rámca	69
Tabuľka č. 4.A:	Opatrenie Stratégie CLLD 1.1. Investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku	94
Tabuľka č. 4.B :	Opatrenie Stratégie CLLD 1.3. Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	98
Tabuľka č. 4.C:	Opatrenie Stratégie CLLD 2.1. Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie	100
Tabuľka č. 4.D:	Opatrenie Stratégie CLLD 2.2. Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry	104
Tabuľka č. 4.E:	Opatrenie Stratégie CLLD 2.3. Investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie	108
Tabuľka č. 4.F:	Chod MAS 1 a Chod MAS 2 v rámci IROP (základná alokácia z menej rozvinutého regiónu)	111
Tabuľka č. 4.G:	Animácie (základná alokácia pre MAS z menej rozvinutého regiónu)	113

Tabuľka č. 4.H: Chod MAS a animácie (dodatočná alokácia na základe splnenia míľníka A), max. 20% z pridelenej dodatočnej alokácie na základe splnenia míľníka A	114
Tabuľka č. 4.I: Chod MAS a animácie (dodatočná alokácia na základe predĺženia obdobia PRV v zmysle nariadenia o prechodných pravidlách), max. 20% z pridelenej dodatočnej alokácie na základe predĺženia obdobia PRV v zmysle nariadenia o prechodných pravidlách.....	117
Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR 2014-2020 ..	127
Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR 2014-2020	127
Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP 2014-2020	127
Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP	127
Tabuľka č. 9: Zameranie stratégie podľa sektorov	130
Tabuľka č. 14: Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12.2014	24
Tabuľka č. 15: Štruktúra obyvateľstva podľa produktívnych vekových skupín v jednotlivých rokoch	25
Tabuľka č. 16: Porovnanie vekových skupín obyvateľstva	26
Tabuľka č. 17: Demografické pohyby v obciach Stredného Liptova v rokoch 2006 -2014	27
Tabuľka č. 18: Celkové prírastky obyvateľov podľa obcí v rokoch 2006-2014	28
Tabuľka č. 19: Rozpočty obcí Stredného Liptova na rok 2015	44
Tabuľka č. 20: Majetok obcí Stredného Liptova – vybrané zložky (v EUR) k 31.12.2014	45
Tabuľka č. 21: Štruktúra organizácií podľa počtu zamestnancov k 31.12.2014	46
Tabuľka č. 22: Štruktúra podnikov podľa právnej formy podnikania k 31.12.2014.....	47
Tabuľka č. 23: Štruktúra podnikov podľa ekonomickej činnosti SK NACE Rev.2 – úroveň celého územia	49
Tabuľka č. 24: Štruktúra podnikov podľa ekonomickej činnosti SK NACE Rev.2 – úroveň obcí	51
Tabuľka č. 25: Prehľad získaného objemu finančných prostriedkov podľa príjemcov 2% z príjmov fyzických a právnických osôb v obciach Stredného Liptova (v EUR) v rokoch 2009 – 2013	36
Tabuľka č. 26: Počet uchádzačov o zamestnanie podľa obcí v území 2009 – 2014 ..	54
Tabuľka č. 27: Podiel počtu uchádzačov o zamestnanie a obyvateľov v produktívnom veku v obciach Stredného Liptova v rokoch 2010 – 2014	55
Tabuľka č. 28: Dodatočné monitorovacie ukazovatele	121

8.3. Zoznam grafov

Graf č. 1:	Počet trvale bývajúceho obyvateľstva v obciach k 31.12.2014	24
Graf č. 2:	Veľkostné kategórie obcí	25
Graf č. 3:	Vývoj počtu obyvateľov podľa produktívnosti a index starnutia	26
Graf č. 4:	Štruktúra obyvateľstva podľa produktívnosti v obciach Stredného Liptova v roku 2014	26
Graf č. 5:	Prírastky / úbytky obyvateľov obcí v rokoch 2006 – 2014	28
Graf č. 6:	Celkové prírastky obyvateľov podľa obcí v rokoch 2006 – 2014	29
Graf č. 7:	Národnostné zloženie obyvateľov Stredného Liptova	30
Graf č. 8:	Štruktúra obyvateľstva podľa náboženského vyznania v obciach Stredného Liptova	31
Graf č. 9:	Vierovyznanie podľa obcí Stredného Liptova	31
Graf č. 10:	Vzdelanostná úroveň obyvateľstva	32
Graf č. 11:	Obyvatelia územia podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania	33
Graf č. 12:	Štruktúra organizácií podľa počtu zamestnancov	47
Graf č. 13:	Štruktúra podnikov v obciach podľa právnej formy podnikania	48
Graf č. 14:	Štruktúra podnikov v území podľa právnej formy podnikania	48
Graf č. 15:	Štruktúra podnikov podľa ekonomickej činnosti SK NACE Rev.2 – úroveň celého územia	50
Graf č. 16:	Štruktúra podnikov podľa ekonomickej činnosti SK NACE Rev.2 – úroveň obcí	52
Graf č. 17:	Počet uchádzačov o zamestnanie podľa obcí v rokoch 2009 -2014	53
Graf č. 18:	Vývoj počtu uchádzačov o zamestnanie v území v rokoch 2009 -2014.....	54

8.4. Zoznam použitých skratiek

CLLD	Miestny rozvoj vedený komunitou
EFRR	Európsky fond regionálneho rozvoja
EK	Európska komisia
EPFRV	Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy
EÚ	Európska únia
Gestor CLLD	Hlavným orgánom zodpovedným za koordináciu prípravy a implementácie CLLD na národnej úrovni je sekcia rozvoja vidieka a priamych platieb MPRV SR
IROP	Integrovaný regionálny operačný program
MAS	Miestna akčná skupina
MPRV SR	Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR

Nariadenie (EÚ) 1303/2013	Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013, ktorým sa stanovujú spoločné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde, Európskom poľnohospodárskom fonde pre rozvoj vidieka a Európskom námornom a rybárskom fonde a ktorým sa stanovujú všeobecné ustanovenia o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde, Kohéznom fonde a Európskom námornom a rybárskom fonde, a ktorým sa zrušuje nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 (všeobecné nariadenie),
Nariadenie (EÚ) 1305/2013	Nariadenie Európskeho parlamentu a rady (EÚ) č. 1305/2013 o podpore rozvoja vidieka prostredníctvom Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV) a o zrušení nariadenia Rady (ES) č. 1698/2005,
NFP	Nenávratný finančný príspevok
PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
PRV	Program rozvoja vidieka Slovenskej republiky 2014 – 2020
RO	Riadiaci orgán
SR	Slovenská republika
Stratégia CLLD	Stratégia miestneho rozvoja vedeného komunitou
Z. z.	Zbierka zákonov
ŽoNFP	Žiadosť o nenávratný finančný príspevok z PRV – projekt
príručka	Príručka pre žiadateľa o NFP
príručka 19.2	Príručka pre žiadateľa v rámci podopatrenia 19.2 -
Zákon o EŠIF	Zákon č. 292/2014 Z.z. o príspevku poskytovanom z európskych štrukturálnych a investičných fondov a o zmene a doplnení niektorých zákonov
Systém riadenia	Systém riadenia PRV 2014 -2020
Systém riadenia CLLD	Systém riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 – 2020

Abstrakt

Verzia č. 4.1 sa vypracovala v nadväznosti na pridelenú dodatočnú alokáciu v zmysle kapitoly 6.4 Systému riadenia CLLD (LEADER a komunitný rozvoj) pre programové obdobie 2014 – 2020.

Verzia č. 4.1 bola schválená najvyšším orgánom MAS dňa xxxyzzzz

Spracovaniu stratégie CLLD MAS Stredný Liptov predchádzala myšlienka vzájomnej spolupráce a koordinovaného postupu na rozvoji regiónu Stredný Liptov tak, aby jeho výnimočné hodnoty zostali zachované a zveľaďované, aby prinášali trvalý úžitok miestnym obyvateľom a návštevníkom, všetko postavené na trvale udržateľnom rozvoji.

Vyvstala tiež myšlienka spoločného marketingu, publicity a sieťovania regiónu a taktiež monitorovanie, hodnotenie a aktualizácia spracovaných stratégií CLLD, pričom dôraz je položený na posilnenie vnímania identity s územím a verejno – súkromným partnerstvom.

Cieľom je zvýšiť konkurencieschopnosť regiónu Stredný Liptov a vytvoriť z neho miesto

- kde budú môcť jeho obyvatelia viesť pokojný a súčasne aktívny život
- príťažlivý aj pre mladú generáciu
- kde je dostatok pracovných príležitostí
- ktoré je atraktívne pre návštevníkov regiónu
- a to všetko založené na trvalo udržateľnom rozvoji

1. Základné informácie o MAS

1.1. Identifikačné údaje MAS

Tabuľka č. 1: Identifikačné údaje MAS

Údaje o MAS	Názov MAS	Občianske združenie Stredný Liptov
	Dátum registrácie v zmysle zákona č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov	22.10.2014
	Sídlo	032 15 Partizánska Ľupča č. 645
	IČO	42390435
	DIČ (ak relevantné)	2024164967
Údaje o banke	Názov banky	Prima banka Slovensko, a.s.
	Číslo účtu	8177373001/5600
	IBAN	SK51 5600 0000 0081 7737 3001
	SWIFT	KOMASK2X
Údaje o štatutárovi	Meno a priezvisko	Ľubomír Frič
	E-mail	lubomirfric@zoznam.sk
	Telefón	0905 920 763
Údaje o kontaktnej osobe	Meno a priezvisko	Ing. Miroslav Hanula
	E-mail	manazer@strednyliptov.sk
	Telefón	0908 712 709

1.2. Vymedzenie oblasti a obyvateľstva, na ktoré sa stratégia CLLD vzťahuje

Miestna akčná skupina Stredný Liptov je zoskupenie predstaviteľov nasledovných záujmových skupín:

- a) záujmová skupina verejného sektora (ďalej aj „ZSVS“),
- b) záujmová skupina podnikateľského sektora (ďalej aj „ZSPS“),
- c) záujmové skupina občianskeho sektora (ďalej aj „ZSOS“)

Nachádza sa v Žilinskom samosprávnom kraji na území okresov Liptovský Mikuláš a Ružomberok.

Združenie spája iniciatívnych ľudí z týchto 12 obcí: Obec Dúbrava, Obec Galovany, Obec Gôtovany, Obec Lazisko, Obec Liptovské Kľačany, Obec Liptovské Sliache, Obec Ľubelňa, Obec Malatíny, Obec Partizánska Ľupča, Obec Pavčina Lehota, Obec Svätý Kríž, Obec Vlachy

OBČIANSKE ZDRUŽENIE STREDNÝ LIPTOV

Občianske združenie Stredný Liptov sa nachádza v Žilinskom kraji na území okresov Liptovský Mikuláš a Ružomberok. Združenie spája iniciatívnych ľudí z týchto 12 obcí:

Základné údaje o území:

Základné údaje o území:

Súvislé územie

Počet obcí: 12

Počet obyvateľov: 10 836

Rozloha: 237,93km²

Hustota obyvateľstva: 45,54 obyvateľov / km²

Prílohy:

- Príloha č. 1: Vymedzenie územia a obyvateľstva MAS Stredný Liptov
- Príloha č. 2: Doklad o súhlase všetkých obcí so zaradením do územia pôsobnosti MAS Stredný Liptov
- Príloha č. 3: Mapa územia MAS Stredný Liptov

Kontakty:

Ľubomír Frič - predseda OZ Stredný Liptov, 032 15 Partizánska Ľupča č. 417

0905 920 763, obec.part.lupca@stonline.sk, www.strednyliptov.sk

Ing. Miroslav Hanula - manažér OZ Stredný Liptov, Pražská 746/24, 034 84 Liptovské

Sliache, 0907 965 226, mhanula@sliace.net, www.strednyliptov.sk

2. Vznik, história a tvorba partnerstva a stratégie CLLD

2.1. Vznik a história partnerstva

Pri budovaní partnerstva sme využili bohaté predchádzajúce skúsenosti komunity jednotlivých obcí z verejného, občianskeho aj súkromného sektora.

Motorom prípravných činností bol člen prípravného výboru, dlhoročný starosta obce Partizánska Ľupča p. Ľubomír Frič a pracovníci OcÚ Partizánska Ľupča p. Katarína Kúkolová a p. Renáta Antolová.

Členovia prípravného výboru zhodnotili aj skúsenosti zo Združenia obcí separovaného zberu – Ekológ, ktoré je takmer identické so vzniknutým OZ Stredný Liptov a taktiež skúsenosti z komunitnej práce a prípravy projektov vo svojej obci a regióne.

Od začiatku pri budovaní partnerstva prípravný výbor odborne viedol PhDr. Jozef Mikyška a neskôr manažér Ing. Miroslav Hanula.

Podnetom k vzniku občianskeho združenia predchádzala myšlienka vzájomnej spolupráce a koordinovaného postupu pri rozvoji regiónu Stredný Liptov tak, aby jeho výnimočné hodnoty zostali zachované a zveľaďované, aby prinášali trvalý úžitok miestnym obyvateľom a návštevníkom, všetko postavené na trvale udržateľnom rozvoji.

Prvé rozhovory, na ktorých sa začala tvoriť vízia tejto spolupráce boli od júla 2014 na stretnutiach Združenia obcí separovaného zberu – Ekológ (celkom 3 stretnutia). Starostami a aktivistami predbežne združených obcí bol dňa 25.9.2014 zvolený prípravný výbor OZ (starosta obce Partizánska Ľupča p. Ľubomír Frič a pracovníci OcÚ Partizánska Ľupča p. Katarína Kúkolová a p. Renáta Antolová), ktorý pripravil stanovy OZ a 13.10.2014 podal návrh na ich registráciu. Stanovy združenia boli schválené MV SR dňa 22.10.2014. Následne 5.12.2015 prípravný výbor požiadal ŠÚ SR o pridelenie IČO a 9.12.2014 DÚ Liptovský Mikuláš o pridelenie DIČ.

Pri spoločných stretnutiach komunity Stredného Liptova došlo k vyprofilovaniu územia, čo schválili aj obecné zastupiteľstvá jednotlivých obcí v období od 11. 2014 do 06. 2015.

Členovia OZ Stredný Liptov na svojom zasadnutí dňa 2.4.2015 zvolili za štatutárneho zástupcu združenia iniciátora vzniku OZ a súčasne starostu obce Partizánska Ľupča p.

Ľubomíra Friča. Jednotliví starostovia združených obcí nominovali do združenia členov za súkromný a občiansky sektor.

OZ Stredný Liptov tvorí územie 12 obcí, pričom Najvyšší orgán - Valné zhromaždenie tvorí 25 členov.

Záujmovú skupinu verejného sektora tvorí 12 obcí (48 %).

Záujmovú skupinu podnikateľského sektora tvorí 8 subjektov (32 %).

Záujmová skupina občianskeho sektora tvorí 5 subjektov (20 % z celkového počtu členov).

Výber partnerov bol urobený tak, aby bol vyvážený z geografického, sektorového, inštitucionálneho, sociálneho a ekonomického hľadiska.

Predchádzajúce aktivity a skúsenosti jednotlivcov, ktorí sa podieľali na prípravných činnostiach združenia sú zrejme z priložených životopisov - Príloha 8.b: Profesionálny životopis, Ing. Miroslav Hanula.

Iniciatívy a aktivity realizované jednotlivými členmi MAS Stredný Liptov sú v analytickej časti tejto stratégie, realizované investičné projekty jednotlivých členov s podporou EÚ, SR alebo VÚC sú v Projektovom zámere PRV 2014 – 2020.

Predstavitelia obcí Stredného Liptova sa následne dohodli na vytvorení verejno-súkromného partnerstva v súčasnej podobe.

Vzniklo tak OZ Stredný Liptov s počtom obcí 12 a počtom členov 25.

Rozloženie členskej základne v území Miestnej akčnej skupiny Stredný Liptov:

Obec Dúbrava – 1 člen, Obec Galovany – 1 člen, Obec Gôtovany – 1 člen, Obec Lazisko – 1 člen, Obec Liptovské Kľačany – 1 člen, Obec Liptovské Sliache - 3 členovia, Obec Ľubeľa – 1 člen, Obec Malatíny – 3 členovia, Obec Partizánska Ľupča – 8 členov, Obec Pavčina Lehota – 2 členovia, Obec Svätý Kríž – 2 členovia, Obec Vlachy – 1 člen.

Päť obcí (41,67 %) má v MAS zastúpenie aspoň 1 členom z občianskeho alebo z podnikateľského sektora.

OZ Stredný Liptov v júni 2015 podalo žiadosť o NFP z Programu rozvoja vidieka 2014 – 2020, opatrenie 19 – Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER, 19.1 – Prípravná podpora, ktorú PPA v Nitre zaregistrovala 27.10.2015 pod kódom projektu 191ZA040002 s názvom Tvoríme rozvoj Stredného Liptova. Rozhodnutím PPA dňa 20.5.2016 bola táto žiadosť schválená, dňa 12.7.2016 bola podpísaná zmluva o poskytnutí NFP č. 191ZA040002. Schválený príspevok bol implementovaný. Následne prebehla zo strany PPA kontrola použitia príspevku, všetky výdavky projektu vo výške 14 680,00 € boli na základe záverečnej správy z administratívnej kontroly zo 14.3.2017 uznané ako oprávnené a aj poukázané na účet OZ Stredný Liptov systémom refundácie.

Štatutár OZ p. Ľubomír Frič založil dňa 6.7. 2015 v Prima banke Slovakia, a.s. účet s názvom Občianske združenie Stredný Liptov.

Dňa 10.2.2016 sa uskutočnilo zasadnutie Najvyššieho orgánu OZ Stredný Liptov, na ktorom boli podané priebežné informácie o stave výzvy na pridelenie štatútu MAS.

Dňa 7.3.2016 bola OZ doručená pozitívna Hodnotiaca správa projektového zámeru.

Z činnosti OZ Stredný Liptov:

- 13. – 14.5.2016 Účasť OZ na 5. ročníku výstavy cestovného ruchu regiónov v areáli Expo Center Trenčín v spoločnej expozícii Národnej siete rozvoja vidieka SR.
- 19.5.2016 Prihláška do súťaže Najkrajšia fotografia z územia MAS/VSP 2016, vyhodnotenie bolo na Agrokomplexe 2016. OZ Stredný Liptov poslalo fotografie do všetkých kategórií, pričom obsadilo 6., 5., 3 krát 4. a prvé miesto.
- 18. – 21.8.2016 Účasť na 43. ročníku medzinárodnej poľnohospodárskej a potravinárskej výstavy Agrokomplex 2016 v Nitre v spoločnej expozícii Národnej siete rozvoja vidieka SR.
- 9.5.2017 Prihláška do súťaže Najkrajšia fotografia z územia MAS/VSP 2017.

Prílohy:

- Príloha č. 4: Zoznam členov MAS podľa sektorov (vrátane obcí)
- Príloha č. 5.a: Záznam zo zasadnutia OZ dňa 25. 9. 2014 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.b: Záznam zo zasadnutia OZ dňa 2. 4. 2015 a prezenčná listina
- Príloha 5.c: Prezenčná listina zo zasadnutia Najvyššieho orgánu OZ z 10.2.2016
- Príloha 5.d: Článok o účasti na výstave Expo Center Trenčín 2016 v miestnej tlači a na www.strednyliptov.sk
- Príloha č. 5.e: Prihláška do súťaže Najkrajšia fotografia z územia MAS/VSP 2016
- Príloha 5.f: Článok o účasti na výstave Agrokomplex Nitra 2016 v miestnej tlači a na www.strednyliptov.sk
- Príloha č. 5.g: Prihláška do súťaže Najkrajšia fotografia z územia MAS/VSP 2017
- Príloha č.5.h až 5.u: Uznesenia Obecných zastupiteľstiev jednotlivých obcí (12 x)

2.2. Tvorba partnerstva a stratégie CLLD

Verejnosť sme do procesu tvorby verejno-súkromného partnerstva zapájali predovšetkým prostredníctvom workshopov, pracovných a pracovno-informačných stretnutí a zasadnutí, zasielaním aktuálnych informácií formou e-mailu. Uskutočnili sme dotazníkový prieskum vo všetkých 12 obciach pôsobiacich v území Občianskeho združenia Stredný Liptov zameraný na získanie podkladov pre analytickú aj strategickú časť stratégie. Taktiež sme urobili podrobný prieskum a vyhodnotenie vypracovaných PHSR jednotlivých obcí.

Na začiatku prebiehali stretnutia v menších skupinách, predovšetkým predstaviteľov samosprávy obcí. O vzniku OZ diskutovali aj poslanci obecných zastupiteľstiev jednotlivých obcí, ktorí nakoniec schválili vznik Občianskeho združenia Stredný Liptov a vstup svojich obcí do OZ.

Po schválení počtu združených obcí a veľkosti územia sa zintenzívnil aj dialóg s občanmi, neziskovým a súkromným sektorom.

Nosné boli najmä nasledovné školenia, stretnutia a workshopy za aktívnej účasti prítomných (dátum, druh stretnutia a téma):

24.8.2015, Školenie, Prezentácia dokumentu spracovanie stratégie CLLD, Štruktúra MAS – členenie orgánov a ich funkcie, vymedzenie štruktúry a návrhy do jednotlivých orgánov

25.8.2015, Školenie, Fungovanie MAS z predchádzajúceho obdobia / znalosti a skúsenosti, Fungovanie MAS v novom období / podmienky a činnosti, vymedzenie vnútorných smerníc a poriadku fungovania MAS/

1.9.2015, Workshop, Prezentácia silných a slabých stránok územia a jeho problémy, Akčný plán – členenie opatrení / PPA/ IROP, vymedzenie opatrení podľa vykonaných analýz

29.9.2015, Workshop, Monitorovanie a hodnotenie akčného plánu, Opis monitorovacích a hodnotiacich ukazovateľov, vymedzenie ukazovateľov

12.11.2015, Záznam zo školenia a zasadnutie členov OZ, Záznam zo zasadnutia OZ 12.11.2015, Personálna matica organizačnej štruktúry - personálne zloženie jednotlivých orgánov združenia, schválenie stanov, členov a orgánov MAS, pripomienkovanie, doplnenie – swot a problémová analýza, pripomienkovanie, doplnenie – vymedzenie opatrení, akčný plán a prezenčná listina.

18.11.2015, Workshop, Prezentácia stratégie, Synergie k IROP a PPA, Prínosy k naplňovania cieľov

19.11.2015, Workshop, Návrhy na doplnenie stratégie, Celkové zhodnotenie a ukončenie finálneho dokumentu, vymedzenie harmonogramu naplňovania cieľov

Na zasadnutí členov OZ dňa 12.11.2015 v Partizánskej Ľupči, boli schválené stanovy, členovia a orgány MAS Stredný Liptov.

Z každého stretnutia bol vyhotovený záznam a prezenčná listina.

Môžeme zhrnúť, že vypracovaná stratégia CLLD s názvom „Tvoríme rozvoj Stredného Liptova“ bola vytvorená na základe:

- názorov samosprávy obcí,
- stretnutí a workshopov so samosprávou, občanmi, neziskovým sektorom a súkromným sektorom,
- návrhov odborníkov,
- vyhodnotenia dotazníkov a PHSR jednotlivých obcí

Na základe výzvy 20/PRV/2016 dňa 25.11.2016 Najvyšší orgán OZ Stredný Liptov schválil a prijal Dodatok č. 1 ku stratégii CLLD Tvoríme rozvoj Stredného Liptova.

Na základe výzvy 21/PRV/2017 dňa 18.5.2017 Výkonný orgán OZ schválil zmenu stanov OZ a dňa 14.6.2017 Najvyšší orgán OZ Stredný Liptov schválil a prijal Dodatok č. 2 ku stratégii CLLD Tvoríme rozvoj Stredného Liptova.

Povinné prílohy:

- Príloha č. 4: Zoznam členov MAS podľa sektorov (vrátane obcí)
- Príloha č. 5.1.a: Záznam zo školenia 24. 8. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.b: Záznam zo školenia 25. 8. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.c: Záznam z workshopu 1. 9. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.d: Záznam z workshopu 29. 9. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.e: Záznam zo školenia a zasadnutia VZ OZ Stredný Liptov 12. 11. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.f: Záznam z workshopu 18. 11. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.g: Záznam z workshopu a zasadnutia VZ OZ Stredný Liptov 19. 11. 2015 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.h: Záznam zo zasadnutia Najvyššieho orgánu OZ dňa 25. 11. 2016 a prezenčná listina
- Príloha č. 5.1.i: Záznam zo zasadnutia Výkonného orgánu OZ dňa 18.5. 2017 a prezenčná listina /zmena stanov a voľby monitorovacieho výboru/
- Príloha č. 5.1.j: Záznam zo zasadnutia Najvyššieho orgánu OZ dňa 14.6. 2017 a prezenčná listina

3. Analytický rámec

3.1. Analýza zdrojov územia

Analýza vymedzuje územia obcí, históriu, fyzicko-geografický a socio-ekonomický potenciál a v rámci neho sociálnu a technickú infraštruktúru, analýzu v oblasti kultúrneho dedičstva, tradícií, tretieho sektora, samosprávy a jej partnerstiev.

3.1.1. Všeobecná charakteristika územia

Liptov je historické územie severnej časti stredného Slovenska, v Liptovskej kotline, ktorej stredom preteká najdlhšia rieka Slovenska Vágus – Váh. Názov má podľa

rovnomeného hradu, ktorý bol sídlom liptovského župana. Pomenovanie kraja „Liptov“ sa prvý raz uvádza v listine z roku 1231. Liptov obkolesuje päť najkrajších pohorí Slovenska. Zo severu sa jej dotýka hradba Západných Tatier, z juhu 80 km dlhá reťaz Nízkych Tatier, zo západu Chočské vrchy a oblú hrebene Veľkej Fatry a na východe do náhornej roviny zdvihnutá brána Popradu. Dnešný Liptov tvoria tri prirodzené regióny:

Dolný Liptov – od Rojkova po Liptovskú Teplú

Stredný Liptov – od Partizánskej Ľupče po Liptovský Mikuláš

Horný Liptov – územie od Liptovského Mikuláša po Štrbu.

Stredný Liptov leží v kotlinovej krajine a je z južnej a severnej strany lemovaný vysokým pohorím Nízkych, Vysokých a Západných Tatier. Z toho vyplýva vysoký potenciál cestovného ruchu a zároveň znevýhodnené podmienky pre poľnohospodárstvo z hľadiska horských podmienok. Vysoký podiel lúk a pasienkov umožňuje rozvoj chovu oviec a hovädzieho dobytku, ktoré majú v území tradíciu. Vysoká lesnatosť územia vytvára vhodné predpoklady pre rozvoj odvetví spracovania dreva. V oblasti je aj veľa, dnes už nevyužívaných banských diel. Štruktúra krajinej pokrývky s relatívne nízkym podielom ornej pôdy a rozsiahlejších zastavaných území zabezpečuje ekologicky vyváženú a stabilnú krajinu. Významným fenoménom územia je chránená časť prírody a krajiny - Národný park Nízke Tatry, ktorý je súčasne aj nadregionálnym biocentrom.

Územie Liptova tvorí jednotný celok uzavretý v rozsiahlej kotline, čo prispelo k uchovaniu mnohých tradičných prvkov a regionálnych stavebných zvláštností až do súčasnosti. Práve vďaka neobvyklému prírodnému bohatstvu a výhodnej geografickej polohe je jednou z najnavštevovanejších oblastí na Slovensku. Obklopený nádhernými pohoriami zahŕňa rozsiahlu časť severu Slovenska. Na pomerne malom území je veľká diverzita prírodných zvláštností - vysoké hory v kontraste s dolinami, lúky, lesy, horské bystriny, jazerá, priehrada, minerálne a termálne pramene, jaskyne - to všetko tvorí súčasť tohto rázovitého horského kraja

3.1.2. Popis prírodných, ľudských, kultúrno-historických, ekonomických, inštitucionálnych a iných zdrojov

Liptov - Osídlenie

Vzhľadom na hlboké pralesy sa oblasť Liptova začala osídľovať oveľa neskôr ako nížinaté kraje Slovenska. No archeologické nálezy potvrdzujú, že tu žili už lovci doby kamennej. Aj od tých čias je Liptov trvalo osídlený. Prví Slovania začali prenikať do liptovskej kotliny v 7.-8.storočí. v 9. storočí bolo toto územie súčasťou Veľkomoravskej ríše a po jej rozpade sa Liptov stal pohraničným územím vytvárajúceho sa Uhorska. Už vtedy si

feudálni veľmoži uvedomovali ochrannú funkciu vrchov nielen pred chladnými vetrami, ale aj pred nájazdmi nepriateľských kmeňov. Nie náhodou sa teda vypínali všetky tri hrady Liptova pri dôležitých vojenských a obchodných cestách. Najstarším bol Liptov, zvaný aj Starhradom na hore Sestrč (1001 m) v chotári obce L. Sielnica, ktorý pôvodne plnil úlohu stoličného hradu. Po Sitnianskom hrade bol druhý najvyššie položený hrad na území Slovenska. Vznikol na mieste pravekého hradiska v polovici 13.storočia. Prvý raz listinne doložený v r.1262, keď bol kráľovským majetkom. Počas svojej pohnutej histórie bol viackrát poškodený i znovu opravený. Neskôr už nebol opravený a ostali po ňom len nepatrné rumoviská. Strážne hrady na považskej ceste Likava (1315) a Liptovský Hrádok (1341) boli administratívnymi centrami rovnomenných panstiev.

Tatárske pohromy v r. 1241 – 42, 1285, 1287 – 88 spôsobili veľké škody na životoch a majetkoch. Po ich odchode nastal ešte aj hladomor, lebo polia počas ich prítomnosti neboli zasiate. Zo strachu pred ich vpádmi sa od polovice 13.storočia stavali kamenné hrady. Po ich konečnej porážke v r. 1288 pri Podolínci na Spiši nastali kludnejšie časy pod Tatrami. Panovník Béla IV. pozýva na osídlenie spustošeného územia a riedko osídlených oblastí cudzích kolonistov. Boli to najmä baníci, remeselníci, obchodníci i kupci, ktorí mali podporiť domácu výrobu a obchod a hlavne zvýšiť príjmy feudálov a naplniť štátnu pokladnicu. Tak v prvej vlne kolonizácie v 12.storočí prichádzajú na územie Liptova prví nemeckí osadníci. Uhorskí panovníci im povoľovali za vojenskú a inú službu samosprávu podľa tzv. nemeckého práva, ktoré poskytovalo väčšie výsady ako domáce zvykové. Tak boli založené v stredoveku najvýznamnejšie mestá Liptova: Nemecká Ľupča (dnes Partizánska Ľupča), Hybe, Ružomberok i banícke osady napr. Nižná a Vyšná Boca, Dúbrava.

Ďalšou fázou doosídľovania nášho územia bola kolonizácia na valašskom práve. Na území Slovenska sa uplatnila v 14.-17.storočí. V 14.storočí existovali na našom území rozsiahle horské oblasti nevhodné pre poľnohospodárstvo, avšak poskytujúce dobré podmienky pre dobytkárstvo. Z územia dnešného Rumunska kočovali Valasi po hrebeňoch Karpát, pásli dobytok, strážili cesty a hranice panstva. Boli na rozdiel od domáceho obyvateľstva slobodní. Postupne sa začali usadzovať a osídlili horské oblasti. Poslednou kolonizáciou bola tzv. kopaničiarske osídlenie v 16.-20.storočí. Výrazné bolo na Kysuciach (cholvarky), na Orave (rale), na Podpoľaní (lazy), v okolí Myjavy (kopanice). V Liptove sa v typickej forme roztrúsených usadlostí nevyskytuje. V tejto vlne kolonizácie však prišli goralí z Oravy do Hút a Borového (1545), Liptovskej Lúžnej (1669), Liptovskej Osady (1649) i Liptovskej Tepličky (1643). Boli to pastieri, drevorubači, baníci, sezónni robotníci i

roľníci. Do dnešných čias si zachovali svoje goralské nárečie a goralský pôvod badať aj v ich piesňach, tancoch a znakoch, aj keď sú už značne ovplyvnené okolitým liptovským folklórom. Tým sa ukončil niekoľkostoročný proces doosídľovania nášho územia cudzím i domácim obyvateľstvom. Vonkajšia kolonizácia k nám priniesla na svoju dobu vyspelejšie i špecifické formy hospodárenia, urýchlila vývoj mnohých našich miest a doosídlila dovtedy pusté, riedko obývané oblasti. Zároveň sa na území dnešného Slovenska usídlilo nemecké, valašské, poľské (aj v Liptove), ukrajinské, chorvátske a iné obyvateľstvo.

Ťažké životné podmienky v Liptove spôsobili v 18.storočí hromadné vysťahovalectvo na Dolnú zem. Podľa súpisu z r. 1777 odišlo z Liptova 1144 rodín, čo predstavovalo takmer polovicu zdaňovaného obyvateľstva. V 19.storočí sa rozšírilo tzv. sezónne vysťahovalectvo poľnohospodárov, murárov, baníkov na Dolnú zem. Začiatkom 20.storočia bola pomerne silná vysťahovalecká vlna do Ameriky. Po zrušení sklárskej huty v Hutách sa obyvateľstvo Hút a Borového pre krajne nepriaznivé podmienky pre poľnohospodársku výrobu začalo zaoberať podomovým sklenárstvom. Vandrovky s krošnou trvali spravidla rok (návrat obyčajne na vianočné sviatky) a smerovali na Balkán, do strednej i východnej Európy.

Spôsob obživy a zamestnania

Väčšina obyvateľstva Liptova sa zaoberala poľnohospodárstvom, chovom dobytká a oviec. Koncom 19.storočia boli hlavnými poľnohospodárskymi plodinami zemiaky, ovos a jačmeň. K tradičným povolaniam patrilo pltníctvo, drevorubačské plátenníctvo, výroba drevených nástrojov, šindliarstvo a povozníctvo. Remeselná výroby bola pomerne málo rozvinutá. Najstarším strediskom remeselnej výroby bola Nemecká Ľupča (dnes Partizánska Ľupča) – prvé mesto na území Liptova. V 1.polovici 17.storočia vznikli nové strediská v Ružomberku a v Liptovskom Mikuláši, v ktorom sa do konca 18.storočia rýchlo vyvíjalo garbiarstvo. V štyridsiatych rokoch 19.storočia začína zohrávať významnejšiu úlohu murárstvo. Liptovskí murári zo stredného Liptova sa preslávili v 19.storočí ako dobrí odborníci pri výstavbe Budapešti. Koncom 19. a zač. 20. storočia našla časť vidieckeho obyvateľstva pracovné príležitosti i pri výstavbe železnice (košicko-bohumínska, dokončená v r.1872) a v textilnom, kožiarskom, potravinárskom a papierenskom priemysle.

Prírodné zdroje

Najväčším lákadlom na cestovný ruch na Strednom Liptove je jednoznačne prírodné prostredie regiónu. Liptov, ktorý ponúka množstvo lesov, vrchov, dolín, či vodných plôch a prírodných minerálnych aj termálnych prameňov je ideálnym miestom nielen na aktívny ale aj pasívny oddych návštevníkov. Takmer 50% územia regiónu zaberajú lesy.

Neoddeliteľnou a významnou dominantou Stredného Liptova nie sú len hory ponúkajúce krásne výhľady, ale aj vodná nádrž Liptovská Mara.

Liptovská Mara, zdroj: <http://www.panoramio.com/photo/31339759>

Veľký potenciál má aj najdlhšia rieka Slovenska pretekajúca Liptovom, Váh, ktorá sa okrem iného využíva na rybolov a rafting. Dôkazom atraktívnosti regiónu sú aj najstaršie národné parky či národná prírodná rezervácia na jeho území, v ktorých žije nespočetné množstvo živočíchov a rastlín. Najnavštevovanejší národný park je Národný Park Nízke Tatry. Národný park Nízke Tatry vznikol až v roku 1978 aj keď pokusy o jeho vytvorenie prebiehali už v rokoch 1918 až 1921. Zaberá celé pohorie Nízkych Tatier, aj keď v súčasnosti je jeho rozloha zmenšená o vyše 8000 ha. Územie tohto národného parku sa nachádza na juhu regiónu Liptov. Región Stredný Liptov sa nachádza na úpätí tohto národného parku.

Národný park Nízke Tatry je najvyhľadávanejšou destináciou pre turistiku, no zároveň v nich platí aj najväčší stupeň ochrany prírody.

Nízke Tatry, zdroj: <http://myusernameistaken2.deviantart.com/art/Nizke-Tatry-327974425>.

Kultúrno-historické bohatstvo

V strednom Liptove sa dodnes zachovalo kultúrno-historické bohatstvo, bohatstvo folklóru a ľudových tradícií. Kultúrno-historické pamiatky tvoria kaštiele, kúrie, kostoly, zvonice, ľudové stavby. Medzi najznámejšie patria:

Artikulárny drevený kostol vo Svätom Kríži

Drevený artikulárny kostol s kapacitou viac ako 5000 ľudí, stojí v obci Svätý Kríž približne 14km od Liptovského Mikuláša. Patrí k najväčším dreveným stavbám v Strednej Európe. Pôvodne stál v obci Paludza, ktorá bola pri výstavbe vodného diela Liptovská Mara zatopená a tak bol kostol rozobratý a znovu postavený v jeho pôvodnej podobe.

Havránok

Havránok je miestom, ktoré dokazuje a dokumentuje prítomnosť keltského obyvateľstva na Liptove v 4. až 1. storočí pred n. l. Je významným archeologickým náleziskom na Slovensku, kde sa objavili pozostatky sídliska z mladšej doby železnej. Medzi ďalšie nálezy patria šperky, keramika, predmety zo železa a bronz, čo nasvedčuje, že Havránok na Liptove bolo sídlo nadregionálneho významu pre Keltov. Práve Kelti boli prvými obyvateľmi Slovenska. Nájdene archeologické nálezy na Havránku prešli rekonštrukciou, dokonca sa z niektorých spravili repliky.

Oblasť Liptova je charakteristická svojráznou **ľudovou architektúrou a folklórom**. Ľudový odev v Liptove ovplyvnil drsnejší ráz počasia, spôsob života a najmä materiál dostupný na jeho výrobu. Spočiatku, kým sa ľudia živili najmä chovom dobytky a oviec, využívali v odevoch doma tkané súkno a kožušiny. Tento odev bol jednoduchý, účelný a plnil najmä ochrannú funkciu. Neskôr začali používať i konopné a ľanové plátno. Rozvojom manufaktúr a priemyselne vyrábaných textílií sa v 19.storočí obohatil kroj o modrotlač, farbiarčinu. Z nového materiálu sa uplatňovali aj nové strihy, jemnejšie záhyby a wrapy (čepce, šatky, zástery, živôtky). Liptovský kroj je veľmi rozmanitý a doslova tu platí – „iná dedina – iný kroj“ aj iné názvy jednotlivých súčiastok.

3.1.2.1. Demografická situácia

K 31.12.2014 žilo na území Liptova 129 916 obyvateľov, z toho 62 926 mužov a 66 990 žien. Väčší podiel na počte obyvateľov má okres Liptovský Mikuláš s 72 513 obyvateľmi, okres Ružomberok mal 57 403 obyvateľov. Celkovo sa v regióne nachádza 81 obcí, z toho 56 obcí v okrese Liptovský Mikuláš a 25 v okrese Ružomberok. Z tohto počtu

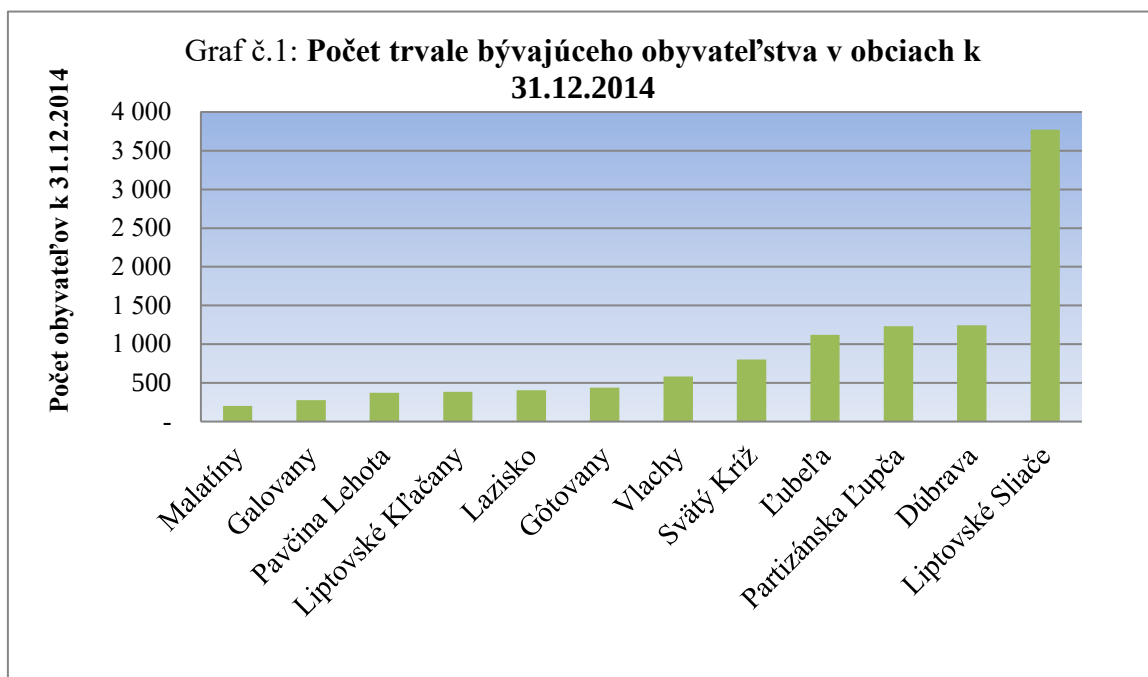
majú tri štatút mesta. Liptovský Mikuláš a Ružomberok sú zároveň aj okresnými mestami, tretím mestom je bývalé okresné mesto Liptovský Hrádok, ktoré teraz patrí pod okres Liptovský Mikuláš. Ďalší štatút mesta, ale kúpeľného má obec Lúčky.

3.1.2.1.1. Počet obyvateľov, urbanistická štruktúra regiónu a veková pyramída

Obyvateľstvo a jeho charakteristiky je základným predpokladom rozvoja každého územia. Vplyvom politických, ekonomických a spoločenských podmienok dochádza aj k zmene demografického a rodinného správania sa populácie. Domový a bytový fond je predovšetkým odrazom kvality života obyvateľov.

Ukazovatele počtu obyvateľov a hustoty zaľudnenia vyjadrujú koncentráciu obyvateľstva na určitom území. Podľa nich je možné určovať kapacitu daného územia, nároky obyvateľstva na priestor, v ktorom realizujú svoje aktivity. S koncentráciou obyvateľstva tiež úzko súvisí napr. problematika zásobovania pitnou vodou, komunálnych odpadov a v prípade vyššej koncentrácie aj zvýšená požiadavka na základnú vybavenosť, bývanie, služby či zamestnanosť.

Združenie MAS Stredný Liptov spája 12 obcí z okresov Liptovský Mikuláš a Ružomberok. Z pohľadu Koncepcie územného rozvoja Slovenska z roku 2014 územie charakterizuje rozvojová os prvého stupňa (Žilinsko – Podtatranská) s nadregionálnym cestným a železničným koridorom.

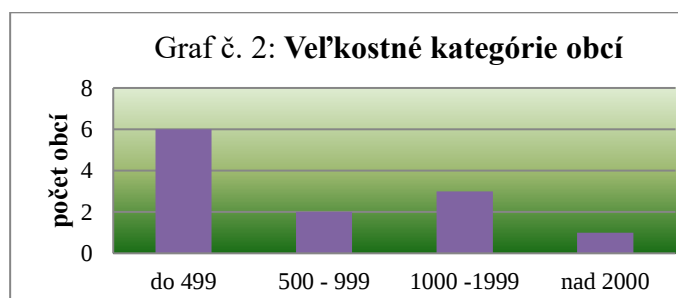

Tabuľka č. 14:

Stav trvale bývajúceho obyvateľstva k 31.12.2014

obec	počet obyvateľov
Malatíny	201
Galovany	278
Pavčina Lehota	373
Liptovské Kľačany	383
Lazisko	404
Gôtoľany	440
Vlachs	584
Svätý Kríž	801
Ľubel'a	1 119
Partizánska Ľupča	1 234
Dúbrava	1 246
Liptovské Sliache	3 773
SPOLU	10 836

Veľkostná štruktúra sídel je vyrovnaná s proporčným zastúpením malých a stredne veľkých obcí. V urbanistickej štruktúre prevládajú menšie obce s počtom obyvateľov do 500 (6 obcí), vyrovnané zastúpenie majú aj stredne veľké obce s počtom obyvateľov 500 – 2000 (5 obcí). Obec Liptovské Sliache patrí do kategórie veľkej obce.

Táto urbanistická štruktúra vytvára dobrý predpoklad pre vyvážený rozvoj celého územia, založený na posilnení väzieb medzi vidieckymi obcami pri zachovaní vidieckeho charakteru týchto obcí.

3.1.2.1.2. Štruktúra populácie podľa produktivity a trendy vo vývoji vekových kategórií

Štruktúru obyvateľstva podľa veku je možné vyjadriť aj prostredníctvom produktívnych vekových skupín. Sú vymedzené na základe vzťahu obyvateľstva a ich schopnosti zapojiť sa do ekonomických aktivít. V rámci tejto štruktúry je obyvateľstvo rozdelené do troch skupín: predproduktívna (0 – 14 rokov), produktívna (ženy 15 – 54 rokov, muži 15 – 59) a poproduktívna (ženy 55 a viac, muži 60 a viac). Najpočetnejšou vekovou skupinou v rámci tejto štruktúry je produktívna veková skupina s podielom 71 %.

Tabuľka č. 15:

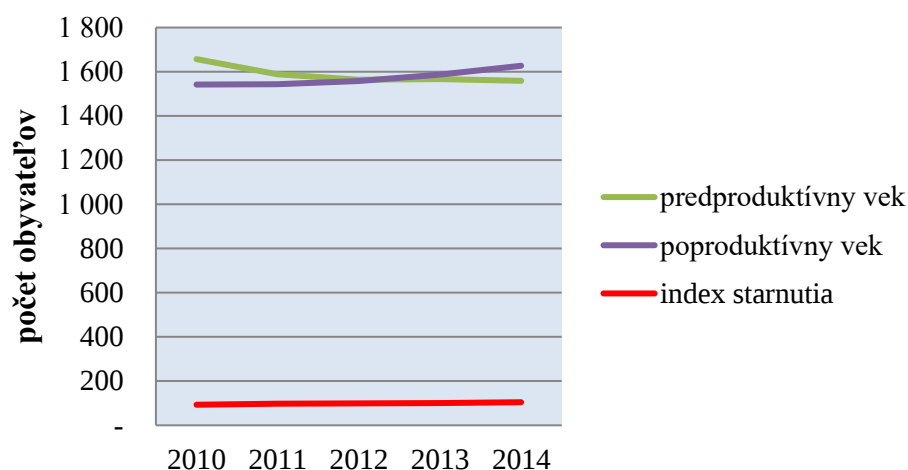
Štruktúra obyvateľstva podľa produktívnych vekových skupín v jednotlivých rokoch

Počet obyvateľov	2010	2011	2012	2013	2014
predproduktívny vek	1 657	1 589	1 564	1 567	1 559
produktívny vek	7 678	7 652	7 667	7 655	7 636
poproduktívny vek	1 542	1 543	1 558	1 587	1 627
index starnutia	93,1	97,1	99,6	101,3	104,4

Zdroj: Štatistický úrad SR

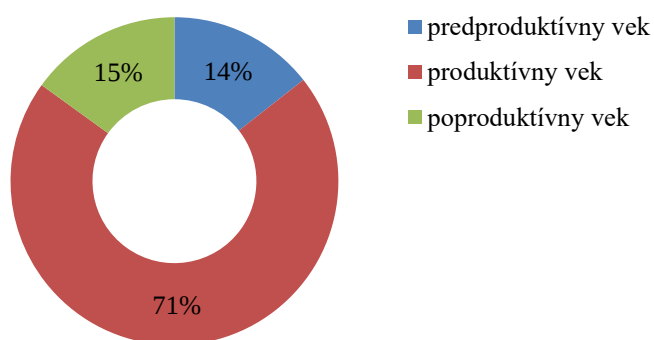
Populácia obyvateľov Stredného Liptova mierne starne a to ako starnutím zdola (znižovaním počtu obyvateľov v predproduktívnom veku) tak aj starnutím zhora (zvyšovaním priemerného veku obyvateľov a tým aj zvyšovaním počtu obyvateľov v poproduktívnom veku).

Graf č. 3: Vývoj počtu obyvateľov podľa produktivity a index starnutia

Od roku 2010 až do roku 2014 zaznamenávame v rámci produktívnych vekových skupín mierne zníženie predproduktívnej zložky obyvateľstva (pokles o 0,82%). Naopak nárast zaznamenávame v rámci produktívnej a poproduktívnej zložky.

Graf č. 4: Štruktúra obyvateľstva podľa produktivity v obciach Stredného Liptova v roku 2014

Tabuľka č. 16: Porovnanie vekových skupín obyvateľstva

Produktívne vekové skupiny v r. 2014						Index závislosti mladého obyv.	Index závislosti starého obyv.	Index ekonomického zaťaženia
predproduktívny vek		produktívny vek		poproduktívny vek				
abs.	%	abs.	%	abs.	%			
1559	14,4%	7 636	70,6%	1 627	15,0%	20,42	21,31	41,72

Porovnaním jednotlivých vekových skupín môžeme vypočítať aj zložitejšie ukazovatele – index závislosti mladého obyvateľstva, index závislosti starého obyvateľstva a index ekonomického zaťaženia. Prostredníctvom nich je sledovaný podiel ľudí predproduktívnej a poproduktívnej skupiny, ktorí majú ekonomické nároky na život a tie musia byť zabezpečené ľuďmi produktívnej zložky. Čím je menší podiel obyvateľstva v predproduktívnej alebo poproduktívnej skupine, tým predstavuje menšiu závislosť od produktívnej vekovej skupiny a indexy dosahujú nižšie hodnoty. Produktívna zložka obyvateľstva obcí Stredného Liptova je viac zaťažená obyvateľstvom v poproduktívnom veku, nakoľko hodnota indexu závislosti starého obyvateľstva je 21,31. Zaťaženie produktívnej zložky obyvateľstva predproduktívnou zložkou je 20,42 bodu. Celkovú ekonomickú zaťaženosť produktívnej zložky obyvateľstva predproduktívnou a poproduktívnou zložkou vyjadruje index ekonomického zaťaženia. V roku 2014 mal hodnotu 41,72.

3.1.2.1.3. Trendy v demografických pohyboch a ich príčiny

Demografický vývoj obyvateľstva v území, sledovaný ako celkový prírastok počtu obyvateľov obcí má od roku 2006 do 2014 kolísavý charakter. V jednotlivých sledovaných rokoch možno pozorovať prirodzený úbytok obyvateľstva, okrem miernych prírastkov v roku 2009, 2010 a 2014. Naopak prírastok sťahovaním má rastúci charakter vo všetkých sledovaných rokoch.

Tabuľka č. 17:

Demografické pohyby v obciach Stredného Liptova v rokoch 2006- 2014

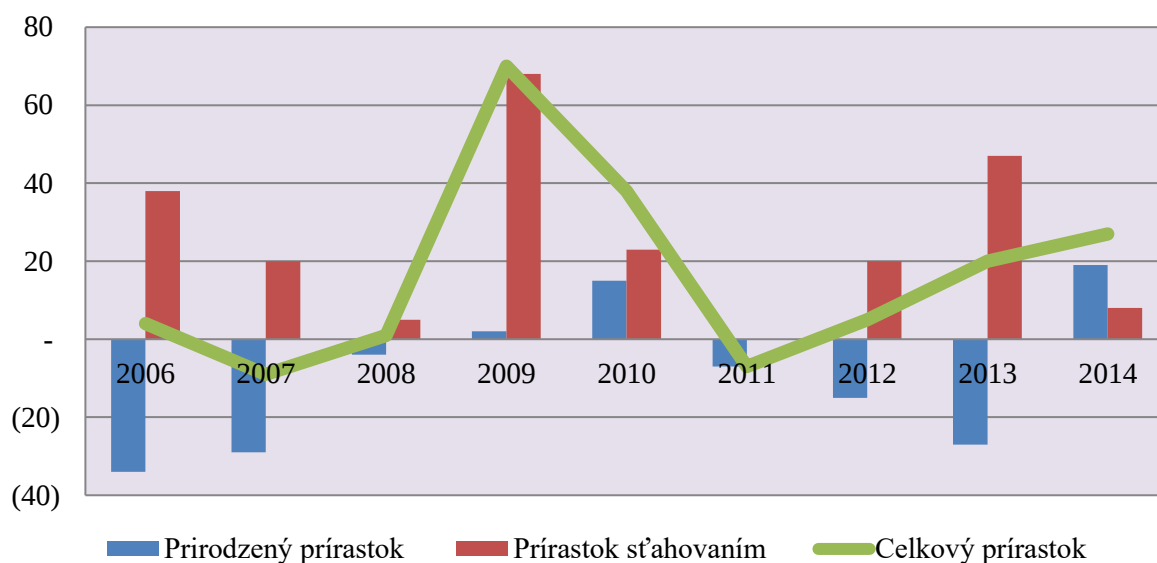
	Prirodzený prírastok	Prírastok sťahovaním	Celkový prírastok
2006	- 34	38	4
2007	- 29	20	- 9
2008	- 4	5	1
2009	2	68	70
2010	15	23	38
2011	- 7	-	- 7
2012	- 15	20	5
2013	- 27	47	20
2014	19	8	27

Zdroj: Štatistický úrad SR

Prirodzený pohyb obyvateľstva je tvorený dvomi základnými biologickými javmi – pôrodnosťou (natalita) a úmrtnosťou (mortalita). Migračný pohyb tvoria dve zložky –

príťahovaní a vysťahovaní, ktorých výsledkom je migračné saldo (migračný prírastok alebo úbytok obyvateľstva).

Graf č. 5: Prírastky / úbytky obyvateľov obcí v rokoch 2006 - 2014

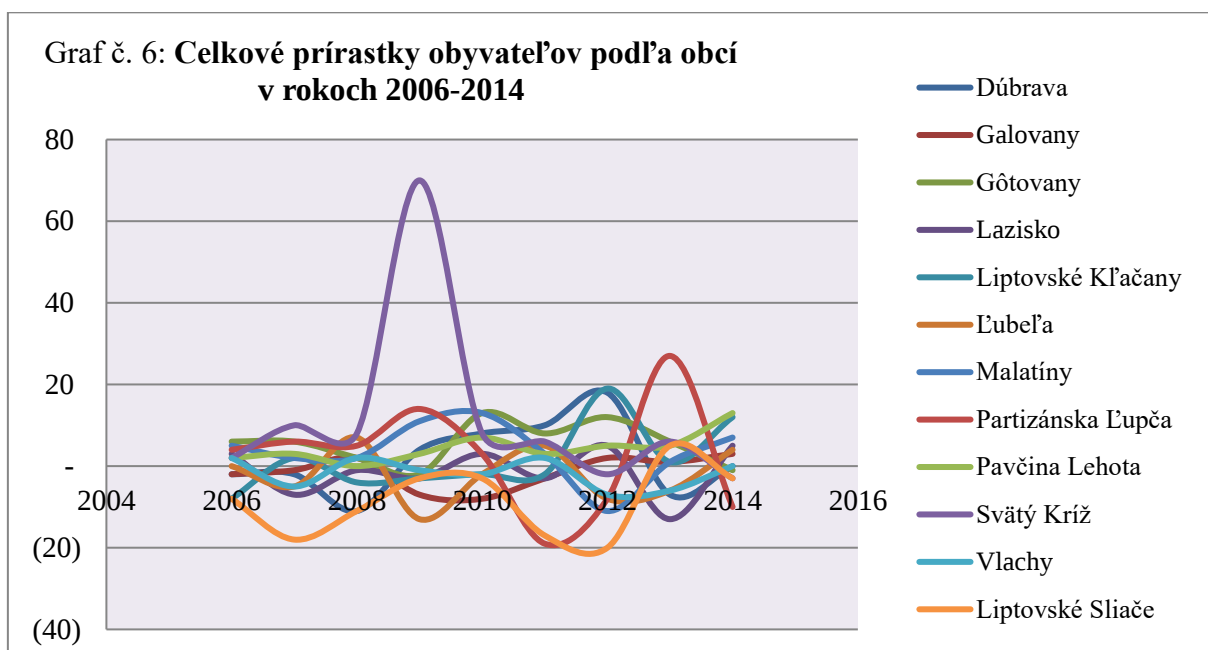

Výsledkom prirodzeného a migračného pohybu je celkový pohyb obyvateľstva. Vďaka vysokému migračnému prírastku zaznamenávame v obciach takmer vo všetkých sledovaných rokoch celkový prírastok. Celkový úbytok bol zaznamenaný iba v roku 2007 a 2011. V ostatných rokoch bol zaznamenaný celkový prírastok, pričom najvyšší bol v roku 2009 až 70 obyvateľov.

Tabuľka č. 18: Celkové prírastky obyvateľov podľa obcí v rokoch 2006 – 2014

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Dúbrava	- 2	- 2	- 11	4	8	10	18	- 7	-
Galovany	- 2	- 1	2	- 7	- 8	- 3	2	1	3
Gôtovany	6	6	2	- 2	13	8	12	6	- 1
Lazisko	3	- 7	- 1	- 3	3	- 3	5	- 13	5
Liptovské Kľačany	- 8	2	- 4	- 3	- 2	- 2	19	1	12
Ľubelňa	-	- 5	7	- 13	- 2	5	- 8	- 6	4
Malatíny	5	2	2	11	13	3	- 11	1	7
Partizánska Ľupča	4	6	5	14	3	- 19	- 8	27	- 10
Pavčina Lehota	2	3	-	3	7	3	5	5	13
Svätý Kríž	2	10	8	70	8	6	- 2	6	- 3
Vlachy	2	- 5	2	- 1	- 2	2	- 7	- 6	-
Liptovské Sliache	- 8	- 18	- 11	- 3	- 3	- 17	- 20	5	- 3
Spolu	4	- 9	1	70	38	- 7	5	20	27

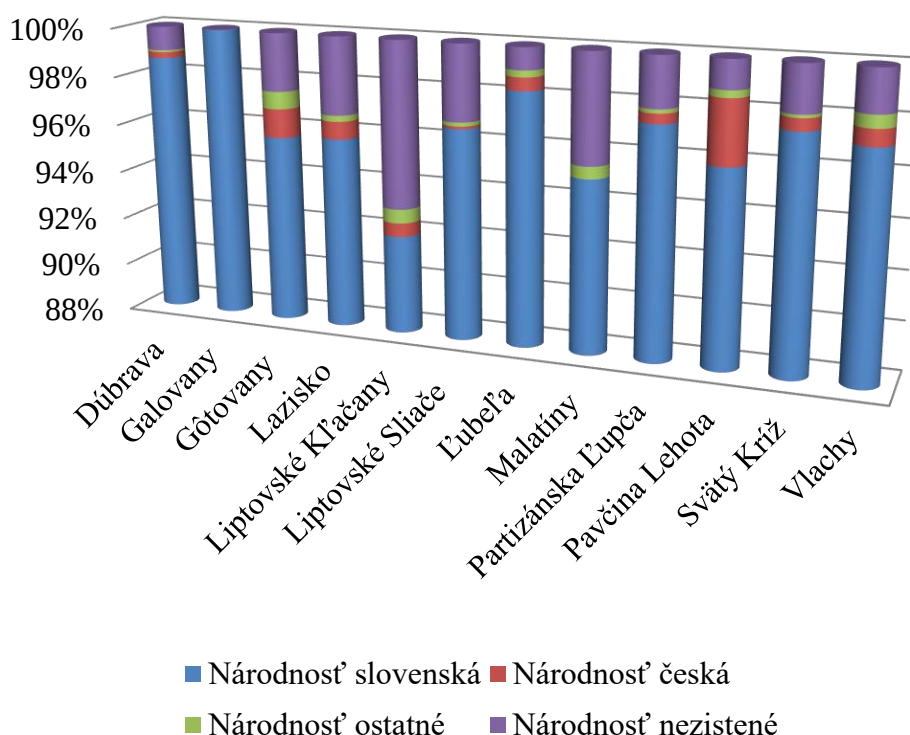
Zdroj: Štatistický úrad SR

3.1.2.1.4. Národnostné a etnické zloženie obyvateľstva

Národnostná štruktúra obyvateľstva na každom území je výsledkom jeho dlhodobého (historického) i špecifického vývoja a sčasti je ovplyvňovaná aj migračnými pohybmi a zmenou politickej situácie. Národnostná štruktúra odráža špecifiká národnostných menšín, ako sú kultúra, spôsob života, tradície a kultúrne zvyklosti a pod. Obyvateľstvo obcí Stredného Liptova je národnostne homogénne. Dominuje obyvateľstvo slovenskej národnosti, ktoré má zastúpenie 97,06 %.

Graf č. 7: Národnostné zloženie obyvateľov Stredného Liptova

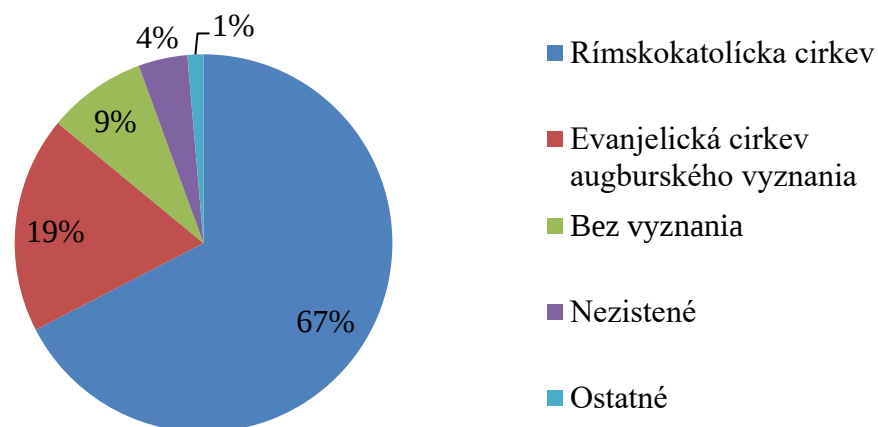

Zdroj: Štatistický úrad SR, SODB 2011

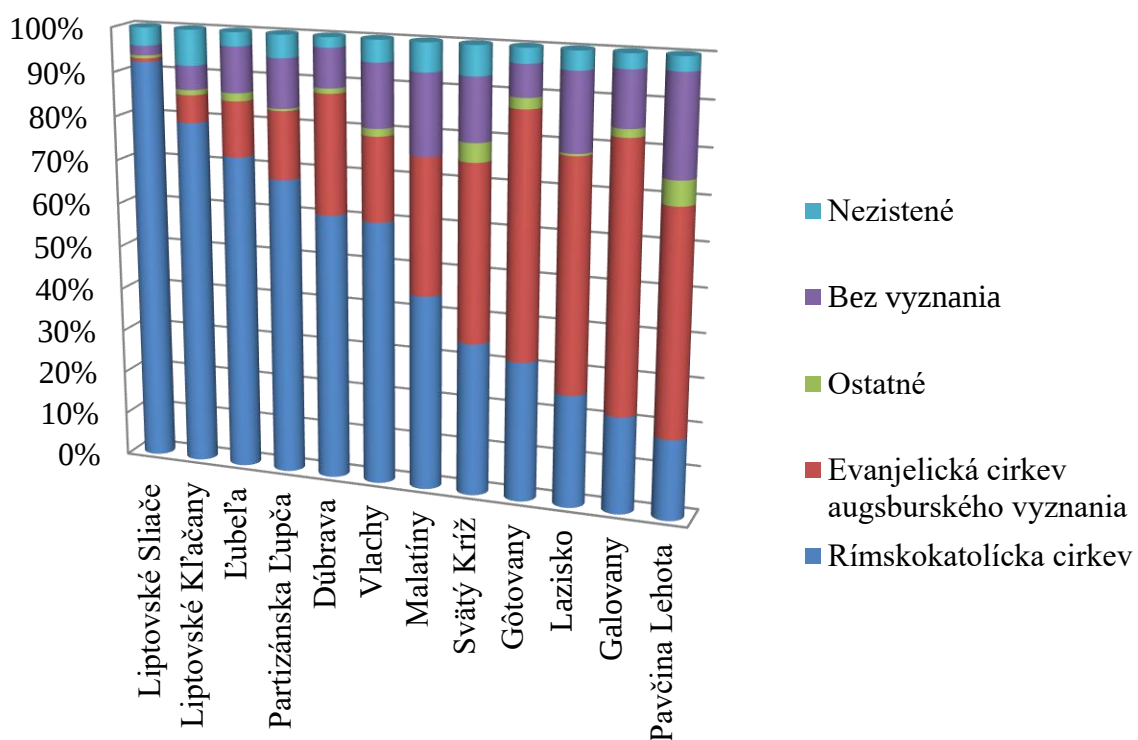
3.1.2.1.5. Vierovyznanie

Religiozita je dôležitým kultúrnym znakom obyvateľstva, nakoľko má vplyv na jeho správanie sa – pôsobí na hodnotovú orientáciu, spôsob života a tiež ovplyvňuje demografické správanie obyvateľov najmä sobášnosť, rozvodovosť, pôrodnosť a potratovosť. Obce Stredného Liptova sa vyznačujú vysokým stupňom religiozity, pričom náboženstvo vyznáva až 91,55 % obyvateľov. Dominantným je rímskokatolícke vierovyznanie, ku ktorému sa hlási 67,42 % obyvateľov regiónu. Druhé najväčšie zastúpenie má evanjelická cirkev augsburského vyznania so zastúpením 18,56 %. Príslušníci ostatných cirkví predstavujú 1,37% všetkých obyvateľov regiónu.

Graf č. 8: Štruktúra obyvateľstva podľa náboženského vyznania v obciach Stredného Liptova

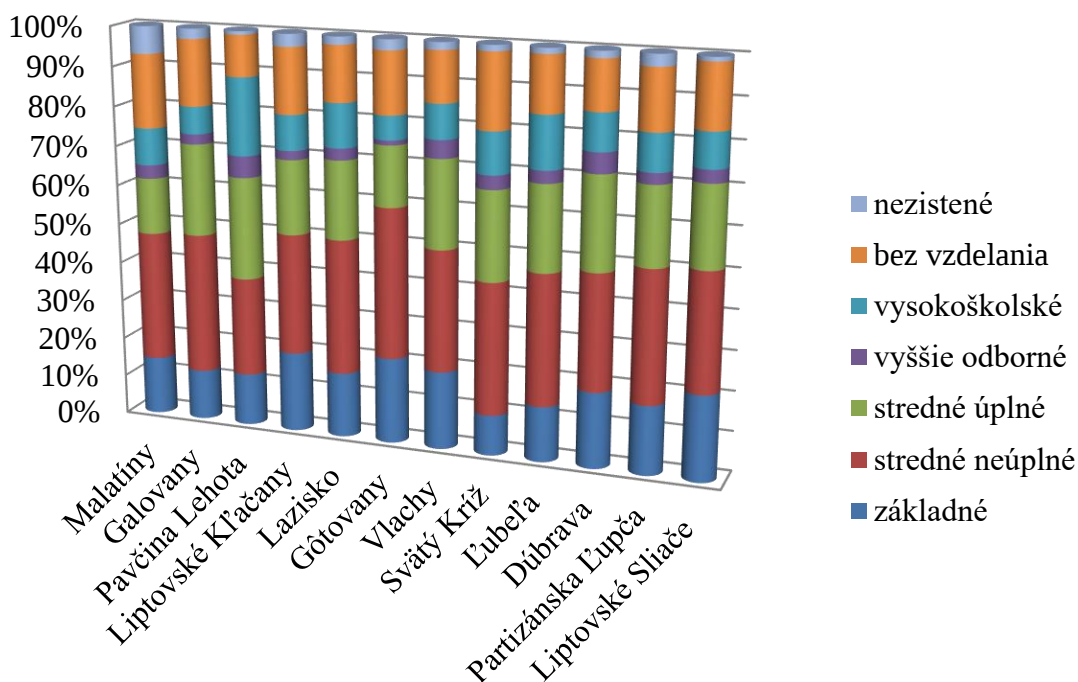
Graf č. 9: Vieroveryznanie podľa obcí Stredného Liptova

3.1.2.1.6. Vzdelanostná úroveň

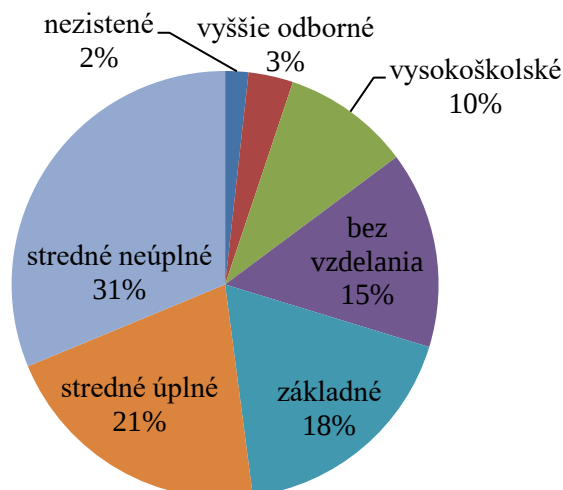
Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva ovplyvňuje najmä ekonomické znaky obyvateľov. Má vplyv na ekonomickú aktivitu obyvateľstva, mieru nezamestnanosti ale aj dochádzku do zamestnania. Vzdelanie obyvateľov sa do určitej miery odráža aj v jeho hodnotovej orientácii, zmýšľaní a správaní sa.

Graf č. 10: Vzdelanostná úroveň obyvateľstva

Vo vzdelanostnej štruktúre dominujú obyvatelia so sekundárnym – stredoškolským vzdelaním (52,08 %), pričom úplné stredoškolské vzdelanie s maturitou dosiahlo 20,82% a stredoškolské bez maturity 31,26 %. Druhú najpočetnejšiu skupinu tvoria obyvatelia so základným vzdelaním, ktorých podiel je 18,19 %. Vysokoškolské vzdelanie dosiahlo 9,67% obyvateľov. Pomerne vysoké zastúpenie až 15 % má obyvateľstvo bez vzdelania ku ktorému zaraďujeme aj deti do 15 rokov.

Graf č. 11: **Obyvatelia územia podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania**

Zdroj: Štatistický úrad SR, SODB 2011

3.1.2.1.7. Prehľad zručností obyvateľstva

Zručnosti obyvateľstva sa tvoria a upevňujú v záujmových zoskupeniach, združeníach, kluboch, neformálnych skupinách.

Silnými skupinami so špecifickými zručnosťami sú včelári, filmári, fotografi, znalci miestnej prírody – ochranári, poľovníci, rybári, drevorezbári, maliari a iní tvoriví umelci. Významnou inštitúciou pre zveľaďovanie a zachovanie tradičných zručností obyvateľov je Národopisné múzeum v Liptovskom Hrádku, ktorého súčasťou je výnimočná expozícia ovčiarstva, banícke expozície a Múzeum liptovskej dediny v Pribyline. Poriadaním rôznych tematických dní (Ovčiarska nedeľa, Včelárska nedeľa a podobne) a súťaží vytvára múzeum prostredie priaznivé rozvoju širokej škály zručností obyvateľov a budovania hrdosti na región.

Dobre rozvinutou je sieť dobrovoľných hasičských zborov, Slovenského červeného kríža a rôznych folklórnych či divadelných súborov. V každej obci je knižnica a viaceré obce podporujú rozvoj remesiel a zachovanie tradičných kultúrnych hodnôt cez sieť informačných a komunitných centier. Mikroregionálne územia (v dolinách či podhorí vrchov) sú zorganizované do občianskych združení, ktoré nadobudli za roky aktívnej činnosti zručnosti v zapájaní obyvateľov do rozhodovania v regionálnom rozvoji a realizácii malých občianskych projektov. Takisto rôzne športové kluby a záujmové združenia vytvárajú kapacitu pre aktívny život obyvateľov Stredného Liptova. Významné sú turistické, futbalové a lyžiarske kluby. Organizovaním rôznych športových súťaží získavajú obyvatelia Stredného Liptova sebavedomie a organizačné kompetencie.

Obyvatelia Stredného Liptova sú hrdí na tradíciu murárskych majstrov, ktorí stavali aj Budapešť.

Dlhoročnou podporou malých komunitných projektov vytvára Komunitná nadácia Liptov prostredie priaznivé pre nadobudnutie zručností v oblasti prípravy a manažmentu projektov.

3.1.2.2. Infraštruktúra a miestne služby

Situácia v školstve, zdravotníctve a sociálnych službách

Okrem materských a základných škôl pôsobiacich vo väčšine obcí územia, regionálne zázemie pre školstvo, zdravotníctvo a sociálne služby pre obce predstavujú okresné mestá Liptovský Mikuláš a Ružomberok. Okrem mestských úradov majú v oboch mestách sídla Spoločné obecné úrady na úseku stavebného poriadku, ktoré vykonávajú prenesené kompetencie pre väčšinu obcí Stredného Liptova.

Školstvo

Päť obcí s počtom obyvateľov vyšším ako 1000 prevádzkuje na svojom území základnú školu s materskou školou, ďalšie tri menšie obce majú na svojom území materskú školu. Deti z obcí, kde nie je základná škola plnia povinnú školskú dochádzku v susedných obciach, prípadne dochádzajú do okresných miest Ružomberok a Liptovský Mikuláš.

V obidvoch mestách pôsobí viacero základných škôl s materskou školou, súkromných materských škôlok, Špeciálne základné školy a stredné školy regionálnej až národnej pôsobnosti (L. Mikuláš: Gymnázium M. M. Hodžu L. Mikuláš, Evanjelické gymnázium Juraja Tranovského, Obchodná akadémia, Odborné učilište + domov mládeže, Stredná odborná škola zdravotnícka, Stredná odborná škola obchodu a služieb, Hotelová akadémia, Stredná odborná škola polytechnická, Stredná odborná škola stavebná; Ružomberok: Gymnázium, Gymnázium sv. Andreja, Obchodná akadémia, Škola úžitkového výtvarníctva, Stredná odborná škola polytechnická, Spojená škola, Stredná zdravotnícka škola M.T. Schererovej, Súkromná stredná odborná škola podnikania, Súkromné bilingválne gymnázium). Väčšina škôl je vybavené vlastnou telocvičňou, niektoré majú k dispozícii školské ihriská.

Vzdelávacie a školské inštitúcie v obciach a mestách dopĺňajú *Centrá voľného času*, ktoré ponúkajú krúžky rôzneho zamerania, niektoré sú dislokované na základné školy v meste a v obciach, kde fungujú základné školy. V niektorých obciach fungujú elokované pracoviská *Základných umeleckých škôl* (výtvarný a hudobný odbor), prípadne *Súkromných umeleckých škôl* – tanečný odbor.

Šport

V obciach sa nachádzajú futbalové ihriská, tenisové kurty v Liptovských Sliačoch, lyžiarsky vlek na Magurke (Partizánska Ľupča), v Pavčinej Lehote a v Ľubeli, V Pavčinej Lehote bobová dráha. Takmer všetky športové areály a ihriská potrebujú rekonštrukciu a modernizáciu.

Takmer v každej obci pôsobí futbalový oddiel. Ostatné športy sú zastúpené predovšetkým v závislosti od prírodných podmienok. Prevažujú turistické a stolnotenisové kluby, v Liptovských Sliačoch tenisový klub.

Prehľad a opis organizácií pôsobiacich v území

Počty neziskových organizácií a občianskych združení podľa obcí Stredného Liptova sú uvedené v Tabuľke č. 22 Štruktúra podnikov podľa právnej formy podnikania k 31.12.2014. Zväčša sú to kultúrne, spoločenské, cirkevné, športové, poľovnícke, ochranárske a hasičské organizácie, ktoré sú motorom komunitného života na vidieku. V prevažnej väčšine sú financované z rozpočtov samosprávy, sponzorských a členských príspevkov. Niektoré z nich získavajú na svoju činnosť aj financie ako príjemcovia 2% z príjmov fyzických a právnických osôb.

Podiel financií získaný cez 2% - vývoj

Inštitucionálnu kapacitu občianskych združení, neziskových organizácií či nadácií je možné posúdiť prostredníctvom toho, ako sú schopné zrealizovať kampaň pre získanie 2% z príjmov fyzických a právnických osôb.

Kým v roku 2009 sa podarilo v rámci 2% kampane získať 20-tim subjektom pôsobiacim v obciach združenia čiastku 21 758,48 Eur, v roku 2013 to bolo už 25 subjektov, ktoré získali 32 199,65 Eur.

Tabuľka č. 25:

Prehľad získaného objemu finančných prostriedkov podľa príjemcov 2% z príjmov fyzických a právnických osôb v obciach Stredného Liptova (v EUR) v rokoch 2009 – 2013					
	2009	2010	2011	2012	2013
Liptovské Sliače spolu:	10 886,41	7 297,50	9 371,83	10 068,42	8 720,72
Partizánska Ľupča spolu:	2 444,02	3 495,78	3 716,32	6 497,16	1 969,39
Ľubelňa spolu:	3 653,23	5 161,02	7 543,26	4 491,33	5 984,76
Svätý Kríž spolu:	745,24	912,31	817,42	1 147,35	1 209,38
Vlachy spolu:	871,77	717,30	636,05	1 304,28	1 472,07
Dúbrava spolu:	2 708,18	2 715,31	3 226,96	3 323,40	4 253,10
Pavčina Lehota spolu:	449,63	2 509,58	1 815,45	3 283,14	8 590,23
Galovany spolu:	-	-	599,23	483,89	436,17
SPOLU:	21 758,48	22 808,80	27 127,29	30 115,08	32 199,65

Zdravotníctvo

V oblasti zdravotníctva zabezpečujú mestá Ružomberok a Liptovský Mikuláš základné zdravotné služby obyvateľom regiónu prostredníctvom Polikliniky (všeobecní, praktickí lekári, súkromné ambulancie, stomatológovia, výdajňa zdravotníckych potrieb) a individuálnych súkromných ambulancií. Zdravotnícke služby dopĺňajú lekárne. Obce Liptovské Sliače, Partizánska Ľupča, Ľubelňa majú stálu ambulanciu praktického lekára, Liptovské Sliače a Ľubelňa stálu ambulanciu stomatológa a v týchto dvoch obciach sú aj lekárne. Gynekologická ambulancia je v obci Liptovské Sliače.

Sociálne služby

V obci Partizánska Ľupča funguje zariadenie pre seniorov Karita s kapacitou 40 miest, v Liptovských Sliačoch Zariadenie pre seniorov a domov sociálnych služieb s celkovou kapacitou 33 klientov poskytujúce aj terénnu opatrovateľskú službu, odľahčovaciu službu či požičiavanie pomôcok. Seniorom jednotlivé obce poskytujú stravovacie služby formou donášky jedál v pracovných dňoch. V zmysle platnej legislatívy obce zabezpečujú terénnu opatrovateľskú službu.

Verejné služby

Kultúrno-spoločenské aktivity má možnosť organizovať deväť obcí v kultúrnych domoch na ich území. Tieto však vo väčšine obcí potrebujú rekonštrukciu a modernizáciu.

Vo všetkých obciach je zriadená knižnica. V piatich obciach je stála prevádzka pošty, ostatné obce využívajú poštové služby v spádových obciach. Do všetkých obcí sú zriadené autobusové linky miestnej verejnej dopravy, Vlchy majú železničnú stanicu. Obce sú pospájané pevnými komunikáciami s asfaltovým povrchom, cyklotrasami a turistickými chodníkmi.

Dopravná, technická a informačná infraštruktúra

Rozvoj fungovania hospodárstva ale i základných potrieb spoločnosti zabezpečuje technická infraštruktúra. V obciach je technická infraštruktúra zastúpená rozvodom elektriny a vody. V obciach chýba kanalizačná sieť (s výnimkou obce Dúbrava má čiastočne vybudovanú a v Liptovských Sliačoch sa kanalizácia buduje) a čistiarne odpadových vôd (iba Dúbrava má).

3.1.2.3. Kultúrne, historické a prírodné zdroje

Dôležitým faktorom pre rozvoj kultúrno-spoločenského života sú kultúrno-historické zdroje. Kultúrno-historické zdroje vychádzajú z dedičstva regiónu ako základnej hodnoty kultúrnej krajiny. V každom regióne hmotné a nehmotné kultúrno-historické pamiatky vytvárajú špecifický obraz, duch či výraz, ktorý je pre región charakteristický a neopakovateľný. Tu pramenia základné odlišnosti medzi jednotlivými regiónmi.

Charakteristika podľa vybraných obcí územia:

Partizánska Ľupča

V obci sa nachádzajú meštianske domy, pôvodne takmer všetky renesančné zo 17. storočia a klasicistné domy z 19. storočia, ako aj cintorín s empírovými a romantickými náhrobnými kameňmi mešťanov z 19. storočia. Dominantou obce je gotický Rímskokatolícky kostol sv. Matúša s viacerými stavebnými etapami - najstaršia časť je z poslednej tretiny 13. storočia, stavbu dokončili v roku 1479. V roku 1554 postavili vežu, ktorá je najvyššia na Liptove. V kostole sa zachovali gotické klenby, okná, portály a vo výklenku veže busta baníka zo začiatku 16. storočia. Ďalej sa tu nachádza Evanjelický kostol postavený v roku 1887 a tiež Rímskokatolícky kostol Sedembolestnej Panny Márie pri cintoríne, postavený v roku 1263. Tieto dominanty dopĺňajú meštianske domy na námestí. Štvrtý Rímskokatolícky kostol Ružencovej Panny Márie sa nachádza v pôvodnej baníckej osade Magurka, je neogotický z roku 1911.

Obec Partizánska Ľupča má vo svojom katastri spomínané kostoly zapísané v Ústrednom zozname kultúrnych pamiatok. Okrem kostolov je tu zapísaný aj kaštieľ zo 17. storočia, banícky združený dom z 18. storočia, jednoposchodový banícky dom z prelomu 17. a 18. storočia, meštiansky poschodový kamenný dom zo 17. storočia. V obci sa nachádzajú aj ďalšie hmotné nehnuteľné pamätihodnosti: Rímskokatolícka fara, Radnica, Kultúrny dom, Mlyn na vodný pohon, Zemiansky dom, Budova obecného úradu, Cintorín, Pomník vojakom padlým v I. svetovej vojne, Lipy – spolu je v obci 37 líp s úctyhodným vekom. Najvýznamnejšia je Lipa kráľa Mateja Korvína vo veku 545 rokov. Túto lipu mu zasadili vďační ľudia vtedajšej Nemeckej Ľupče ako vďaku, že im udelil najvýznamnejšie mestské výsady.

Základom rozmachu Partizánskej Ľupče z hľadiska ekonomického a hospodárskeho bolo konanie tradičného trhu, získanie jarmočného práva a práva dolovania drahých kovov a rozvoj remesiel s obchodom. Trhy sa v Ľupči pravidelne konali už pred rokom 1270. V 17. storočí mali najväčší rozmach cechy. Uchovávať a oživovať a ľudové a remeselné tradície sa obec snaží od roku 2007 po zrekonštruovaní kultúrneho domu. Vždy na jeseň na Matúša organizuje remeselnícky jarmok. V tento deň majú možnosť návštevníci obdivovať výstavu remeselníckych a ľudových výrobkov, ktoré pre túto príležitosť zapožičiavajú miestni občania a aj ľudia z okolitých obcí.

Obec Partizánska Ľupča má miestne časti Magurka a Železné (Železnô), kde v roku 1869 bol založený Účastinársky spolok minerálnej vody v Železnom. V roku 1870 začala výstavba kúpeľnej budovy.

Po prvej svetovej vojne sa obyvateľstvo venovalo hlavne poľnohospodárstvu a práci v lese. V roku 1900 sa hospodárenie v lese oddelilo a vznikol Lesný komposesorát, ktorý združoval vlastníkov Ľupčianskej spoločnej hory. Tento bol v roku 1958 zrušený a lesy obhospodarovali Štátne lesy. V súčasnosti sa lesy navrátili pôvodným vlastníkom a tvoria jeden z najväčších lesných komplexov na Liptove a na Slovensku.

V obci v súčasnosti funguje 12 kultúrnych, športových a iných organizácií, ktoré sú často organizátormi rôznych podujatí a spolupracujú s obcou. Priestory, ktoré využívajú pre stretávanie a svoju činnosť sú zväčša obecné. Okrem toho obec poskytuje organizáciám finančnú podporu a aktívne sa zúčastňuje na ich stretnutiach.

Lazisko

Drevený artikulárny evanjelický kostol (Svätý Kríž – Lazisko), ktorý patrí k najväčším dreveným stavbám v Strednej Európy.

Kostol bol pôvodne postavený v Paludzi. V súvislosti s výstavbou vodného diela Liptovská Mara bol rozobratý a zreštaurovaný a v pôvodnej podobe znovu postavený v katastri obce Svätý Kríž, na území starého paludzského chotára, čím bola zachovaná autenticita pôvodného krajinného prostredia tejto vzácnej kultúrnej pamiatky. Prestťahovanie začalo v roku 1974 a slávnostná posviacka zrekonštruovaného kostola bola 22.8.1982.

Kostol je posledným, nepochybne najvýznamnejším umeleckým prejavom slov. drevenej cirkevnej architektúry. Artikulárne kostoly tvoria na Slovensku samostatnú významnú skupinu. Líšia sa od katolíckych i pravoslávnych drevených kostolov. Kostol je osobitnou modifikáciou tej vetvy protestantskej architektúry, ktorá sa začala rozvíjať v pruskom Sliezsku.

Kultúrno-spoločenský život v obci sa realizuje prostredníctvom kultúrnej a vzdelávacej komisie zriadenej pri obecnom úrade Lazisko. V obci sa organizujú rôzne spoločenské podujatia, svadby, oslavy, dni obce a iné kultúrno-spoločenské podujatia.

Obec v spolupráci s miestnymi organizáciami (TJ, hasiči, farnosť, a pod.) organizuje pre svojich občanov rôzne kultúrno-spoločenské a športové podujatia: Uvítanie detí do života, Október mesiac úcty k starším – stretnutie pre dôchodcov, Sviatok sv. Mikuláša, vianočné a novoročné zvyky, Fašiangové slávnosti, futbalové turnaje a mnohé ďalšie.

Dúbrava

Z umelecko-historických pamiatok sa v obci nachádzajú sakrálne stavby – kostoly, kaplnky a kríže. Najvýznamnejším je Rímsko-katolícky kostol sv. Ondreja, ktorý pochádza z konca 13. storočia. V 17. storočí bol renesančne upravený a opevnený. V interiéri kostola sa zachovali zvyšky gotických malieb, avšak väčšina vnútorného zariadenia je baroková. Významnou kultúrnou pamiatkou v obci je aj Evanjelický a. v. kostol, postavený v modernom štýle koncom 90-tych rokov 20. storočia.

Drobnú sakrálnu architektúru reprezentujú kaplnky a kríže. V obci Dúbrava sa nachádzajú dve kaplnky. Jedna je umiestnená na vstupe do obce zo susednej obce Ľubel'a. Druhá – Kaplnka sv. Barbory sa nachádza v areáli bývalých rudných baní. Raz ročne sa pri nej koná omša za baníkov. Kríže sú umiestnené na cintorínoch. Kríž na starom cintoríne pochádza z roku 2000 a kríž na novom cintoríne z roku 2010.

Na starom cintoríne sa nachádza Pamätník SNP. Pamätník pochádza z roku 1970. Bol odhalený pri príležitosti 25. výročia SNP. Sú na ňom vyryté mená padlých občanov v II. svetovej vojne.

Obec Dúbrava bola v minulosti baníckou obcou. Banská činnosť skončila začiatkom 90-tych rokov 20. storočia. Ako pozostatky zostali na mieste bývalej ťažby viaceré štôlne. Tie môžeme v súčasnosti zaradiť k technicko-historickým pamiatkam. V minimálnej miere je v obci zachovaná aj ľudová architektúra. V obci dodnes stojí niekoľko pôvodných drevených domov a hospodárskych budov (sýpky, humná), z ktorých viaceré boli aj zrekonštruované.

Nehmotné kultúrne pamiatky predstavujú ľudové zvyky, tradície a ľudové remeslá. V obci sú zachovávané prostredníctvom rozličných podujatí. Začiatkom roka sa v obci koná fašiangová bursa. S príchodom jari je spojené Vynášanie Murieny. Na svätodušné sviatky sa stavajú Máje. Pri príležitosti víťania leta sa zapalujú svätajánske ohne.

S baníckou tradíciou je spojený Deň baníckej obce. Nadväzuje na tradíciu Baníckych dní z čias, keď v Dúbrave fungovali bane, ktoré sa konali vždy začiatkom septembra. V tento deň sa konala výročná schôdza, na ktorej riaditeľ Rudných baní vyhodnocoval uplynulý banícky rok. Odovzdávali sa ocenenia najlepším pracovníkom a vo večerných hodinách bol pripravený kultúrny program a zábava. Banícke dni pokračovali aj po zastavení ťažby v Dúbrave. Takmer 20 rokov fungovali pod názvom Banícky deň. V roku 2009 sa premenovali na Deň baníckej obce.

Obyvatelia obce sa vďaka spoločným záujmom združujú do rozličných združení a organizácií. Najviac organizácií rozvíja svoju aktivitu v oblasti športu. Ako občianske združenia fungujú ŠK Agro Baník Dúbrava (futbalový klub), Klub alpinistov a turistov a Stolnotenisový športový klub. Okrem toho ako neoficiálne združenie funguje Fit klub a Latino dance klub.

V oblasti kultúry a zachovávaní tradícií pôsobí v obci FSk Chabenec a Dúbravský banícky cech. FSk Chabenec zachováva v obci folklórne tradície a zvyky našich predkov. Dúbravský banícky cech sa zameriava na zachovávanie baníckych tradícií a spoluprácu s inými banskými obcami a mestami.

K ďalším organizáciám, ktoré sa aktívne podieľajú na rozvoji obce patrí Rada rodičov pri ZŠ s MŠ Dúbrava, Demokratická únia žien, Dobrovoľný hasičský zbor a Slovenský zväz protifašistických bojovníkov.

Liptovské Sliače

Významné stavby v obci tvoria dominanty obce (kostoly) a ďalšie menšie pre obec významné stavby z pohľadu rozvoja cestovného ruchu (drevenice, rodný dom Jozefa Hanulu, kaplnky).

V Strednom Sliači sa nachádza kultúrna pamiatka - pôvodný gotický kostol sv. Šimona a Júdu zo 14. storočia, neskôr prestavaný. Boli v ňom odkryté nástenné maľby zo 14. a 15. storočia. Na slovenskej tisícikorunáčke bola kedysi zobrazená Madona z tohto kostola.

Rodný dom významného rodáka, maliara Jozefa Hanulu je v súkromnom vlastníctve jeho príbuzných, čo neumožňuje vytvoriť v ňom múzeum prezentujúce jeho život a tvorbu.

Unikátnou architektonickou pamiatkou, na realizácii ktorej sa podieľali mnohí európski umelci, je kostol Najsvätejšieho Srdca Ježišovho a Nepoškvrneného Srdca Panny Márie vo Vyšnom Sliači. Bol sprístupnený verejnosti symbolicky v jubilejnom roku 2000. Toto umelecké dielo navštevované aj zahraničnými turistami je postavené v tvare Noemovej archy.

Pri prechode obcou sú charakteristické kaplnky (33), zvonice (2), pomníky (4), súsošia (1), drevorezby (2) a drevené a kamenné kríže (16), ktoré sú postavené zväčša pozdĺž ciest. Najväčšia je kaplnka sv. Jána Nepomuckého z roku 1983.

Ďalšiu kategóriu významných stavieb tvoria budovy, ktoré slúžia obyvateľom obce na verejné účely. Tento obecný majetok je sčasti v prenájme pre súkromné podnikanie. V obci sa nachádzajú viaceré predajne potravín, mäso-údeniny, pohostinské zariadenia, kaderníctva, pobočka Slovenskej pošty, bar, pohrebníctvo, predajňa s rozličným tovarom a kvetinárstvom, stavebniny, prevádzky na opravu motorových vozidiel, firma s výrobou autoplachiet, obecná knižnica, fitnesscentrum, tenisové kurty, futbalové ihrisko s modernou tribúnou a šatňami, staré futbalové ihrisko, penzión s reštauráciou Prameň, penzión Brejk, Kultúrny dom Liptovské Sliače, prírodný amfiteáter Pažite, cukráreň, kancelárie pre podnikateľov, požiarne zbrojnice, Dom nádeje, detské sady, Kultúrne stredisko Liptovské Sliače a ďalšie budovy občianskej vybavenosti. V obci sú 4 cintoríny.

V obci v súčasnosti funguje 22 kultúrnych, športových a iných organizácií. Miestne organizácie sú často organizátormi rôznych podujatí a spolupracujú s obcou. Počet členov v organizáciách je okolo 500 (vyše 10 % obyvateľov obce). Priestory, ktoré využívajú pre stretávanie a svoju činnosť sú zväčša obecné. Väčšina organizácií funguje v Strednom Sliači.

Obec vlastní aj knižnicu, ktorá má nevyhovujúcu kapacitu a zlý technický stav. O podujatiach, diani v samospráve a aktualitách v obci informuje obyvateľov občasný Zrkadlo Liptovských Sliačov, ktorý vychádza zväčša každé dva mesiace.

Prírodné zdroje

Najväčším lákadlom na cestovný ruch na Strednom Liptove je jednoznačne prírodné prostredie regiónu. Liptov, ktorý ponúka množstvo lesov, vrchov, dolín, či vodných plôch a prírodných minerálnych aj termálnych prameňov je ideálnym miestom nie len na aktívny ale aj pasívny oddych návštevníkov. Takmer 50% územia regiónu zaberajú lesy. Neoddeliteľnou a významnou dominantou Stredného Liptova nie sú len hory ponúkajúce krásne výhľady, ale aj vodná nádrž Liptovská Mara.

Veľký potenciál má aj najdlhšia rieka Slovenska pretekajúca Liptovom, Váh, či jeho pravostranný prítok Belá, ktoré sa okrem iného využívajú na rybolov a rafting. Dôkazom atraktívnosti regiónu sú aj najstaršie národné parky či národná prírodná rezervácia na jeho území, v ktorých žije nespočetné množstvo živočíchov a rastlín. Najnavštevovanejší národný park je Národný Park Nízke Tatry. Národný park Nízke Tatry vznikol až v roku 1978 aj keď pokusy o jeho vytvorenie prebiehali už v rokoch 1918 až 1921. Zaberá celé pohorie Nízkych Tatier, aj keď v súčasnosti je jeho rozloha zmenšená o vyše 8000 ha. Územie tohto národného parku sa nachádza na juhu regiónu Liptov. Tento národný park je najvyhládavanejšou destináciou pre turistiku, no zároveň v nich platí aj najväčší stupeň ochrany prírody.

Lyžiarske strediská Malinô Brdo, Jasná, Demänovská dolina ponúkajú svoje prednosti a krásy návštevníkom a milovníkom nielen zimných športov. Rovnako v letnom období využívajú tieto strediská všetky vekové kategórie návštevníkov, nakoľko ponúkajú rôzne formy turistického, rekreačného či aktívneho vyžitia. Atmosféru prírody dotvárajú aquaparky Bešeňová, Tatralandia a kúpele Lúčky, ktoré prirodzeným spôsobom využívajú termálne vodné zdroje. Územie Stredného Liptova ponúka aj ďalšie doposiaľ nevyužité termálne zdroje (P. Lehota, P. Ľupča, Liptovské Sliače).

Významné zastúpenie histórie baníctva na území Stredného Liptova majú obce Partizánska Ľupča a Dúbrava. Baníctvo svoj najväčší rozmach dosiahlo v 16. storočí v baníckej osade Magurka. Baníctvo však postupne upadalo až zaniklo, k čomu prispel aj

rozvoj priemyslu, ktorému baníci nemohli konkurovať. V 16. a 17. storočí vznikli ďalšie cechy, od 19. storočia ich tu bolo 21. V tom čase mestečko začalo upadať, lebo remeslá nemohli konkurovať rozvíjajúcemu sa priemyslu. V druhej polovici 19. storočia banské podnikanie zaniklo. Obyvatelia sa opäť vrátili k poľnohospodárstvu, chovu dobytká a práci v lesoch, časť sa od konca 19. storočia vystažovala.

3.1.2.4. Životné prostredie

Za zdroj znečistenia ovzdušia sa v prípade riešeného územia podľa Národného emisného inventarizačného systému (zahŕňajúceho veľké a stredné zdroje znečistenia) môžu považovať priemyselné centrá: Liptovský Mikuláš, Liptovský Hrádok a Ružomberok, kde sú hlavnými zdrojmi znečistenia teplárne, chemický priemysel a výroby celulózy v Ružomberku. Vo vykurovacom období môže prechodne dôjsť k zvýšeniu znečistenia v závislosti od spôsobu kúrenia v neplynofikovaných častiach obce (obce Stredného Liptova nie sú plynofikované). Znečistenie však značne závisí od rozptylových podmienok a samotných meteorologických predpokladov (slabá veternosť, inverzie, hmly, nízka oblačnosť).

Ovzdušie v obciach je znečisťované iba prostredníctvom malých zdrojov znečisťovania. Ide predovšetkým o domácnosti, ktoré znečisťujú ovzdušie vykurovaním rodinných domov a vypaľovaním v okolí domov, pri ktorých unikajú do ovzdušia SO_x, NO_x a CO₂. V menšej miere prispieva k znečisťovaniu poľnohospodárska činnosť a s ňou spojená veterná erózia, ktorá vzniká v dôsledku poľnohospodárskych prác, rozptyl priemyselných hnojív a tiež emisie poľnohospodárskych mechanizmov. K znečisťovaniu ovzdušia prispieva aj doprava.

Hlavným zdrojom znečisťovania povrchových vôd v obciach sú splachy z urbanizovaných plôch. Obce nemajú vybudované vlastné ČOV a nie sú odkanalizované. Nakoľko domácnosti nie sú pripojené na kanalizačnú sieť, v značnej miere k znečisteniu prispieva aj vypúšťanie splaškových vôd do miestnych tokov.

Poškodenie pôd sledujeme najmä na ornej pôde. Pôda je poškodzovaná najmä v dôsledku chemizácie poľnohospodárstva a tiež veternej a vodnej erózie, najmä a územiach so sklonom väčším ako 3 °, pričom na svahoch od 7 °, je potenciálne riziko vzniku erózie vysoké.

Skládka komunálneho odpadu je v Partizánskej Ľupči. V obciach je zavedený separovaný zber odpadu, ale charakterizuje ho nedostatočné povedomie obyvateľstva a absencia motivačných stimulov pre separáciu v domácnostiach.

3.1.2.5. Finančné zdroje, rozpočty a majetok obcí

Rozvoj obcí zabezpečuje v hlavnej miere samospráva prostredníctvom svojho majetku a disponibilných finančných prostriedkov.

Obce sú často vlastníkami viacerých budov, väčšina z týchto budov je vo veľmi zlom technickom stave a potrebujú rekonštrukciu.

Rozvojové aktivity v obciach sú financované z rozpočtov obcí, dotácií a grantov. Základným nástrojom finančného hospodárenia každej obce v SR je jej rozpočet, ktorý je zostavovaný každoročne v súlade so zákonom 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy.

Tabuľka č. 19: **Rozpočty obcí Stredného Liptova na rok 2015**

Schválený rozpočet na rok 2015 (EUR)			
	počet obyvateľov	Príjmy	výdavky
Malatíny	201	121 061 €	119 329 €
Galovany	278	67 330 €	67 330 €
Pavčina Lehota	373	183 996 €	183 996 €
Liptovské Kľačany	383	114 737 €	112 650 €
Lazisko	404	77 000 €	77 000 €
Gôtovany	440	209 652 €	209 652 €
Vlachy	584	218 658 €	218 658 €
Svätý Kríž	801	822 805 €	822 805 €
Ľubel'a	1 119	714 704 €	714 704 €
Partizánska Ľupča	1 234	1 832 257 €	1 832 257 €
Dúbrava	1 246	450 000 €	450 000 €
Liptovské Sliache	3 773	1 756 780 €	1 730 324 €
SPOLU	10 836	6 568 980 €	6 538 705 €

Zdroj: Vlastné zdroje obcí Stredného Liptova – údaje poskytli obecné úrady

Základ príjmov obce tvoria daňové príjmy, z ktorých najväčšiu časť predstavujú prostriedky dane z príjmov poukázané zo štátneho rozpočtu. Ďalej sú to dane z nehnuteľností, užívania verejných priestranstiev, psa a ubytovanie. Ďalšiu skupinu príjmov

tvoria nedaňové príjmy. Ide najmä o príjmy z prenájmu bytových a nebytových priestorov a tiež administratívne poplatky. Významnú skupinu príjmov tvoria aj nenávratné finančné prostriedky a granty získané z fondov EU, grantových programov či od miestnych podnikateľov.

Stav majetku je zosumarizovaný podľa údajov k 31.12.2014 – tabuľka č. 20:
Majetok obcí Stredného Liptova – vybrané zložky (v EUR) k 31.12.2014

Majetok obcí Stredného Liptova - vybrané zložky (v EUR)									
Obec	Dlhodobý hmotný majetok							Dlhodobý hmotný majetok spolu	Dlhodobý finančný majetok spolu
	Pozemky	Stavby	Samostatné hnutelné veci a súbory hnutelných vecí	Dopravné prostriedky	Drobný dlhodobý hmotný majetok	Obstaranie dlhodobého hmotného majetku	Iný dlhodobý hmotný majetok		
Dúbrava	166452	960644	10576	788	959	120634	0	1260053	352051
Galovany	25265	229216	364	0	0	15558	0	270403	69076
Gôtovany	724	1044745	0	0	1625	41826	0	1088920	92113
Lazisko	19054	95566	592	0	0	145459	0	260671	115170
Liptovské Kľačany	155	926685	0	0	908	7591	0	935339	92130
Liptovské Sliače	28106	3863340	187453	55459	1324	151761	0	4287443	539188
Eubeľa	0	584714	0	0	950	0	0	585664	0
Malatíny	14	1053008	0	740	1001	3920	0	1058683	46048
Partizánska Ľupča	366240	3062685	17340	8723	20	548617	6250	4009875	345413
Pavčina Lehota	0	114322	0	0	0	77373	0	191695	92113
Svätý Kríž	130284	4596769	4059	0	0	171305	0	4902417	161153
Vlachy	91706	336028	0	1167	0	52791	884	482576	161153
SPOLU	661548	15907078	209808	66089	5828	1216201	7134	18073686	1713557

Zdroj: Interné materiály obcí Stredného Liptova; portál: www.registeruz.sk

Z prehľadu vyplýva, že z hľadiska objemu vo finančnom vyjadrení sa na majetku obcí podieľajú predovšetkým budovy a stavby, pozemky a ich dlhodobý finančný majetok.

Prevažná časť finančných prostriedkov je použitá na financovanie bežných výdavkov, ku ktorým patria prevádzkové výdavky na údržbu budov, údržba miestnych

komunikácií, nakladanie s odpadmi, prevádzka športových zariadení, verejného osvetlenia atď.

Viacere rozvojové aktivity realizovali jednotliví členovia združenia z nenávratných finančných príspevkov, ktoré sú podrobne uvedené vo Formulári Projektový zámer v rámci PRV SR 2014 - 2020 v celkovej sume 7 815 tis EUR.

3.1.2.6. Ekonomické zdroje – podnikanie, tvorba pracovných miest, zastúpenie ekonomických sektorov, zamestnanosť/nezamestnanosť, oblasť poľnohospodárstva, oblasť cestovného ruchu

Zastúpenie ekonomických sektorov

Štruktúra organizácií podľa veľkosti a právnej formy

V štruktúre organizácií podľa počtu zamestnancov prevládajú malé podniky s počtom zamestnancov 0-9

Tabuľka č.21: Štruktúra organizácií podľa počtu zamestnancov k 31.12.2014

kategórie počtu zamestnancov	počet organizácií
nezistené	309
0 - 9	864
10 - 49	25
50 - 249	-
250 - 499	-
500 - 999	-
1000 a viac	-
Celkový súčet	1 198

Zdroj: Štatistický úrad SR

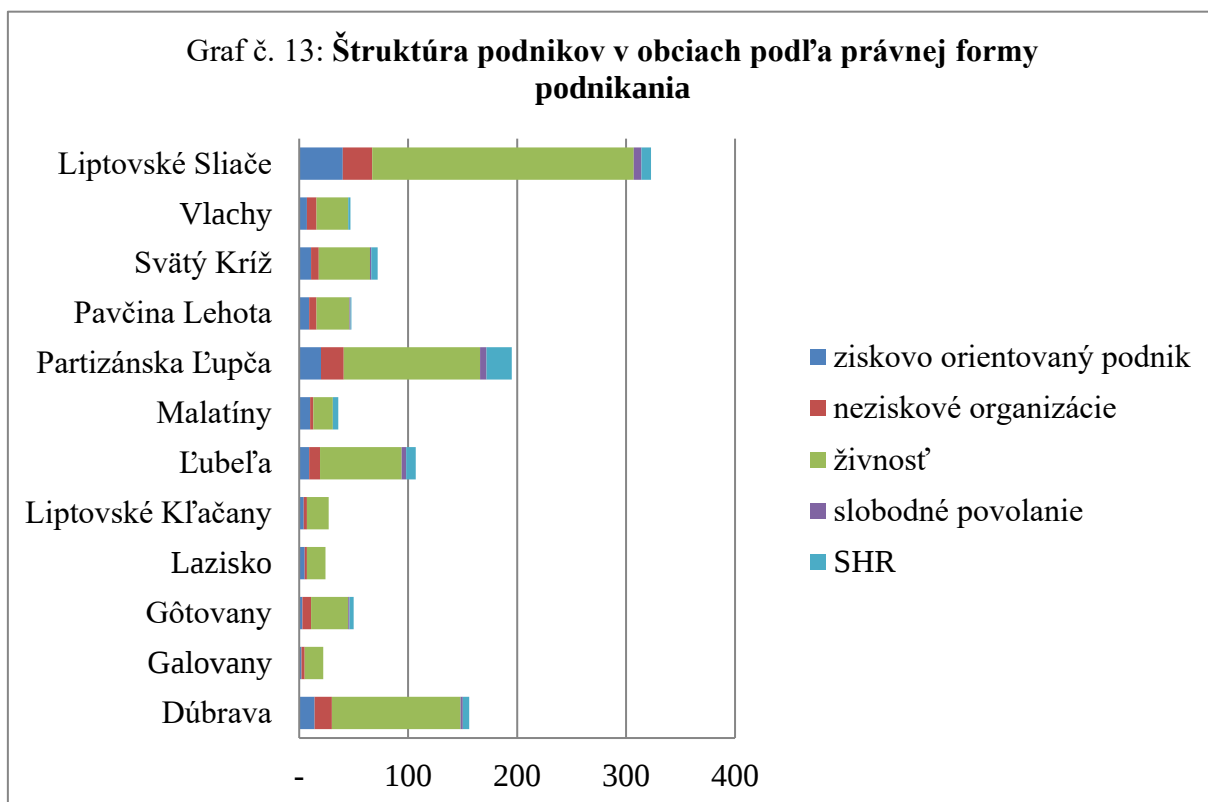

V jednotlivých obciach Stredného Liptova možno pozorovať zastúpenie takmer všetkých právnych foriem podnikov. Výnimku tvoria obce s menším počtom obyvateľov, kde absentuje zastúpenie slobodných povolaní a samostatne hospodáriacich roľníkov. Spoločnou črtou podnikov pôsobiacich v obciach je živnosť ako prevládajúca forma podniku.

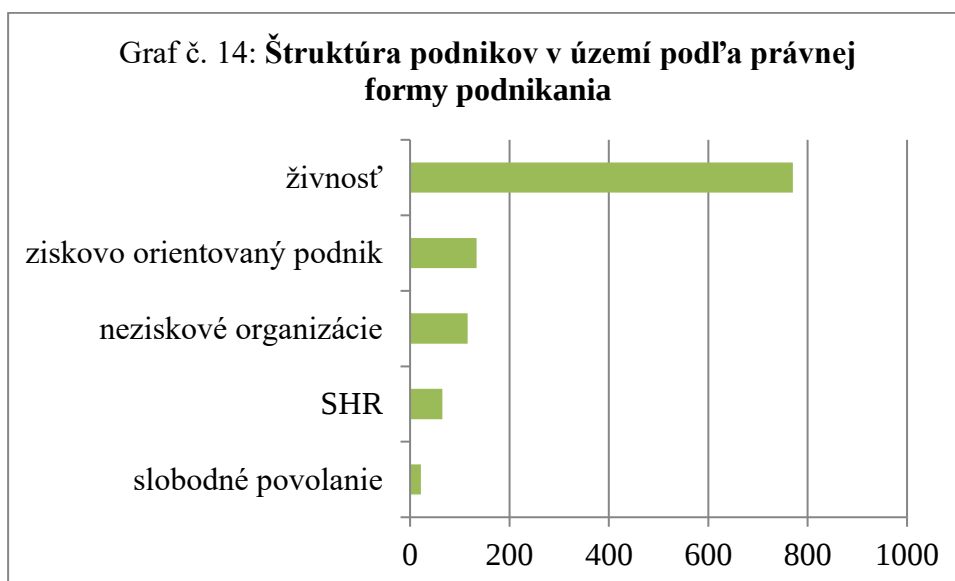
Tabuľka č. 22: Štruktúra podnikov podľa právnej formy podnikania k 31.12.2014

Obec	ziskovo orientovaný podnik	neziskové organizácie	živnosť	slobodné povolanie	SHR	spolu
Dúbrava	14	16	118	2	6	156
Galovany	2	3	17	-	-	22
Gôtovany	3	8	34	1	4	50
Lazisko	5	2	17	-	-	24
Liptovské Kľačany	4	3	20	-	-	27
Lubelňa	9	10	75	4	9	107
Malatíny	10	3	18	-	5	36
Partizánska Ľupča	20	21	125	6	23	195
Pavčina Lehota	9	7	30	1	1	48
Svätý Kríž	11	7	47	1	6	72
Vlachy	7	9	29	-	2	47
Liptovské Sliache	40	27	240	7	9	323
SPOLU	134	116	770	22	65	1 107

Zdroj: Štatistický úrad SR

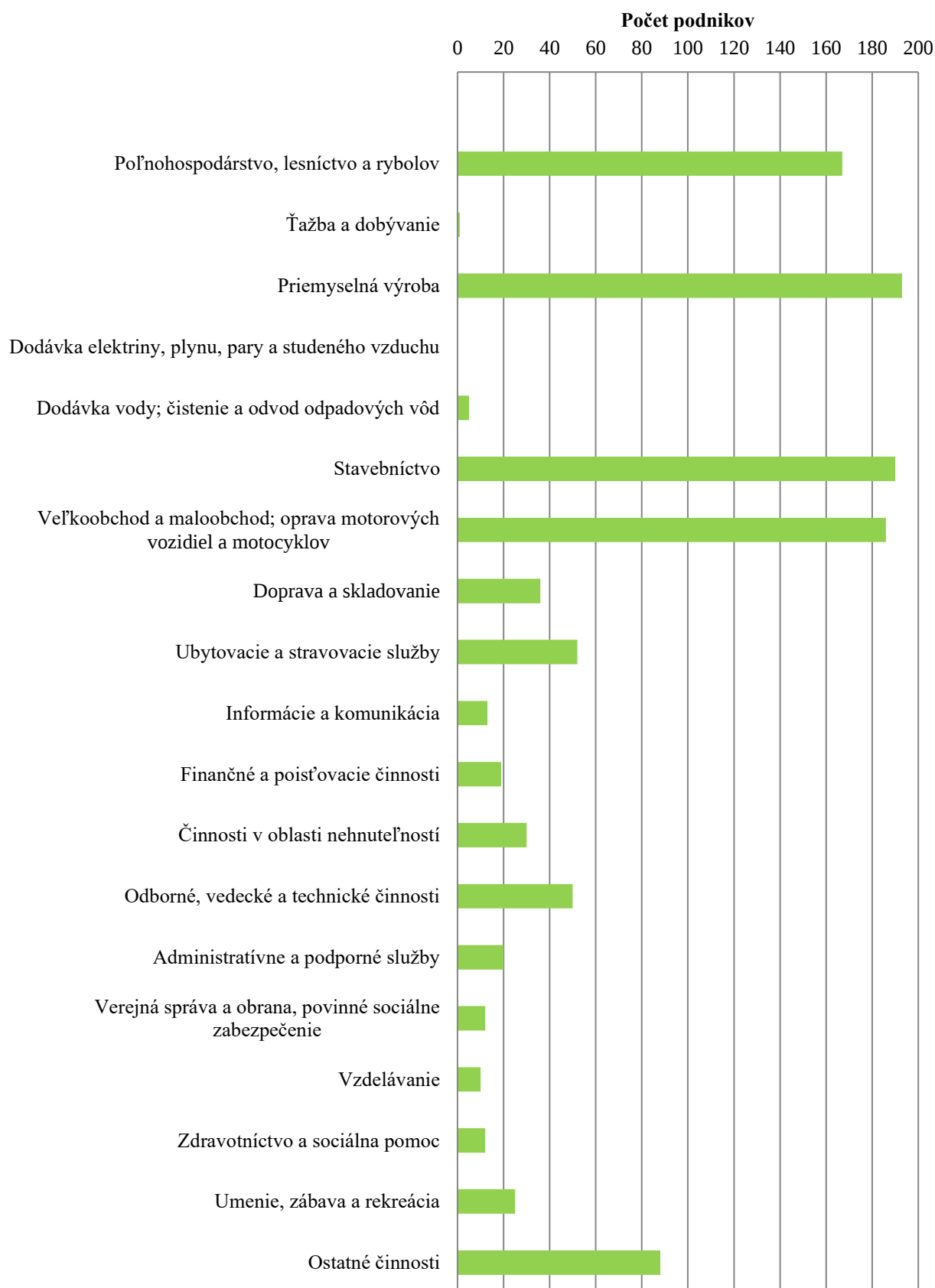
Na území všetkých obcí sumárne, čo do charakteru podnikov podľa právnej formy, najväčšie zastúpenie predstavujú živnosti (770), nasledujú ziskovo orientované podniky (131 spoločností s ručením obmedzením, 1 a.s., 1 verejná obchodná spoločnosť, 1 komanditná spoločnosť) a takmer rovnomerným zastúpením sa prezentujú neziskové organizácie (116). Menšie zastúpenie predstavujú slobodne hospodáriaci roľníci (65) a najmenšie zastúpenie na území obcí majú slobodné povolania (22). Zastúpenie jednotlivých právnych foriem z hľadiska počtu v jednotlivých obciach logicky korešponduje s počtom trvale bývajúcich obyvateľov v obciach, tj. väčšia obec viac podnikov.

Tabuľka č. 23: Štruktúra podnikov podľa ekonomickej činnosti SK NACE Rev.2 –
úroveň celého územia

Oblasť	počet podnikov
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	167
Ťažba a dobývanie	1
Priemyselná výroba	193
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	0
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd	5
Stavebníctvo	190
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	186
Doprava a skladovanie	36
Ubytovacie a stravovacie služby	52
Informácie a komunikácia	13
Finančné a poisťovacie činnosti	19
Činnosti v oblasti nehnuteľností	30
Odborné, vedecké a technické činnosti	50
Administratívne a podporné služby	20
Verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie	12
Vzdelávanie	10
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	12
Umenie, zábava a rekreácia	25
Ostatné činnosti	88

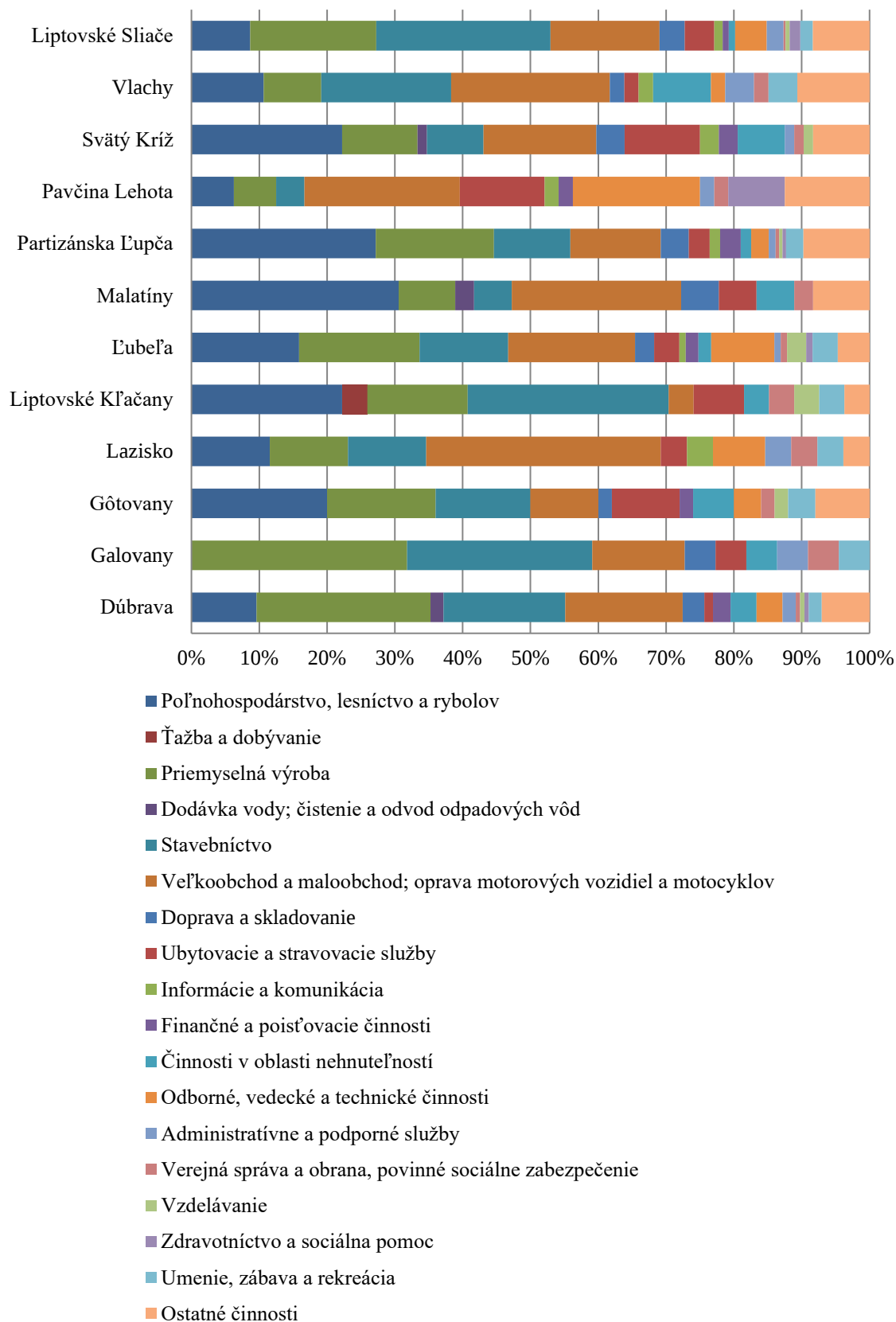
Graf č. 15: Štruktúra podnikov podľa ekonomickej činnosti SK NACE
Rev.2 – úroveň celého územia

Tabuľka č. 24: Štruktúra podnikov podľa ekonomickej činnosti SK NACE Rev.2 –
úroveň obcí

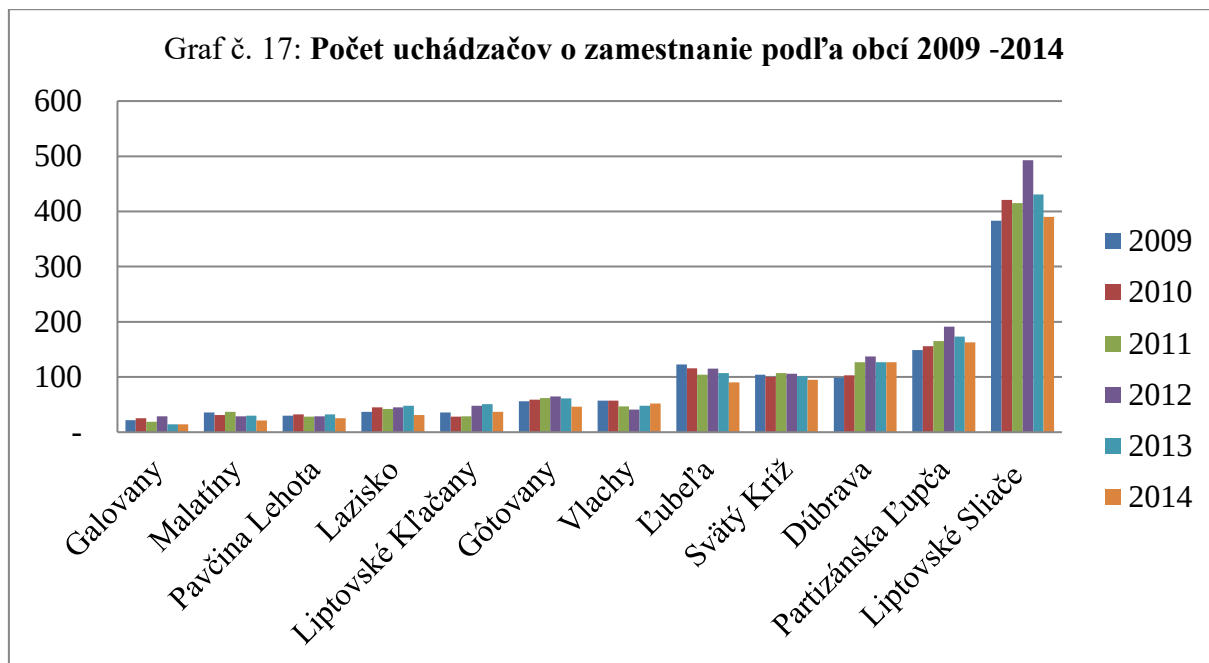
Oblasť / Obec	Dúbrava	Galovany	Gôtovany	Lazisko	Liptovské Kľačany	Ľubľa	Malatíny	Partizánska Ľuňa	Pavčina Lehota	Svätý Kríž	Vlchy	Liptovské Sliache
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	15		10	3	6	17	11	53	3	16	5	28
Ťažba a dobývanie					1							
Priemyselná výroba	40	7	8	3	4	19	3	34	3	8	4	60
Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu												
Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd	3						1			1		
Stavebníctvo	28	6	7	3	8	14	2	22	2	6	9	83
Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	27	3	5	9	1	20	9	26	11	12	11	52
Doprava a skladovanie	5	1	1			3	2	8		3	1	12
Ubytovacie a stravovacie služby	2	1	5	1	2	4	2	6	6	8	1	14
Informácie a komunikácia				1		1		3	1	2	1	4
Finančné a poisťovacie činnosti	4		1			2		6	1	2		3
Činnosti v oblasti nehnuteľností	6	1	3		1	2	2	3		5	4	3
Odborné, vedecké a technické činnosti	6		2	2		10		5	9		1	15
Administratívne a podporné služby	3	1		1		1		2	1	1	2	8
Verejná správa a obrana, povinné sociálne zabezpečenie	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vzdelávanie	1		1		1	3		1		1		2
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	1					1		1	4			5
Umenie, zábava a rekreácia	3	1	2	1	1	4		5			2	6
Ostatné činnosti	11		4	1	1	5	3	19	6	6	5	27

Graf č.16: Štruktúra podnikov podľa ekonomickej činnosti SK
NACE Rev.2 – úroveň obcí

Zamestnanosť a nezamestnanosť v regióne

Miera evidovanej nezamestnanosti v okrese Liptovský Mikuláš k 31.12.2014 sa pohybuje na úrovni 12 – 15%, kde spádovo patrí jedenásť obcí regiónu. Obec Liptovské Sliache územne patrí pod okres Ružomberok, kde je miera evidovanej nezamestnanosti na úrovni 9 – 12% (zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny, Bratislava).

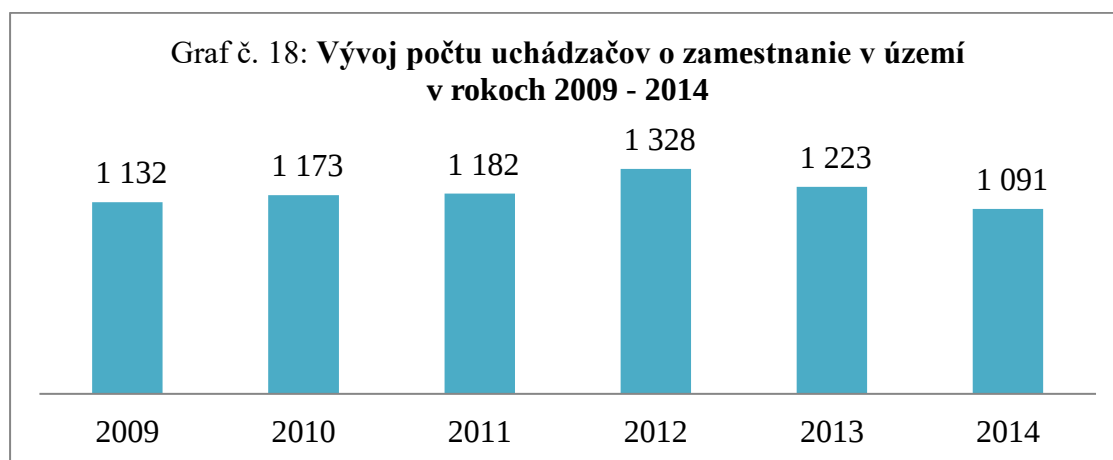

Podľa počtu uchádzačov o zamestnanie v jednotlivých obciach v rokoch 2009 až 2014 možno pozorovať stúpajúci počet nezamestnaných do roku 2012, u menších obcí rastúci trend pokračuje aj v roku 2013. Väčšie obce zaznamenali už v roku 2013 pokles počtu nezamestnaných a v roku 2014 možno pozorovať pokles počtu nezamestnaných u všetkých obcí regiónu.

Tabuľka č. 26: **Počet uchádzačov o zamestnanie podľa obcí v území
v rokoch 2009 - 2014**

Obec\ Rok	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Galovany	22	25	19	29	14	14
Malatíny	36	31	37	29	30	21
Pavčina Lehota	30	32	28	29	32	25
Lazisko	37	45	42	45	48	31
Liptovské Kľačany	36	28	29	48	51	37
Gôtovany	56	59	62	65	61	46
Vlachy	57	57	47	41	48	52
Ľubelňa	123	116	104	115	107	90
Svätý Kríž	104	100	107	106	101	95
Dúbrava	99	103	127	137	127	127
Partizánska Ľupča	149	156	165	191	173	163
Liptovské Sliache	383	421	415	493	431	390
SPOLU	1 132	1 173	1 182	1 328	1 223	1 091

Zdroj: Štatistický úrad SR

Priemerný podiel počtu evidovaných uchádzačov o zamestnanie a počtu obyvateľov v produktívnom veku v území v rokoch 2010 až 2014 predstavuje 15,4 %.

Tabuľka č. 27: **Podiel počtu uchádzačov o zamestnanie a obyvateľov v produktívnom veku v obciach Stredného Liptova v rokoch 2010 – 2014**

Rok	2010	2011	2012	2013	2014
Počet uchádzačov o zamestnanie	1173	1182	1328	1223	1091
Počet obyvateľov v produktívnom veku	7 678	7 652	7667	7655	7636
Percentuálny podiel	15%	15%	17%	16%	14%

3.2. SWOT analýza

V tabuľke SWOT analýzy sú integrované poznatky o silných a slabých stránkach, príležitostiach a ohrozeniach regiónu Stredný Liptov. Sústredili sme sa na identifikovanie vnútorných zdrojov a slabých stránok regiónu. Naopak pri ohrozeniach a príležitostiach sme sa sústredili na výber najzávažnejších vonkajších faktorov, ktoré môžu pozitívne či negatívne ovplyvniť ďalší rozvoj regiónu, to znamená posilniť alebo oslabiť jeho silné stránky alebo posilniť či eliminovať jeho slabé stránky.

Pre zachovanie kontinuity procesu regionálneho plánovania, ktoré v území prebieha už od 90. rokov minulého storočia, sme využívali ako východisko SWOT analýzy, ktoré boli spracované už v minulých obdobiach. Tento metodický krok rešpektuje podmienku zachovať zainteresovanosť všetkých obyvateľov a predstaviteľov inštitúcií, ktoré sa zúčastňovali na strategickom plánovaní v minulých obdobiach. Je dôležité vždy správne zužitkovať už dosiahnuté poznatky o regióne, ukázať, že nezačíname opäť od začiatku, ale kontinuálne pokračujeme v regionálnom plánovaní.

Východisková SWOT analýza regiónu Stredného Liptova bola zostavená na základe dotazníkov a následne riadených rozhovorov s predstaviteľmi samospráv 12-tich obcí. Podkladom boli aj spracované SWOT analýzy z PHSR obcí Partizánska Ľupča, Liptovské Sliače, Dúbrava, Ľubľa, Svätý Kríž, Vlasy, Gôtovany, Lazisko, Pavčina Lehota, Liptovské Kľačany, Galovany a Malatíny. Ako komparatívny zdroj bola využitá aj SWOT analýza, ktorá bola súčasťou analytickej časti Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Liptova (Spoločný obecný úrad pre regionálny rozvoja a cestovný ruch v Liptovskom Mikuláši) z roku 2003.

Na základe týchto podkladov bola zostavená SWOT analýza, ktorá sa následne spresňovala na pracovných stretnutiach v období od júla do septembra 2015 (viď ods. 2.2 Vznik a história partnerstva).

Spracovaná analýza silných a slabých stránok, príležitostí a hrozieb bola rozdelená podľa analyzovaných oblastí: socioekonomická oblasť, prírodné zdroje a turizmus, životné prostredie, podnikanie, dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel, sociálne služby a komunitné služby, infraštruktúra vzdelávania.

Pred vykonaním analýzy SWOT bolo zbrané do úvahy nasledovné:

- Body vyplývajúce z analýzy SWOT boli jasne založené na faktoch/údajoch získaných z analýzy oblasti (t.j. každý bod zo SWOT vyplýva, resp. vychádza z uvedených skutočností v analytickej časti).
- Miestni partneri sa zamerali na špecifické vlastnosti oblasti a na to, prečo je odlišná.
- Vysoká pozornosť bola venovaná analýze silných stránok a príležitostí, nielen popisovaniu slabých stránok a hrozieb. Stratégia je tak zameraná na budúcnosť a nie je defenzívna.

Tabuľka č. 2: SWOT analýza

Socioekonomická oblasť, prírodné zdroje a turizmus	
Silné stránky	Slabé stránky
bezprostredná blízkosť okresných miest Liptovský Mikuláš, Ružomberok	stagnujúci demografický vývoj obyvateľstva, starnutie obyvateľstva
strategická poloha pre rozvoj turizmu s prepojením na NAPANT a významné strediská CR (Bešeňová, Malinô Brdo, Liptovská Mara, Tatralandia, Demänovská dolina, Jasná, Lúčky)	nedostatok pracovných miest priamo v obciach a ich okolí, odliv mladej generácie za prácou mimo región
zachovalá tradičná banícka, remeselná a ľudová architektúra	priemerný až nedostatočný technický stav budov vo vlastníctve obcí
aktívna samospráva, obyvateľstvo a organizácie pôsobiace na územiach jednotlivých obcí	vysoká energetická náročnosť verejného osvetlenia
existencia zariadení cestovného ruchu, stravovacích, športovo-rekreačných a kultúrnych zariadení	absentujúce informačné centrá, nedostatok komplexných informačných materiálov o obciach dostupných verejnosti
udržiavanie tradícií, remeselná zručnosť obyvateľov v tradičných ľudových remeslách, vhodné podmienky pre poľnohospodárstvo	nedostatok finančných prostriedkov najmä na marketingové aktivity, dobudovanie a obnovu infraštruktúry, údržbu a obnovu kultúrnych, historických pamiatok, športových areálov
dlhoročná tradícia lesníctva, drevárstva, salašníctva, pastierstva, roľníctva, chovu hovädzieho dobytku, oviec a včelárstva v území	absencia koordinovanej komplexnej spolupráce medzi podnikateľmi, ubytovacími zariadeniami, miestnymi organizáciami a samosprávou
homogénna národnostná štruktúra	absencia vybraných typov služieb
rozvoj cezhraničnej spolupráce	
Príležitosti	Ohrozenia
nová vidiecka politika SR na roky 2014-2020 - program LEADER	neustále sa meniace podmienky regionálneho rozvoja a nedokončená reforma verejnej správy
zmena politickej kultúry vo väzbe na vidiek	rast kriminality a korupcia, užívanie návykových látok
blízkosť krajín s vyspelou ekonomikou, s kladným vplyvom na príliv zahraničného kapitálu	nedostatok vlastných finančných zdrojov na dobudovanie základnej infraštruktúry

	(splašková kanalizácia a ČOV, vodovod)
zvyšujúci sa záujem o vidiecky turizmus a agroturizmus	nevýhodné podmienky čerpania úverových zdrojov z komerčných bánk
aktivizácia ľudských zdrojov, zaangažovanosť obyvateľov, podnikateľov, inštitúcií na rozvoji vlastných obcí i mikroregiónu a zlepšenie prístupu k informáciám	administratívna náročnosť získavania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ
efektívne využitie štrukturálnych fondov EÚ a iných podporných programov	stavebné a legislatívne prekážky, nevysporiadané vlastnícke vzťahy k pôde
diverzifikácia vidieckej ekonomiky	nízka miera podpory obcí zo strany štátu
miestne spracovanie poľnohospodárskych produktov a drevnej hmoty, podpora domácich a miestnych potravín	nízka schopnosť adaptácie obyvateľstva na meniace sa ekonomické a sociálne podmienky
zriadenie múzeí tradičných remesiel, baníctva a folklórnych tradícií	
sprístupnenie baníckych diel	
Životné prostredie	
Silné stránky	Slabé stránky
výhodná geografická poloha medzi Vysokými, Nízkymi a Západnými Tatrami	nedostatočné využívanie existujúceho prírodného potenciálu
kvalitné životné prostredie s jedinečnými prírodnými zvláštnosťami a chránenými územiaми (NAPANT, TANAP, chránené prírodné rezervácie a pamiatky)	nevyriešené vzťahy medzi vlastníckmi pôdy a ochranou prírody brániace rozvoju (obmedzenia vyplývajúce z ochrany prírody nie sú kompenzované)
dostatočné zdroje pitnej vody, výskyt minerálnych prameňov, vysoká lesnatosť	znečisťovanie životného prostredia v dôsledku nedobudovanej kanalizácie a živočíšnej výroby
bohatá fauna a flóra, množstvo turistických chodníkov a cykloturistických trás	výskyt čiernych skládok odpadu, nedostatočné postihy a neefektívna kontrola nakladania divokých skládok a za nevykonanú sanáciu a rekultiváciu uzavretých skládok
primeraná estetická kvalita intravilánov obcí	
vhodné prostredie pre rozvoj IBV	upadajúca krajnotvorba vidieckej krajiny, chýbajúca podpora pre poľnohospodárov, ktorí zabezpečujú starostlivosť o krajinu
	nedostatočná úroveň enviromentálneho povedomia obyvateľov
	absencia súvislejšej verejnej zelene a oddychovej zóny
	vysoká produkcia odpadov, prítomnosť neregulovaných skládok odpadu v obciach

	nedostatočná disciplína obyvateľov pri zavedenej separácii odpadu
Príležitosti	Ohrozenia
využitie alternatívnych zdrojov energie (biomasa, vodná, geotermálna energia,...)	negatívny dopad CR a nadmerného nárastu cestnej dopravy na životné prostredie
ochrana prírodných krás, dodržiavanie zásad ochrany životného prostredia	neriešený konflikt medzi požiadavkami ochrany prírody (napr. NATURA 2000) a vlastníckymi právami - nedotiahnuté kompenzácie, právna neistota vlastníkov
vyššie zhodnotenie existujúceho potenciálu prírodného prostredia	
regulácia korýt miestnych tokov a revitalizácia ich okolia	nedostatočná starostlivosť o vzhľad vidieckej krajiny, strata jej charakteru a kvality a následne znehodnocovanie jej turistickej príťažlivosti a atraktivity, narastajúce riziko zvyšovania výmery neobhospodarovanej pôdy
dobudovanie kanalizácie a vodovodu	
rozvoj ekologického poľnohospodárstva	
zavádzanie separovaného zberu, zvyšovanie počtu a objemu vyseparovaných zložiek odpadu a využitie biologického odpadu na výrobu kompostu	globálne zmeny vplývajúce na kvalitu životného prostredia
	blízkosť papierenského kombinátu Mondi SCP a.s.
	existencia regionálnej skládky odpadov v Partizánskej Ľupči
Podnikanie	
Silné stránky	Slabé stránky
vhodné podmienky pre rozvoj celoročného cestovného ruchu a pestovanie športu	pomalé rozvíjanie poľnohospodárstva, malého a stredného podnikania a nedostatok pracovných príležitostí
prevaha obyvateľov v produktívnom veku	komplikované vlastnícke vzťahy -nevyriešené vlastnícke vzťahy k pozemkom a stavbám, ktoré sa môžu stať prekážkou pri rozvoji podnikateľských aktivít
dostatok kvalifikovanej pracovnej sily	
existujúce prevádzky výroby a služieb	
	nedostatok finančných prostriedkov na realizáciu investičných zámerov
	absencia viacerých druhov služieb a obchodov pre obyvateľstvo
	nezamestnanosť spôsobená nedostatkom pracovných príležitostí, nevhodnou vzdelanosťou úrovňou, strachom začať podnikat', nedostatočne ocenená práca
	nízky podiel podnikateľov zameraných na finalizáciu domácich surovín a pretrvávajúca koncentrácia pracovných príležitostí do niekoľkých veľkých podnikov
	slabá podpora malých a stredných podnikateľov

	nízka kúpna sila obyvateľstva
Príležitosti	Ohrozenia
vysoký turistický potenciál, veľmi dobré prírodné podmienky pre rozvoj CR, vidieckej turistiky a agroturistiky, využitie národných parkov pre marketing územia	často sa mení legislatíva a nestabilná politická scéna, nedostatočná podpora malého a stredného podnikania
vytváranie poradensko-informačných centier na podporu malého a stredného podnikania	nepredvídateľné legislatívne zmeny, zmeny v daňovej politike neúmerne zaťažujúce podnikateľov
spoločná koordinácia a propagácia CR v regióne (vytvorenie image regiónu), tvorba komplexných spoločných produktov, služieb	
odovzdávanie remeselných zručností mladej generácii	
podpora mladých poľnohospodárov	
zvýšenie zamestnanosti v regióne	
rozvoj turistiky, agroturistiky, cykloturistiky	
vytvorenie centier agroturistiky so zameraním na slovenské tradície, tradičné remeslá: ovčiarstvo, salašníctvo, čipkárstvo a výroba krojov, folklórne prvky, umelecké kovárstvo, drotárstvo, hrnčiarstvo, spracovanie vlny	
podpora banských tradícií	
modernizácia, zvyšovanie štandardu existujúcich a vytváranie nových zariadení CR	
skvalitnenie ponuky služieb cestovného ruchu	
Dopravné prepojenie a dostupnosť sídiel	
Silné stránky	Slabé stránky
dobré prepojenie obecných komunikácií na hlavnú cestnú sieť	nevyhovujúci stav miestnych komunikácií, mostov, nevybudované parkoviská a centrálné priestory, nedostatočná zimná údržba komunikácií
vybudované miestne cestné komunikácie v intravilánoch obcí	nevybudované chodníky pre peších v obciach
zavedený systém miestnej autobusovej dopravy	nevybudované vzájomné prepojenie katastrálnych území susediacich obcí (P. Ľupča – L. Sliače)
prístup na diaľnicu D1 - napojenie na medzinárodné dopravné koridory	absencia záchytných parkovísk pri vstupe do jednotlivých obcí
dobré cestné a cykloturistické prepojenie medzi jednotlivými obcami (s výnimkou spojenia P. Ľupče a L. Sliačov)	absencia priamej dostupnosti železničnej dopravy
	chýbajú informačné tabule s vyznačením zaujímavých miest a hodnotných objektov a označenie turistických a cyklistických trás

Príležitosti	Ohrozenia
predpoklady pre rozšírenie miestnej infraštruktúry	nárast osobnej dopravy obyvateľov
vybudovanie cyklomagistrál	
využitie prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ	
Sociálne služby a komunitné služby	
Silné stránky	Slabé stránky
fungujúce zariadenia pre seniorov a domov sociálnych služieb v niektorých obciach (Liptovské Sliače, P. Ľupča ...)	nedostatočné využívanie existujúceho kultúrohistorického potenciálu a ponúkaných možností kultúrno-spoločenského využitia
zdravotnícke zariadenia poskytujúce zdravotnú starostlivosť v ambulanciách pre deti a dospelých, zubné ambulancie, lekárne	chýbajú informačné tabule s vyznačením zaujímavých miest a hodnotných objektov a označenie turistických a cyklistických trás
zriadené prevádzky poštových služieb vo väčšine obcí	nevyhovujúci technický stav kultúrnych pamiatok a budov pre komunitné služby
vo všetkých obciach zriadené prevádzky zásobovania obyvateľstva potravinami a doplnkovým tovarom	nevyhovujúci technický stav základnej infraštruktúry obcí
atraktívne kultúrno-historické pamiatky, bohatstvo folklóru, zachované ľudové tradície a remeslá, rázovitost' obcí	
vytvorené kultúrne a športové zázemie	
významné historické a športové osobnosti	
tradičné festivaly, spoločensko-kultúrne a športové podujatia	
vybudované športoviská, futbalové štadióny, multifunkčné ihriská v niektorých obciach	
aktívna činnosť občanov v záujmových združeniach a spolkoch v oblasti kultúry, športu	
existencia verejného rozhlasu	
zriadené verejné knižnice vo väčšine obcí	
vhodné podmienky pre rozvoj agroturistiky a vidieckej turistiky - blízkosť Tatier a vodnej nádrže Liptovská Mara	
Príležitosti	Ohrozenia
rozvoj vzájomnej medziobecnej spolupráce, výmena informácií a skúseností najmä v oblasti cestovného ruchu a budovania infraštruktúry	zvyšujúci sa počet obyvateľov odkázaných na pomoc iných systematickou preventívnou prácou v prirodzenom rodinnom a otvorenom prostredí
iniciovanie partnerstiev (podnikatelia, mimovládne organizácie, verejná správa) pri riešení problematiky rozvoja stredného Liptova	zvyšujúce sa finančné náklady na poskytovanie sociálnych služieb

vyškolenie expertných poradcov pre tvorbu a realizáciu projektov regionálneho rozvoja	nedostatočná podpora osobnej starostlivosti o deti pri zosúladovaní pracovného a rodinného života
dostatočné možnosti pre rozvoj IBV, resp. bytových domov v rámci intravilánov obcí	pasivita, konzervatívnosť prijímania nových myšlienok obyvateľmi
podpora rozvoja sociálnych služieb	nezáujem obyvateľov o dianie v obci
	nízka schopnosť adaptácie obyvateľstva na meniace sa ekonomické a sociálne podmienky
Infraštruktúra vzdelávania	
Silné stránky	Slabé stránky
existujúce školy a školské zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí	absencia predškolských zariadení a jasí
podpora záujmového vzdelávania detí a mládeže v existujúcich centrách voľného času	nedostatočné podmienky pre rozvoj športového talentu na základných a stredných školách
podpora mimoškolských aktivít prostredníctvom dotácií záujmovým združeniam pôsobiacim na územiach obcí	vysoké náklady na dofinancovanie bežnej prevádzky škôl a školských zariadení
stredné odborné školy s dlhoročnou tradíciou v okresných mestách, rozvíjajúce sa vysokoškolské vzdelávanie v okresných mestách, doškoloňovacie kurzy na stredných školách, doplnkové vzdelávanie na vysokých školách, príležitosti v dostupných krajských mestách	zlý technický stav budov určených na výchovu a vzdelávanie detí a mládeže, nedostatočné priestorové vybavenie a nedostatočné zdroje na financovanie aktivít pre deti a mládež
Príležitosti	Ohrozenia
vzdelávacie aktivity zamerané na perspektívne potreby mikroregiónu, priamo previazané na existujúce voľné pracovné miesta	malý záujem obyvateľstva o kultúrno-vzdelávacie aktivity
zvyšovanie environmentálneho povedomia obyvateľstva (ekologická výchova na školách)	vysoká nezamestnanosť mladých ľudí po skončení vzdelávania
zvýšenie úrovne vzdelanosti prostredníctvom rekvalifikácie, vzdelávanie nezamestnaných	nedostatočná previazanosť medzi systémom vzdelávania a trhom práce
budovanie poradenských a vzdelávacích centier pre výchovu miestnych lídrov	kriminalita mládeže a užívanie návykových látok

3.3 Identifikácia potrieb

SWOT analýza poukázala na potreby a možnosti regiónu Stredný Liptov. Pri identifikácii potrieb boli stanovené priority a ciele založené na názoroch miestnych zainteresovaných strán tak, aby stanovené ciele bolo možné dosiahnuť s dostupnými

zdrojmi a programami. Východiskom pre spracovanie sú identifikované slabé stránky zo SWOT analýzy. Metodika spracovania analýzy problémov sa opiera o pomenovanie žiadaných strategických zmien, ktoré sú východiskom pre následné zlučovanie vzájomne súvisiacich problémov, ich príčin a následkov. Z metodického hľadiska je preto SWOT analýza a definovanie žiadaných strategických zmien rozpracovávaná súčasne. Definovanie žiadanej strategickej zmeny utrieduje názory a požiadavky vnímané z hľadiska strategických potrieb. Takto definované strategické zmeny sú konfrontované z okruhom slabých stránok, ktoré sú identifikované vo SWOT analýze.

Vzhľadom na výšku dostupných finančných prostriedkov a programov nie je možné riešiť všetky potreby komunity Stredného Liptova. Preto sme hodnotili potreby a priradili im priority tak, aby zohľadnili odôvodnené názory miestnych zainteresovaných strán.

V zmysle uvedeného bol hierarchicky usporiadaný zoznam potrieb vychádzajúcich zo SWOT analýzy regiónu Stredný Liptov nasledovne:

- **Zabezpečiť zvýšenie konkurencieschopnosti a podporu podnikateľského sektora a tým zvýšenie zamestnanosti pomocou**
 - investícií do hmotného majetku poľnohospodárskych podnikov (PRV)
 - zakladania nových a podporou existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev (IROP)
- **Dosiahnuť zlepšenie základných služieb, vybudovať infraštruktúru a obnoviť dediny v regióne Stredný Liptov prostredníctvom**
 - investícií do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie (PRV)
 - investícií do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry (PRV)
 - investícií do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie (PRV)
- **Zabezpečiť chod Miestnej akčnej skupiny Stredný Liptov a animáciu financovaním prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD (IROP)**

Príloha č.6: Zoznam zdrojov (analýzy) a vstupných dokumentov

- Štatistický úrad SR

- Vyhodnotenie dotazníkov a následne riadených rozhovorov s občanmi a predstaviteľmi samospráv 12-tich obcí.
- SWOT analýzy z PHSR obcí Partizánska Ľupča, Liptovské Sliače, Dúbrava, Ľubelňa, Svätý Kríž, Vlachy, Gôtovany, Lazisko, Pavčina Lehota, Liptovské Kľačany, Galovany a Malatíny.
- Ako komparatívny zdroj bola využitá aj SWOT analýza, ktorá bola súčasťou analytickej časti Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja Liptova (Spoločný obecný úrad pre regionálny rozvoja a cestovný ruch v Liptovskom Mikuláši) z roku 2003.

4. Strategický rámec

Koncepcia strategického rámca vychádza z princípov:

- spolupráce pri realizovaní zámerov
- dôsledného poznania, zachovania a zveľadenia hodnôt územia
- využitia potenciálu územia pre rozvoj a prosperitu regiónu

Tieto princípy sú zakotvené v strategickom celi: Systematicky spolupracovať na rozvoji regiónu Stredný Liptov tak, aby jeho výnimočné hodnoty zostali zachované a prinášali trvalý úžitok miestnym obyvateľom a návštevníkom, všetko postavené na trvale udržateľných princípoch. Strategický rámec koncentruje finančné prostriedky na opatrenia, ktoré integrujú individuálne projekty obcí, podnikateľských subjektov a záujmových skupín na dosiahnutie strategických cieľov.

4.1 Definovanie vízie a strategického cieľa

4.1.1 Vízia

Stredný Liptov

- miesto pre pokojný a aktívny život jeho obyvateľov, s vybudovanou infraštruktúrou, s kvalitným školským systémom, s možnosťou kultúrneho, spoločenského, športového a duchovného vyžitia, príťažlivý aj pre mladú generáciu, so zdravým životným prostredím a kvalitnými sociálnymi službami
- miesto, kde je dostatok pracovných príležitostí najmä v tradičných oblastiach – poľnohospodárstvo a chov hospodárskych zvierat, lesníctvo, salašníctvo, remeslá, folklór, baníctvo, turistický ruch a pod.
- atraktívny pre návštevníkov využívajúc historické a prírodné danosti regiónu
- všetko založené na trvalo udržateľnom rozvoji

4.1.2 Strategický cieľ

Vzájomná aktívna a systematická spolupráca verejného, občianskeho a súkromného sektora na rozvoji regiónu Stredný Liptov tak, aby sa zlepšovali jeho historické a prírodné hodnoty a prinášali trvalý úžitok miestnym obyvateľom a návštevníkom, všetko postavené na trvale udržateľnom rozvoji.

Strategický cieľ dosiahneme zvýšením konkurencieschopnosti regiónu zlepšením

- vzájomnej spolupráce
- potrebnej infraštruktúry
- životných podmienok obyvateľov
- podmienok pre podnikanie
- podmienok pre cestovný ruch a návštevníkov

4.2 Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení

Najväčším problémom regiónu Stredný Liptov je nedostatočná a zastaralá infraštruktúra a nedostupnosť základných služieb. Ďalšími problémami sú nepriaznivý vývoj sociálno-demografickej štruktúry vidieckeho obyvateľstva, nedostatok pracovných príležitostí a vysoká nezamestnanosť, starnutie a úbytok obyvateľov zaoberajúcich sa poľnohospodárstvom, nedostatočne využívaný potenciál regiónu pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu v oblasti služieb, ako aj nedostatočná infraštruktúra vidieckeho cestovného ruchu. Chýba aj spolupráca obcí v regióne, lepšie udržiavanie tradícií, publicita a sieťovanie regiónu. Stanovenie priorít, špecifických cieľov a opatrení vychádza z očakávaní obyvateľov a návštevníkov regiónu.

PRIORITA 1

Zvýšenie konkurencieschopnosti a podpora podnikateľského sektora

ŠPECIFICKÝ CIEĽ 1

Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií

Opatrenie 1.1.

Investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku

- Program rozvoja vidieka 2014 -2020, Podopatrenie - 4.1. Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov, Operácia: Investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku
- Investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov ŠRV a ŽV, vrátane prípravy staveniska;
- Investície do obstarania technického a technologického vybavenia vrátane strojov a náradia pre s ŠRV a ŽV;
- Prijímateľom pomoci sú fyzické a právnické osoby – mladí poľnohospodári na území MAS podnikajúci v poľnohospodárskej prvovýrobe. V spojitosti s opatrením Spolupráca aj iný verejný alebo súkromný subjekt.

Opatrenie 1.2

Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev

- Integrovaný regionálny operačný program 2014-2020, Prioritná os 5 - Miestny rozvoj vedený komunitou; Investičná priorita 5.1 - Záväzné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou; Špecifický cieľ 5.1.1 - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií;
- **Aktivita 1.2.1 Obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest**
- **Aktivita 1.2.2 Nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie alebo s poskytovaním nových služieb**
- **Aktivita 1.2.3 Podpora marketingových aktivít**
- **Aktivita 1.2.4 Podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností**
- Prijímateľom sú:
 - samostatne zárobkovo činné osoby na území MAS, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH
 - mikro a malé podniky na území MAS s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER a oprávnenými prijímateľmi z OP RH

PRIORITA 2

Zlepšenie základných služieb, vybudovanie infraštruktúry a obnova dediny v regióne Stredný Liptov

ŠPECIFICKÝ CIEĽ 2

Vybudovanie potrebnej infraštruktúry a obnova dediny

Opatrenie 2.1.

Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie

- Program rozvoja vidieka 2014 -2020, Podopatrenie - 7.2. Podpora investícií do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie, Operácia: Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov
- výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok, výstavba, rekonštrukcia a údržba odvodňovacích kanálov, prehlbovanie existujúcich obecných studní
- zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov a pod.
- Prijímateľom sú obce združené v MAS Stredný Liptov

Opatrenie 2.2.

Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry

- Program rozvoja vidieka 2014 -2020, Podopatrenie - 7.4. – Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry, Operácia: Vytváranie, zlepšovanie alebo rozširovanie miestnych služieb vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry
- Investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov, investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov;

- Zriadenie nových, prístavba, prestavba, rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia;
- Investície do využívania OZE vrátane investícií spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícií do miestnych služieb.
- Prijímateľom sú obce združené v MAS Stredný Liptov

Opatrenie 2.3.

Investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie

- Program rozvoja vidieka 2014 -2020, Podopatrenie - 7.5. Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie, Operácia: Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu
- investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.;
- investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúl v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKY a pod.;
- budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.
- Prijímateľom sú obce združené v MAS Stredný Liptov

PRIORITA 3

Chod Miestnej akčnej skupiny Stredný Liptov a animácia

ŠPECIFICKÝ CIEĽ 3

Zabezpečiť uskutočňovanie stratégií CLLD, chod a animáciu MAS Stredný Liptov

Opatrenie 3.1

Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD

- Integrovaný regionálny operačný program 2014-2020, Prioritná os 5 - Miestny rozvoj vedený komunitou; Investičná priorita 5.1 - Záväzné investície v rámci stratégií miestneho rozvoja vedeného komunitou; Špecifický cieľ 5.1.1 - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií;
- **Aktivita 3.1.1 Personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie)**
- **Aktivita 3.1.2 Vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD**
- **Aktivita 3.1.3 Náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS**
- **Aktivita 3.1.4 Finančné náklady (napr. bankové poplatky)**
- **Aktivita 3.1.5 Náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)**
- Prijímateľom je Miestna akčná skupina Stredný Liptov

Opatrenie 3.2

Financovanie nákladov v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja

- Program rozvoja vidieka 2014 -2020, Podopatrenie - 19.4. – Podpora na prevádzkové náklady a oživenie, Operácia: Chod miestnej akčnej skupiny a animácia
- financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD:
- Propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD;
- Výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác;
- Vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.
- Prijímateľom je Miestna akčná skupina Stredný Liptov

4.3 Súhrn strategického rámca

Tabuľka č.3: Súhrnný prehľad strategického rámca

Vízia		
Stredný Liptov • miesto pre pokojný a aktívny život jeho obyvateľov, s vybudovanou infraštruktúrou, s kvalitným školským systémom, s možnosťou kultúrneho, spoločenského, športového a duchovného vyžitia, prítiažlivý aj pre mladú generáciu, so zdravým životným prostredím a kvalitnými sociálnymi službami • miesto, kde je dostatok pracovných príležitostí najmä v tradičných oblastiach – poľnohospodárstvo a chov hospodárskych zvierat, lesníctvo, salašníctvo, remeslá, folklór, baníctvo, cestovný ruch a pod. • atraktívny pre návštevníkov využívajúc historické a prírodné danosti regiónu • všetko založené na trvalo udržateľnom rozvoji		
Strategický cieľ		
Vzájomná aktívna a systematická spolupráca verejného, občianskeho a súkromného sektora na rozvoji regiónu Stredný Liptov tak, aby sa zlepšovali jeho historické a prírodné hodnoty a prinášali trvalý úžitok miestnym obyvateľom a návštevníkom, všetko postavené na trvale udržateľnom rozvoji.		
Priorita 1: Zvýšenie konkurencieschopnosti a podpora podnikateľského sektora Špecifický cieľ 1: Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií		
Opatrenia PRV: - 1.1 Investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku	Opatrenia IROP: - 1.2 Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev - Aktivita 1.2.1 Obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest - Aktivita 1.2.2 Nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie alebo s poskytovaním nových služieb - Aktivita 1.2.3 Podpora marketingových aktivít - Aktivita 1.2.4 Podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a	Iné opatrenia:

	výmena skúseností	
Priorita 2: Zlepšenie základných služieb, vybudovanie infraštruktúry a obnova dediny v regióne Stredný Liptov		
Špecifický cieľ 2: Vybudovanie potrebnej infraštruktúry a obnova dediny		
Opatrenia PRV: - 2.1 Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie - 2.2 Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry - 2.3 Investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie	Opatrenia IROP:	Iné opatrenia:
Priorita 3: Chod Miestnej akčnej skupiny Stredný Liptov a animácia		
Špecifický cieľ 3: Zabezpečiť uskutočňovanie stratégií CLLD, chod a animáciu MAS Stredný Liptov		
Opatrenia PRV: - 3.2 Financovanie nákladov v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja - financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: - Propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; - Výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; - Vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na	Opatrenia IROP: - 3.1 Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD - Aktivita 3.1.1 personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie) - Aktivita 3.1.2 Vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD - Aktivita 3.1.3 Náklady na publicitu a sieťovanie: účasť	Iné opatrenia:

rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.	zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS - Aktivita 3.1.4 Finančné náklady (napr. bankové poplatky) - Aktivita 3.1.5 Náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)	
--	--	--

4.4 Integrované znaky stratégie CLLD

Spoločnou integrujúcou myšlienkou je využitie hodnôt územia pre miestnych obyvateľov a návštevníkov, pričom významné miesta územia sú pospájané a dostupné. Budovanie infraštruktúry a významných miest je doplnené spoločným marketingom celého územia, jeho hodnôt. Súčasťou celého integrovaného prístupu je zlepšovanie podnikateľského prostredia, ale aj klubovej činnosti v území. Opatrenia na podporu miestnych podnikateľov a mladých poľnohospodárov majú okrem zvýšenia zamestnanosti v regióne aj rozšíriť ponuku podporených subjektov o výroby a služby, ktoré doposiaľ neponúkali. Tým sa rozšíri ich sortiment pre miestnych obyvateľov a návštevníkov.

Jednotlivé obce uskutočňujú rozvoj svojho územia aj samostatne, prostredníctvom dostupných zdrojov a programov. Ich spojením a doplnením s opatreniami tejto stratégie dôjde k naplneniu špecifikovaných cieľov.

Tieto princípy sa použili pri príprave stratégie CLLD. Vzájomná spolupráca verejného, občianskeho a súkromného sektora vytvára priaznivé podmienky pre naplnenie strategického cieľa v zmysle stratégie EU 2020, ako aj s cieľmi PRV SR 2014-2020 a IROP 2014-2020.

4.5 Inovatívne znaky stratégie CLLD

Najvýznamnejším inovačným prvkom stratégie je jej orientácia na prezentovanie komunity v celej jej šírke a aspektoch života. Významným inovačným prvkom vychádzajúcim z existujúcej intenzívnej a bohatej činnosti klubov, združení a záujmových

skupín je sústredenie ich záujmu na spoločnú identifikáciu, výber, zveľadenie a využitie kultúrneho, historického a prírodného dedičstva územia. Myšlienka vzájomnej spolupráce podporovaná spoluprácou samospráv obcí vytvára priaznivé prostredie pre spoluprácu a tým aj pre naplnenie strategického cieľa.

Pri opatreniach PRV podporujúcich investície, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku je dôraz kladený na to, aby podporené subjekty uvádzali na trh výrobky, alebo služby, ktoré sú pre podnik, alebo región nové.

Štruktúra strategických priorít vychádza z definovania kľúčových zmien, ktoré očakávajú obyvatelia a návštevníci regiónu. Špecifickým krokom je akceptovanie veľkosti projektov pri formulácii strategického rámca. Veľké, spravidla investičné projekty zamerané na technickú infraštruktúru, zvyšovanie štandardov vybavenosti územia a konkurencieschopnosť súkromného sektora, boli zahrnuté do Priority č. 1: **Zvýšenie konkurencieschopnosti a podpora podnikateľského sektora** a Priority č. 2: **Zlepšenie základných služieb, vybudovanie infraštruktúry a obnova dediny v regióne Stredný Liptov.**

Pri spracovaní stratégie CLLD rezonovala myšlienka vzájomnej spolupráce a koordinovaného postupu pri jej príprave a jej samotnom uskutočňovaní. Vyvstala tiež myšlienka spoločného marketingu, publicity a sieťovania regiónu a taktiež monitorovanie, hodnotenie a aktualizácia stratégií CLLD. Toto vyústilo do vytvorenia Priority č. **3 4**–: Činnosť a chod Miestnej akčnej skupiny Stredný Liptov. Dôraz je položený na posilnenie vnímania identity s územím a komunitou.

Inovácie v stratégii CLLD Tvoríme rozvoj Stredného Liptova:

- výroby, služby, technológie alebo postupy a výrobné procesy, ktoré sú pre podnikateľov alebo miestne prostredie nové;
- viaceré menšie činnosti a prototypy, ktoré mobilizujú komunitu;
- aplikácia postupov, ktoré sú pre mladých poľnohospodárov nové, na zvyšovanie potravinovej/ energetickej sebestačnosti;
- nové spôsoby mobilizácie a využívania existujúcich zdrojov a aktív komunity;
- zvyšovanie zamestnanosti;
- spolupráca medzi subjektami v regióne;
- sociálne a komunitné inovácie, ktoré možno potom rozšíriť a všeobecnejšie uplatniť prostredníctvom výmeny, spolupráce a budovania sietí;

5. Implementačný rámec

5.1. Popis riadiaceho a implementačného procesu

5.1.1. Riadiaci proces - organizačná štruktúra MAS

Organizačná štruktúra MAS Stredný Liptov

MAS vykonáva úlohy a činnosti v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení

Pre správnu implementáciu nástroja CLLD/LEADER bola vytvorená nasledovná štruktúra orgánov a ich právomocí:

- a) Najvyšší orgán / Valné zhromaždenie
- b) Výkonný orgán / Predsedníctvo
- c) Štatutárny orgán / Predseda
- d) Kontrolný orgán / Revízna komisia
- e) Výberová komisia
- f) Monitorovací výbor

5.1.1.1. Najvyšší orgán / Valné zhromaždenie

1. Najvyšším orgánom združenia je valné zhromaždenie a je tvorené zo všetkých členov združenia, pričom pomer hlasovacích práv každej záujmovej skupiny v zmysle kapitoly 6.1, ods. 3 Systému riadenia CLLD nesmie byť vyšší ako 49%.

2. Valné zhromaždenie vykonáva najmä nasledovné činnosti (v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení):

- schvaľuje plán činnosti a výročnú správu;
- schvaľuje rozpočet a správu o hospodárení;
- volí a odvoláva členov výkonného orgánu a kontrolného orgánu;
- schvaľuje prijatie nových členov;
- schvaľuje stratégiu CLLD a jej aktualizáciu;
- rozhoduje o zániku združenia zlúčením s iným občianskym združením alebo dobrovoľným rozpustením. V prípade, ak dôjde k zániku občianskeho združenia rozpustením alebo zlúčením s iným občianskym združením počas doby platnosti zmluvy o poskytnutí NFP na chod MAS, občianske združenie je povinné vrátiť čerpané finančné prostriedky z EPFRV resp. EFRR;
- a iné v súlade so stratégiou CLLD.

3. Zasadnutie Valného zhromaždenia zvoláva výkonný orgán podľa potreby, najmenej jedenkrát do roka. Výkonný orgán musí zvolať valné zhromaždenie aj ak o to požiada najmenej polovica členov združenia.
4. Každý člen MAS má jeden hlas.
5. Valné zhromaždenie je uznášaniaschopné, ak je prítomných viac ako 50 % všetkých členov MAS (bez ohľadu na príslušnosť k záujmovým skupinám).
6. Na prijatie rozhodnutia je potrebná nadpolovičná väčšina hlasov prítomných členov MAS (bez ohľadu na príslušnosť k záujmovým skupinám).
7. Právnická osoba ako člen MAS musí určiť fyzickú osobu, ktorá ju bude zastupovať v orgánoch MAS a to na základe písomného plnomocenstva.
8. V rámci štruktúry orgánov MAS, nominovaná osoba v jednotlivých orgánoch nesmie byť zástupcom dvoch a viac záujmových skupín.
9. Výber členov do jednotlivých orgánov MAS musí byť uvedený v interných vykonávacích predpisoch MAS.

5.1.1.2. Výkonný orgán / Predsedníctvo

1. Výkonný orgán združenia je predsedníctvo, ktoré je za svoju činnosť zodpovedné valnému zhromaždeniu a vykonáva činnosti v súlade so stanovami a internými vykonávacími predpismi (v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení).
2. Predsedníctvo má najmenej 3 členov, pričom počet členov musí byť nepárny. Členstvo vo výkonnom orgáne je dobrovoľné. Členská základňa výkonného orgánu musí byť zastúpená každou záujmovou skupinou v zmysle článku 5.1.1.1, ods. 1 tejto stratégie. Funkčné obdobie predsedníctva je sedemročné.
3. Predsedníctvo sa schádza najmenej dvakrát ročne. Jeho rokovania zvoláva a riadi predseda. Každý člen predsedníctva má jeden hlas. Predsedníctvo je uznášaniaschopné, ak je prítomných viac ako 50 % jeho členov. Na prijatie rozhodnutia je potrebná nadpolovičná väčšina hlasov prítomných členov predsedníctva. Na rokovaní je povinný zúčastňovať sa aj manažér MAS a predseda monitorovacieho výboru s hlasom poradným.
4. Predsedníctvo vykonáva najmä nasledovné činnosti:
 - schvaľuje stanovy, interné vykonávacie predpisy, ich zmeny a doplnky
 - riadi činnosť združenia v období medzi zasadnutiami najvyššieho orgánu,

- v prípade dlhodobej choroby alebo inej nedostupnosti predsedu alebo iných okolností poverí

podpredsedu vykonávaním úloh týkajúcich sa predsedu,

- volí spomedzi seba a odvoláva predsedu a podpredsedu združenia

- zvoláva a obsahovo pripravuje rokovanie najvyššieho orgánu a pripravuje základné materiály na tieto rokovania;

- zodpovedá za vypracovanie, aktualizáciu a implementáciu stratégie CLLD,

- zriadi výberovú komisiu a monitorovací výbor MAS,

- menuje manažéra MAS;

- volí a odvoláva členov výberovej komisie a schvaľuje jej štatút

- volí a odvoláva členov monitorovacieho výboru,

5. Výkonný orgán zriadi svoju Kanceláriu na zabezpečenie spravovania verejných prostriedkov ako aj manažovanie činnosti MAS a realizáciu úloh združenia. Na čele Kancelárie je manažér MAS menovaný výkonným orgánom. Manažér MAS je povinný zúčastňovať sa zasadnutí výkonného orgánu s hlasom poradným. Kancelária pracuje na základe pracovného a organizačného poriadku schváleného výkonným orgánom.

Administratívu a realizáciu úloh združenia zabezpečujú zamestnanci MAS, ktorí môžu byť členmi len najvyššieho orgánu. Manažér MAS nemôže vykonávať túto funkciu pre inú MAS.

5.1.1.3. Štatutárny orgán / Predseda

1. Štatutárny orgán združenia je predseda, ktorý vystupuje v mene MAS navonok.

2. Predseda (v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení)

a) zvoláva a riadi zasadnutia predsedníctva.

b) schvaľuje harmonogram výziev na predkladanie projektových zámerov (ak relevantné)/ ŽoNFP/ŽoPr;

c) schvaľuje výzvu na predkladanie projektových zámerov(ak relevantné)/ ŽoNFP/ŽoPr;

d) schvaľuje zrušenie/zmenu výzvy na predkladanie projektových zámerov (ak relevantné)/ŽoNFP/ŽoPr

3. Podpisuje zmluvy a iné právne záväzné dokumenty v mene združenia.

4. Spolupracuje s manažérom MAS.

5. Vo vzťahu k PRV SR 2014 – 2020 predkladá na PPA záverečnú správu z výzvy na predkladanie projektového zámeru (pri uplatnení dvojkoľového systému)/ŽoNFP.
6. Vo vzťahu k IROP predkladá na RO pre IROP Protokol o výbere Žiadosti o nenávratný finančný príspevok z IROP.

5.1.1.4. Kontrolný orgán / Revízna komisia

1. Kontrolným orgánom je Revízna komisia ktorá za svoju činnosť zodpovedá najvyššiemu orgánu;
2. Členstvo v revíznej komisii je nezlučiteľné s členstvom v orgánoch združenia, okrem členstva v najvyššom orgáne;
3. Revízna komisia má troch členov, ktorí spomedzi seba volia predsedu. Schádza sa najmenej jeden krát ročne. Jej rokovania zvoláva a riadi predseda. Revízna komisia je uznášaniaschopná, ak je prítomná nadpolovičná väčšina jej členov. Rozhodnutie prijme väčšina prítomných členov.
4. Revízna komisia najmä (v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení) :
 - a) kontroluje hospodárenie združenia, upozorňuje príslušné orgány MAS na nedostatky a navrhuje opatrenia na ich odstránenie;
 - b) kontroluje aj dodržiavanie stanov a vnútorných predpisov;
 - e) predkladá ročnú správu o svojej činnosti najvyššiemu orgánu.
5. Revízna komisia má 3 členov, pričom jej zloženie je nasledovné:
 - a) záujmová skupina verejného sektora (ďalej aj „ZSVS“) - 1 člen
 - b) záujmová skupina podnikateľského sektora (ďalej aj „ZSPS“) alebo záujmová skupina občianskeho sektora (ďalej aj „ZSOS“) – 2 členovia

5.1.1.5. Výberová komisia

1. Výberová komisia MAS v zmysle čl. 34 ods. 3, písm. c) a f) všeobecného nariadenia vykonáva výber ŽoNFP/ŽoPr podľa poradia ich prínosu k plneniu cieľov a zámerov stratégie CLLD a stanovuje výšku podpory.
2. S cieľom naplnenia podmienok ods. 1 tohto článku výberová komisia v rámci PRV SR 2014 – 2020 vykonáva nasledovné činnosti (v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení):

- zabezpečí proces posúdenia projektových zámerov (ak relevantné)/ odborného hodnotenia ŽoNFP/ŽoPr;
- posudzuje splnenie podmienok poskytnutia príspevku určených vo výzve;
- prideluje body jednotlivým projektovým zámerom (ak relevantné);
- stanoví poradie ŽoNFP od najvyššie umiestnenej ŽoNFP spĺňajúcej všetky podmienky poskytnutia príspevku po najnižšie umiestnenú ŽoNFP spĺňajúcu všetky podmienky poskytnutia príspevku prostredníctvom ITMS2014+ (ak relevantné) a to na základe výsledkov odborného hodnotenia
- vykoná výber projektových zámerov (ak relevantné)/ŽoNFP/ berúc do úvahy ustanovenia kapitoly 8 a 9, resp. kapitoly 11 Systému riadenia CLLD;
- navrhne PPA pre jednotlivé ŽoNFP vydanie príslušného rozhodnutia (rozhodnutie o schválení/neschválení ŽoNFP, rozhodnutie o zastavení konania) podľa zákona o príspevku z EŠIF;
- schvaľuje/odporúča, resp. neschvaľuje/neodporúča vydanie hodnotiacej správy pre projektové zámery (ak relevantné);
- vypracuje záverečnú správu výzvy projektového zámeru (ak relevantné)/ŽoNFP v rámci PRV SR 2014 – 2020;
- stanovuje výšku podpory NFP pre jednotlivé ŽoNFP.

Výberová komisia je v rámci IROP menovaná iba v prípade rovnakého počtu bodov predmetnej výzvy. Výberová komisia aplikuje rozlišovacie hodnotiace kritéria a stanoví poradie ŽoPr od najvyššie umiestnenej ŽoPr (ktorá najvyššou mierou napĺňa ciele stratégie CLLD) spĺňajúcej všetky podmienky poskytnutia príspevku po najnižšie umiestnenú ŽoPr spĺňajúcu všetky podmienky poskytnutia príspevku. V prípade, kedy výberová komisia aplikuje rozlišovacie kritériá, vypracuje Protokol o výbere ŽoPr, s uvedením výšky odporúčaného príspevku, poradia ŽoPr a zoznamu ŽoPr odporúčaných na neschválenie.

3. Výberová komisia má minimálne 3 členov. Počet členov musí byť vždy nepárny. MAS môže okrem riadnych členov menovať aj náhradníkov členov výberovej komisie.

4. Spôsob voľby/odvolania, výber členov výberovej komisie MAS a vykonávané činnosti musia byť stanovené v stratégii CLLD.

5. Člen výberovej komisie nemusí pôsobiť (mať trvalé, prípadne prechodné bydlisko, sídlo alebo prevádzku) v území MAS. Pre jednu výzvu bude stanovená jedna výberová komisia.

6. Výkonný orgán MAS menuje vždy novú výberovú komisiu pre každú výzvu na predkladanie projektových zámerov (ak relevantné)/ŽoNFP/ŽoPr, pričom jednotliví

členovia sa môžu opakovať. V rámci jednej výzvy môže byť menovaná len jedna výberová komisia na celú výzvu, výnimkou môže byť len výmena členov z opodstatnených dôvodov. Opodstatnenými dôvodmi sú najmä konflikt záujmov, úmrtie člena výberovej komisie, jeho dlhodobá pracovná neschopnosť alebo nečinnosť a pod.

7. Členstvo vo výberovej komisii je nezlučiteľné s členstvom vo výkonnom orgáne, kontrolnom orgáne, monitorovacom výbore združenia a s funkciou štatutárneho orgánu MAS.

8. Výberová komisia má 3 členov, pričom jej zloženie je nasledovné:

- a) záujmová skupina verejného sektora (ďalej aj „ZSVS“) - 1 člen
- b) záujmová skupina podnikateľského sektora (ďalej aj „ZSPS“) - 1 člen
- c) záujmová skupina občianskeho sektora (ďalej aj „ZSOS“) - 1 člen

5.1.1.6. Monitorovací výbor

1. Monitorovací výbor MAS je orgánom, ktorý vykonáva najmä vyhodnotenie výstupov a výsledkov a monitorovanie realizácie projektov v rámci stratégie CLLD, pripravuje a vypracováva správy o implementácii stratégie, správy o monitoringu za ročné obdobie a pod. v zmysle ustanovení kapitoly 10 Systému riadenia CLLD (v súlade so Systémom riadenia CLLD v platnom znení) .

2. Monitorovací výbor MAS na svojom prvom zasadnutí stanoví rozsah činnosti. Rozsah činnosti Monitorovacieho výboru MAS podlieha schváleniu Výkonnému orgánu.

3. Monitorovací výbor má minimálne 3 členov. Monitorovací výbor musí zasadať minimálne raz ročne.

4. Členstvo v monitorovacom výbore MAS je nezlučiteľné s členstvom vo výkonnom orgáne združenia.

5. Monitorovací výbor má 3 členov, pričom jeho zloženie je nasledovné:

- a) záujmová skupina verejného sektora (ďalej aj „ZSVS“) - 1 člen
- b) záujmová skupina podnikateľského sektora (ďalej aj „ZSPS“) – 1 člen
- c) záujmová skupina občianskeho sektora (ďalej aj „ZSOS“) – 1 člen

5.1.1.7. Uznesenia orgánov

Najvyšší orgán na svojom zasadnutí dňa 12.11.2015 v Partizánskej Ľupči:

1. Schválil:

- a) Stanovy
- b) Zoznam členov
- c) Počet členov výkonného orgánu – 5
- d) Počet členov kontrolného orgánu - 3

2. Zvolil:

- a) Personálne zloženie výkonného orgánu - vid' personálna matica
- b) Personálne zloženie kontrolného orgánu
Július Sokol (ZSOS) – predseda, Milan Kočibal (ZSOS), Bc. František Púčik (ZSVS)

Výkonný orgán na svojom zasadnutí dňa 12.11.2015 v Partizánskej Ľupči:

- 1. **zvolil** spomedzi seba predsedu a podpredsedu združenia – Ľubomír Frič, Bc. Milan Frič
- 2. **menoval** manažéra MAS – Ing. Miroslav Hanula
- 3. **zriadil** kanceláriu MAS v Liptovských Sliačoch

Výkonný orgán nezriadil výberovú komisiu ani monitorovací výbor. To sa uskutoční pred začiatkom implementácie stratégie CLLD.

Kontrolný orgán na svojom zasadnutí dňa 12.11.2015 v Partizánskej Ľupči:

Zvolil spomedzi seba predsedu kontrolného orgánu – Július Sokol

Výkonný orgán na svojom zasadnutí dňa 18.5.2017 v Partizánskej Ľupči:

Zvolil členov monitorovacieho výboru v zložení:

Ing. Ján Hollý (ZSVS) – predseda, Rastislav Šoška (ZSPS), Ladislav Rybák (ZSOS)

Prílohy:

Príloha č. 7: Organizačná štruktúra MAS

Príloha č. 8: Personálna matica MAS

Príloha č. 8.a: Profesionálny životopis manažéra - Ing. Miroslav Hanula

Príloha č. 8.b: Doklady o vzdelaní manažéra - Ing. Miroslav Hanula (diplom + preukaz OSO pre VO, potvrdenie o preškolení VO + osvedčenie kurz PÚ) - (4 x)

Príloha č. 9.a : Stanovy Občianskeho združenia Stredný Liptov (2 x) , Doplnok č. 1 k stanovám

Príloha č. 9.b: Potvrdenie o pridelení IČO

Príloha č. 9.c: Osvedčenie o registrácii a pridelení DIČ

5.1.1.8. Spôsoby činnosti OZ Stredný Liptov

Odborný hodnotiteľ

1. Cieľom procesu posúdenia projektového zámeru a odborného hodnotenia ŽoNFP/ŽoPr je vykonať odborné, objektívne, nezávislé a transparentné posúdenie súladu projektového zámeru/ ŽoNFP/ŽoPr s kritériami odborného hodnotenia. Odborní hodnotitelia vykonávajú hodnotenie na základe kritérií:

a) v prípade PRV SR 2014 - 2020 - definovaným MAS v schválenej stratégii CLLD,

b) v prípade IROP – definovaných MAS v ŽoNFP predloženej na základe výzvy RO IROP v súlade s kapitolou 4.2 ods. 3 písm. b) (realizácii stratégie CLLD).

2) Za výber odborných hodnotiteľov, ktorí budú vykonávať posúdenie/odborné hodnotenie, zodpovedá MAS v rámci PRV SR 2014 - 2020, v rámci IROP RO pre IROP. MAS, resp. výber odborných hodnotiteľov sa vykoná na základe transparentných kritérií.

3) Hodnotiteľ je povinný pred účasťou na odbornom hodnotení podpísať Čestné vyhlásenie o nestrannosti, zachovaní dôvernosti informácií a vylúčení konfliktu záujmov. Povinnosti, ktoré z tohto čestného vyhlásenia vyplývajú, trvajú aj po ukončení vzťahu s MAS.

4) MAS zabezpečí pridelovanie projektových zámerov (ak relevantné)/ŽoNFP/ŽoPr odborným hodnotiteľom (napr. náhodné pridelovanie žrebovaním, náhodný výber, využitie výpočtovej techniky a pod.) pričom platí pravidlo, že ~~jeden projektový zámer, resp.~~ jedna ŽoNFP/ŽoPr je pridelená dvom odborným hodnotiteľom.

5) MAS v rámci PRV SR 2014 – 2020 je povinná zabezpečiť pridelovanie projektových zámerov odborným hodnotiteľom náhodným výberom (napr. náhodné pridelovanie žrebovaním, náhodný výber, využitie výpočtovej techniky a pod.) pričom platí pravidlo, že jeden projektový zámer je pridelená dvom odborným hodnotiteľom. MAS v rámci PRV SR 2014 – 2020 je povinná zabezpečiť pridelovanie ŽoNFP odborným hodnotiteľom náhodným výberom prostredníctvom funkcionalít v ITMS2014+ pričom platí pravidlo, že jedna ŽoNFP je pridelená dvom odborným hodnotiteľom. V prípade nefunkčnosti ITMS2014+ MAS zabezpečí pridelovanie ŽoNFP odborným hodnotiteľom (napr. náhodné pridelovanie žrebovaním, náhodný výber, využitie výpočtovej techniky a pod.). Postupy

prideľovania projektových zámerov/ŽoNFP odborným hodnotiteľom sú pre MAS uvedené v príručke pre prijímateľa LEADER.

6) MAS preverí, či odborný hodnotiteľ nie je zamestnancom niektorého zo žiadateľov, ktorý predkladá projektový zámer (ak relevantné), resp. ŽoNFP/ŽoPr, nie je blízkou alebo spriaznenou osobou so žiadateľom, resp. zamestnancom žiadateľa alebo sa nenachádza v akejkoľvek konflikte záujmov v zmysle kapitoly 5. Systému riadenia CLLD. V prípade zistenia akéhokoľvek konfliktu záujmov bude ~~z výberu~~ odborný hodnotiteľ:

a) v rámci PRV SR vylúčený z odborného hodnotenia prílušnej výzvy na predkladanie projektových zámerov a/alebo,

b) v rámci IROP vylúčený z hodnotenia konkrétnej ŽoPr, v súvislosti s ktorou existuje podozrenie na konflikt záujmov. Z odborného hodnotenia bude vylúčený aj odborný hodnotiteľ, ktorý oznámi existenciu konfliktu záujmov pred alebo počas posúdenia projektových zámerov (ak relevantné)/odborného hodnotenia ŽoNFP/ŽoPr. Táto skutočnosť bude zaznamenaná v dokumentácii odborného hodnotenia.

7) Odborní hodnotitelia projektový zámer (ak relevantné)/ŽoNFP/ŽoPr posudzujú/hodnotia samostatne a ako celok vrátane povinných príloh.

8) Odborní hodnotitelia zaznamenávajú do hodnotiaceho hárku:

- písomne posudzovanie projektových zámerov,
- písomne, resp. elektronicky prostredníctvom ITMS2014+ (ak relevantné pre PRV SR 2014 - 2020) hodnotenie ŽoNFP,
- písomne pri ŽoPr.

Po ukončení posudzovania/hodnotenia odovzdajú kompletne vyplnený a podpísaný hodnotiaci hárok výberovej komisii.

9) V prípade, ak je rozdiel medzi celkovým bodovým hodnotením prvého a druhého odborného hodnotiteľa vyšší ako 10 bodov, určí Výberová komisia (v prípade IROP projektový manažér) výberom v zmysle ods. 4 a ods. 5 tejto kapitoly tretieho odborného hodnotiteľa (arbitra). Tretí odborný hodnotiteľ zaznamenáva posudzovanie projektových zámerov (ak relevantné)/hodnotenie ŽoNFP/ŽoPr do hodnotiaceho hárku v zmysle postupov podľa ods. 8 tejto kapitoly. Z bodového hodnotenia tretieho hodnotiteľa Výberová komisia urobí aritmetický priemer s bodovým hodnotením jedného z dvojice odborných hodnotiteľov, ku ktorému je hodnotenie tretieho odborného hodnotiteľa bližšie. Toto

výsledné bodové hodnotenie sa považuje za záväzné posúdenie projektového zámeru (ak relevantné)/hodnotenie ŽoNFP/ŽoPr.

10) MAS pri posúdení projektových zámerov (ak relevantné) a hodnotení ŽoNFP/ŽoPr zodpovedá za dodržiavanie princípov transparentnosti, rovnakého zaobchádzania, nediskriminácie a dodržiavania horizontálnych princípov v zmysle čl. 7 a 8 všeobecného nariadenia.

11) MAS pri posúdení projektových zámerov (ak relevantné) a odbornom hodnotení ŽoNFP/ŽoPr dodržiava minimálne princíp štyroch očí, ak niektoré z ustanovení Systému riadenia CLLD nevyžadujú aplikovanie prísnejších kontrolných mechanizmov.

12) V hodnotiacom procese je MAS povinná v prípade akéhokoľvek podozrenia nasvedčujúceho, že bol alebo mohol byť spáchaný trestný čin (napr. subvenčný podvod v súlade s § 225 Trestného zákona, poškodzovanie finančných záujmov Európskych spoločenstiev v súlade s § 261 Trestného zákona, falšovanie a pozmeňovanie verejnej listiny, úradnej pečate, úradnej uzávery, úradného znaku a úradnej značky v súlade s § 352 Trestného zákona), takúto skutočnosť podľa § 3 ods. 2 Trestného poriadku oznámiť bezodkladne orgánom činným v trestnom konaní.

13) Postupy a proces posúdenia projektového zámeru (ak relevantné) a odborného hodnotenia ŽoNFP v rámci PRV SR 2014 – 2020 sú podrobne popísané v príručke pre prijímateľa LEADER.

Štruktúra a organizácia Občianskeho združenia Stredný Liptov

OZ Stredný Liptov je občianske združenie založené podľa zákona 83/1990 Zb. Jeho činnosť sa riadi uzneseniami najvyššieho orgánu, svojimi vnútornými smernicami, príslušnými usmerneniami PPA a nariadeniami Komisie ES. Činnosť OZ zabezpečuje kancelária, s prípadnou podporou pracovných skupín a výborov. OZ Stredný Liptov má jedného štatutára: predsedu.

Spôsob delegovania zástupcov členov verejno-súkromného partnerstva MAS Stredný Liptov do orgánov, komisií, príp. pracovných skupín.

Popis postupov je uvedený v texte vyššie a v Stanovách OZ, ktoré sú v povinných prílohách. Členstvo v pracovných skupinách je otvorené pre všetkých, ktorí prejavia záujem. Členovia pracovných skupín pracujú na báze dobrovoľnosti, z vlastnej iniciatívy. Najvyšší orgán

môže udeliť v odôvodnených prípadoch ročné odmeny. O možnosti zapojiť sa do činnosti pracovných skupín sú informácie na webovej stránke OZ.

Spôsob propagácie činnosti OZ Stredný Liptov

Aktivity OZ Stredný Liptov propagujeme prostredníctvom internetovej stránky www.strednyliptov.sk, informačných brožúr a letákov, plagátov, kalendárov akcií, tlačенých výročných správ. Informácie o činnosti verejno-súkromného partnerstva šírimo taktiež formou e-mailovej, osobnej a telefonicko komunikácie, prostredníctvom médií, stretnutí a zasadnutí orgánov, výborov a pracovných skupín, či účasťou a prezentáciou na rôznych podujatiach a stretnutiach medzinárodného, národného, regionálneho a miestneho charakteru.

Spôsob konzultácie s konečnými prijímateľmi – predkladateľmi projektov (poradenstvo a expertná pomoc).

Priestory a tiež odborná kapacita, ktoré sú k dispozícii ako zázemie organizácie, plne vyhovujú štandardom pre poskytovanie konzultácií či už v osobnom kontakte, mailom, prostredníctvom webu alebo telefonicky. Na poskytovanie konzultácií je určený manažér, ktorý má dlhodobé skúsenosti z riadenia grantových programov, určených nielen dospelým ľuďom, ale aj mládeži a deťom. Koneční prijímatelia môžu svoje projekty, konzultovať osobne priamo v Kancelárii OZ, telefonickou alebo e-mailovou formou, ako aj prostredníctvom našej internetovej stránky, počas pracovných dní po predchádzajúcom telefonickom dohovore. Podľa potreby budeme poskytovať ciele konzultácie aj priamo v obciach Stredného Liptova.

5.1.2 Implementačný proces

MAS bude v rámci PRV uplatňovať jednokolový proces schvaľovania a výberu ŽoNFP (výzva na predkladanie ŽoNFP).

V rámci IROP sa uplatňuje proces schvaľovania a výberu ŽoPr (výzva na predkladanie ŽoPr).

Proces výberu, hodnotenia a schvaľovania žiadostí zahrňujúci vyhlásenie výzvy, príjem projektov, hodnotenie a výber na úrovni MAS, PPA resp. RO pre IROP, schválenie žiadosti je popísaný v **Systéme riadenia CLLD v platnom znení**. Popisujú sa procesy v 3 rovinách – žiadosti podporované v rámci PRV, v rámci IROP a žiadosti (projekty) podporované z vlastných resp. iných zdrojov. Nižšie uvedený popis je súhrn daných procesov, určený pre žiadateľov. Je zameraný **na špecifiká tejto stratégie, resp. spresňuje informácie**

špecifické a individuálne pre jej procesy nad rámec procesov definovaných v systéme riadenia CLLD.

5.1.2.1 Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre PRV 2014 - 2020

1. Všetky projekty implementované prostredníctvom LEADER musia spĺňať všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia **PRV SR 2014 – 2020** v zmysle ods. 7.1 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020.

5.1.2.2 Výzva na predkladanie Žiadosti o NFP

1. Predkladanie žiadostí prebieha v zmysle ods. 9.1 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.
2. Žiadateľ podáva ŽoNFP príslušnej MAS na základe vyhlásenej výzvy na predkladanie Žiadostí o nenávratný finančný príspevok, ktorú MAS vyhlási zverejnením v ITMS2014+ prostredníctvom jedného kola (výzva na predkladanie ŽoNFP).
3. MAS bude vyhlasovať výzvy v súlade s indikatívnym harmonogramom výziev, v ktorom sa zohľadnia plánované termíny vyhlásenia výziev. MAS zostaví harmonogram výziev na obdobie minimálne jedného kalendárneho roka postupom uvedeným v kapitole 8.1, odsek 1. Systému riadenia CLLD v platnom znení.

5.1.2.3 Hodnotiace kritériá Žiadosti o NFP

1. Hodnotiace kritériá ŽoNFP sú definované v ods. 9.2 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení a sú definované v závislosti od charakteru podporovaných projektov v nadväznosti na schválenú stratégiu CLLD.
2. MAS má vypracované výberové a hodnotiace kritériá pre posúdenie ŽoNFP, ktoré sú popísané v stratégii CLLD a tiež v Prílohe č. 3.a: Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber ŽoNFP a hodnotiace kritériá pre výber ŽoNFP pre projektové opatrenia PRV SR 2014-2020

5.1.2.4 Výberové kritériá Žiadostí o NFP

1. Výberové kritériá ŽoNFP sú definované v ods. 9.3 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení, pričom MAS si zvolila overiteľné výberové kritériá, ktoré budú prispievať ku konečným výsledkom naplňovania stratégie CLLD, ako aj jasne identifikujú konečných prijímateľov projektov.
2. Výberové kritériá sú popísané v strategii CLLD a v Prílohe č. 3 v zmysle predchádzajúceho ods. 3.1.2.6.

5.1.2.5 Zmena a zrušenie výzvy

1. Možné spôsoby zmeny výzvy popisuje ods. 9.4 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.
2. MAS môže výzvu zmeniť (do dátumu uzavretia výzvy), ak sa zmenou podstatným spôsobom nezmenia podmienky poskytnutia príspevku; MAS tak môže spraviť do uzavretia výzvy. MAS musí žiadateľovi umožniť, aby doplnil alebo zmenil ŽoNFP podanú do termínu zmeny výzvy, ak ide o takú zmenu výzvy, ktorou môže byť skôr podaná ŽoNFP dotknutá. MAS písomne informuje žiadateľov a určí primeranú lehotu na doplnenie alebo zmenu ŽoNFP.
3. MAS môže po zverejnení výzvy (aj po uzavretí výzvy) zmeniť formálne náležitosti výzvy, vrátane jej príloh. Pritom vždy posudzuje ich dopad z hľadiska zachovania princípov transparentnosti, rovnakého zaobchádzania a primeranosti. Zmeny formálnych náležitostí výzvy nemôžu mať za následok to, že by sa rozšíril alebo zúžil potenciálny okruh dotknutých žiadateľov alebo by sa takouto zmenou zasiahlo do práv a povinností potenciálnych alebo zúčastnených žiadateľov v rámci výzvy. V prípade potreby MAS môže (ale nemusí) predĺžiť lehotu na predkladanie ŽoNFP.
4. Zmenu výzvy na predkladanie ŽoNFP vykoná MAS na základe kontroly predmetnej výzvy na predkladanie ŽoNFP zo strany PPA. V prípade pripomienok zo strany PPA je MAS povinná ich zapracovať do predmetnej výzvy priamo v ITMS 2014+ (ak relevantné). PPA posúdi zmenu predmetnej výzvy na predkladanie ŽoNFP s podmienkami uvedenými v relevantnej schéme štátnej pomoci a/alebo schémy pomoci de minimis, relevantnými metodickými príručkami pre žiadateľa

5.1.2.6 Konanie o Žiadosti o NFP

1. Konanie o Žiadosti o NFP je v ods. 9.5.1 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.
2. ŽoNFP je základným dokumentom, ktorým žiadateľ na základe vyhlásenej výzvy na predkladanie ŽoNFP žiada MAS o spolufinancovanie projektu z finančných prostriedkov určených na danú výzvu.
3. Žiadateľ doručuje ŽoNFP19181714 elektronicky prostredníctvom verejnej časti ITMS2014+ a v písomnej forme na adresu určenú v predmetnej výzve.

5.1.2.7 Doručenie a registrácia Žiadostí o NFP

1. Postup prijmu a registrácie Žiadostí o NFP popisuje ods. 9.5.2 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.
2. ~~Kancelária~~ MAS zabezpečí príjem ŽoNFP odo dňa vyhlásenia výzvy, do dňa jej uzavretia, resp. v lehote prijímania ŽoNFP, uvedenej vo výzve. Žiadateľ je povinný predložiť žiadosť v podobe resp. forme uvedenej vo výzve.

5.1.2.8 Overenie podmienok poskytnutia príspevku

1. ~~Kancelária~~ MAS posudzuje v rámci administratívneho overenia podmienky poskytnutia príspevku alebo ich časť, ktoré sú určené vo výzve s výnimkou tých, ktoré sú úplne alebo z časti overované v rámci odborného hodnotenia ŽoNFP (v zmysle ods. 9.5.3 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení).

5.1.2.9 Kontrola oprávnenosti výdavkov

1. MAS vymedzí oprávnenosť výdavkov, ako aj vecnú náplň oprávnených výdavkov v rámci PRV SR 2014 – 2020, stratégie CLLD, výzvy, prípadne aj v príručkách pre žiadateľa.
2. MAS zodpovedá za transparentnú, jednoznačnú a efektívnu interpretáciu oprávnenosti výdavkov vo vzťahu k PRV SR 2014 – 2020 v zmysle ods. 9.5.5~~4~~ Systému riadenia CLLD 2014 – 2020.
3. MAS rozhoduje o oprávnenosti, resp. neoprávnenosti výdavkov projektu v procese schvaľovania ŽoNFP. Je zodpovedná za zabezpečenie vhodného a dostatočne

podrobného informovania žiadateľov o oprávnenosti výdavkov a ich evidencii prostredníctvom výziev alebo príručiek pre žiadateľov.

4. Minimálna a maximálna výška oprávnených výdavkov ŽoNFP pre jednotlivé opatrenia/podopatrenia a operácie je definovaná v PRV SR 2014 – 2020, v stratégii CLLD MAS Stredný Liptov a vo vyhlásených výzvach MAS.
5. Kontrolu dodržania minimálnej a maximálnej výšky oprávnených výdavkov ŽoNFP vykonáva ~~Kancelária~~ MAS.

5.1.2.10 Odborné hodnotenie Žiadostí o NFP

1. MAS zabezpečí priradenie odborných hodnotiteľov k ŽoNFP prostredníctvom ITMS2014+ (ak relevantné) v zmysle ods. 9.5.5 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.

5.1.2.11 Výber Žiadostí o NFP

1. Proces výberu žiadostí o NFP je uvedený v ods. 9.6 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.
2. MAS určuje, že pôjde o jednokolový proces výberu žiadostí.

5.1.2.12 Príjem Žiadostí o NFP na PPA

1. PPA zabezpečí príjem posúdených ŽoNFP vrátane záverečnej správy z výzvy (ŽoNFP) z MAS v zmysle ods. 9.7 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.

5.1.2.13 Zmluva o poskytnutí NFP a jej ukončenie

1. Príspevok sa poskytuje prijímateľovi na základe a v súlade so zmluvou uzavretou podľa § 269 ods. 2 Obchodného zákonníka v súlade s ods. 9.8 a 9.9 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.
2. Právny nárok na poskytnutie príspevku vzniká nadobudnutím účinnosti zmluvy o poskytnutí NFP.
3. Zmluva o poskytnutí NFP upravuje práva a povinnosti prijímateľa a PPA pri realizácii projektu a počas doby udržateľnosti projektu.

4. Podľa ods. 9.9 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení je PPA povinná zabezpečiť a vyžadovať plnenie povinností, stanovených v zmluve o poskytnutí nenávratného finančného príspevku, po celú dobu udržateľnosti projektu tak, ako stanovuje článok 71 všeobecného nariadenia.

5.1.2.15 Popis procesov implementácie stratégie CLLD pre IROP 2014 - 2020

V rámci IROP sa uplatňuje proces schvaľovania a výberu ŽoPr (výzva na predkladanie ŽoPr) v zmysle ods. 11 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.

5.1.2.15.1 Výzva MAS na predkladanie ŽoPr, jej zmena a zrušenie

- 1) Popis vyhlásenia výzvy na predkladanie ŽoPr, jej zmena a zrušenie je popísaná v ods. 11.2 a 11.3 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.
- 2) Základným metodickým podkladom na predloženie ŽoPr je výzva na predkladanie ŽoPr.
- 3) MAS vyhlasuje výzvy v súlade s indikatívnym harmonogramom výziev, s cieľom dostatočnej informovanosti potenciálnych ReS o možnostiach získania príspevku na financovanie projektov a dosiahnutia dostatočnej pripravenosti predkladaných projektov. V indikatívnom harmonograme zohľadní plánované termíny vyhlásenia výziev, ktoré definuje pre jednotlivé špecifické ciele IROP a hlavné aktivity. MAS zostavuje harmonogram výziev na obdobie jedného kalendárneho roka (obdobie od 1. januára do 31. decembra roku „n“, pričom prvý harmonogram výziev zostavuje MAS na obdobie od zverejnenia do konca príslušného kalendárneho roku.
- 4) MAS zverejňuje harmonogram výziev na svojom webovom sídle a zodpovedá za aktuálnosť harmonogramu výziev na svojom webovom sídle, pričom aktualizáciu vyžaduje harmonogram v prípade, ak posun vyhlásenia výzvy v porovnaní s plánovaným termínom je väčší ako štyri mesiace alebo v prípade vecných zmien v uvádzaných údajoch.
- 5) MAS vyhlási výzvu jej zverejnením na svojom webovom sídle až po odsúhlasení výzvy zo strany RO pre IROP. RO pre IROP zabezpečí zverejnenie informácie o zverejnení výzvy

MAS na svojom webovom sídle s aktívnym odkazom na webovú stránku MAS. MAS je oprávnená informáciu o zverejnenej výzve za účelom lepšej informovanosti šíriť následne aj inými masovo komunikačnými prostriedkami (tlač, médiá a pod.), pričom záväzné znenie je vždy to, ktoré je zverejnené na webovom sídle MAS.

5.1.2.15.2 Hodnotiace kritériá ŽoPr

- 1) Hodnotenie ŽoPr sa realizuje v súlade s ods. 11.4 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.
- 2) MAS hodnotí ŽoPr na základe vypracovaných hodnotiacich kritérií v súlade s požiadavkami RO pre IROP, stanovenými vo výzve na predkladanie ŽoNFP na realizáciu stratégie MAS.
- 3) MAS v rámci definovania hodnotiacich kritérií zabezpečí, aby projekt, ktorý nespĺňa podmienky hospodárnosti a efektívnosti nemohol byť schválený.

5.2.1.15.3. Schvaľovací proces žiadosti o príspevok

- 1) ŽoPr je základným dokumentom, ktorým ReS na základe vyhlásenej výzvy na predkladanie ŽoPr žiada spolufinancovanie projektu z finančných prostriedkov určených na danú výzvu.
- 2) Neoddeliteľnou súčasťou ŽoPr sú povinné prílohy, ktorých minimálne náležitosti definuje MAS vo výzve.
- 3) Vzor formuláru ŽoPr a prierezovo využívaných príloh ŽoPr vydáva RO pre IROP pre všetky MAS.

5.1.2.15.4 Administratívne overenie Žiadosti o príspevok

- 1) Administratívne overenie ŽoPr prebieha v súlade s ods. 11.6-5.2 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.
- 2) MAS zabezpečí príjem ŽoPr odo dňa vyhlásenia výzvy, do dňa jej uzavretia, resp. v lehote prijímania ŽoPr.

3) Doručením ŽoPr na adresu MAS začína proces výberu ŽoPr. ReS doručuje ŽoPr písomne v určenej forme na adresu sídla MAS určenú vo výzve ako aj v elektronickej forme podľa inštrukcií definovaných vo výzve.

5.1.2.15.5 Odborné hodnotenie Žiadosti o príspevok

1) Odborné hodnotenie ŽoPr prebieha v súlade s ods. 11.6~~5~~.3 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020.

2) MAS v rámci odborného hodnotenia zabezpečí posúdenie ŽoPr minimálne dvoma odbornými hodnotiteľmi, ktorí vyhodnotia predložené ŽoPr na základe hodnotiacich kritérií zverejnených vo výzve a v stratégii CLLD. Podrobný popis spôsobu a postupu odborného hodnotenia bude uvedený v príručke pre hodnotenie ŽoPr odbornými hodnotiteľmi.

3) Pred výkonom odborného hodnotenia MAS zabezpečí, aby boli odborní hodnotitelia oboznámení s podmienkami a o spôsobe výkonu odborného hodnotenia. Počas odborného hodnotenia dodržiavanie pravidiel pre výkon odborného hodnotenia upravených v príručke pre odborných hodnotiteľov zabezpečuje MAS. MAS svojou účasťou nesmie zasahovať do obsahového vyhodnotenia jednotlivých kritérií odborného hodnotenia. Za takýto postup sa nepovažuje to, ak MAS informuje odborných hodnotiteľov o prílohách alebo častiach ŽoPr, ktoré môžu obsahovať informácie relevantné pre výkon odborného hodnotenia.

4) Odborní hodnotitelia sú povinní pred účasťou na odbornom hodnotení podpísať Čestné vyhlásenie o nestrannosti, zachovaní dôvernosti informácií a vylúčení konfliktu záujmov.

5) Odborní hodnotitelia vykonávajú odborné hodnotenie v priestoroch určených MAS, pričom nie sú oprávnení odnášať poskytnuté dokumenty mimo priestorov MAS.

2.1.2.15.6 Výber Žiadosti o príspevok

1) Výber ŽoPr prebieha v súlade s ods. 11.6 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.

2) MAS zosumarizuje výsledky administratívnej kontroly ŽoPr (overí, či hodnotenia odborných hodnotiteľov nie sú rozdielne o viac ako 10 bodov a v prípade potreby určí tretieho hodnotiteľa na dopĺňujúce hodnotenie, aritmetickým priemerom hodnotení určí výsledný počet bodov hodnotenej ŽoPr)

3) Po ukončení procesu výberu ŽoPr štatutár MAS vypracuje v rámci každého kola hodnotenia Protokol o výbere ŽoPr, v ktorom navrhne jednotlivé ŽoPr na schválenie. Protokol o výbere ŽoPr spolu so všetkými predloženými ŽoPr, v rámci príslušného kola hodnotenia, je MAS povinná predložiť na RO pre IROP do 45 pracovných dní od termínu uvedeného vo výzve

2.1.2.15.7 Overenie výberu ŽoPr vykonanej MAS

1) Overenie výberu ŽoPr prebieha v súlade s ods. 11.7 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020 v platnom znení.

2) RO pre IROP posúdi splnenie podmienok administratívneho overenia, odborného hodnotenia a výberu ŽoPr MAS na základe predloženého Protokolu o výbere ŽoPr a jej príloh. RO pre IROP sa pri overení primerane uistí o dodržaní postupov pri výbere ŽoPr. V zmysle všeobecného nariadenia 1303/2013 – overenie, ktoré je definované v čl. 34 odsek 3 písmeno f.

3) RO pre IROP vykoná overenie administratívneho overenia, odborného hodnotenia a výberu ŽoPr na základe náhodného výberu v rozsahu podľa rizikovej analýzy. Podrobný postup overenia výberu ŽoPr upravuje RO pre IROP v IMP a jeho cieľom je primerane sa uistiť o skutočnosti, že MAS dodržala všetky postupy.

2.1.2.15.8 Zmluva s užívateľom

1) Uzatvorenie zmluvy s užívateľom ŽoPr sa riadi ods. 11.8 Systému riadenia CLLD 2014 – 2020.

2) Po odoslaní oznámení o schválení ŽoPr MAS (v súlade s podmienkami uvedenými v zmluve o poskytnutí NFP uzatvorenej medzi RO pre IROP a MAS) zabezpečí uzatvorenie zmluvy s užívateľom (ReS), ktorá upraví práva a povinnosti medzi MAS a ReS.

3) Zmluva s užívateľom sa uzatvára podľa § 269 ods. 2 Obchodného zákonníka

4) Proces implementácie musí byť viazaný na jednoznačné a jasné pravidlá, ktoré sa vzťahujú na celý proces od podpisu zmluvy s užívateľom až po ukončenie jej účinnosti.

5) Vzájomné práva a povinnosti MAS a užívateľa sa spravujú podmienkami zakotvenými v zmluve s užívateľom a dokumentmi, ktoré sú na základe dohody zmluvných strán zakotvené v tejto zmluve.

6) MAS zabezpečí zverejnenie zmluvy s užívateľom v centrálnom registri zmlúv. Deň nasledujúci po dni jej prvého zverejnenia je dňom účinnosti zmluvy s užívateľom a ReS sa stáva užívateľom. Prvé zverejnenie zmluvy s užívateľom zabezpečí MAS, pričom týmto nie je dotknutá povinnosť zverejňovania druhou zmluvnou stranou, ak je osobou povinnou zverejňovať zmluvu. Zároveň sú od tohto dňa obe zmluvné strany viazané ustanoveniami zmluvy s užívateľom.

5.1.2.16 Popis procesov implementácie stratégie CLLD pre žiadosti podporované z vlastných resp. iných zdrojov

Výzvy na predkladanie žiadostí o NFP z vlastných resp. iných zdrojov MAS, ak takéto budú, môže vyhlásiť štatutár MAS, ktorý je súčasne aj riadiacim orgánom. Výzvy budú vyhlásené len na opatrenia, ktoré obsahuje táto stratégia. Pre procesy implementácie stratégie CLLD pre žiadosti (projekty) podporované z vlastných resp. iných zdrojov, je rozhodujúce, aký charakter má projekt (žiadosť).

Žiadosti obsahovo spadajúce pod opatrenia programu PRV budú hodnotené a vybrané podľa zásad implementácie PRV, žiadosti obsahovo spadajúce pod opatrenia programu IROP budú hodnotené a vybrané podľa zásad implementácie IROP.

5.2 Akčný plán

Výber opatrení vychádza z problémovej analýzy, kde sme určili okruh príčin problémov. Ich riešenie vychádza z opatrení PRV a aktivít IROP, ktoré boli koncentrované pod spoločný problém: „Nedostatok investične nenáročných malých a stredných projektov, ktoré by mohli vytvoriť priaznivé prostredie pre vyvážený rozvoj a prispieť k ekonomickej prosperite vidieckych komunít“.

Výber opatrení zároveň rešpektuje požiadavky členov MAS Stredný Liptov zakomponovaných do strategického cieľa integrovanej stratégie a to: - sústrediť sa na spoločné projekty, posilňujúce vzájomnú spoluprácu a prepojenie obcí, ktorých výsledky budú dobre viditeľné - poznať a zachovať výnimočné hodnoty územia - využiť tieto hodnoty tak, aby prinášali trvalý úžitok miestnym komunitám aj návštevníkom. Cieľom je aj urobiť región príťažlivý pre mladú generáciu, všetko pri trvale udržateľnom rozvoji.

Logika intervencie sa tak sústreďuje na investičné projekty zamerané na budovanie infraštruktúry členov združenia, pričom jednotlivé obce a výnimočné miesta v celom regióne sú už pospájané.

Súčasťou tejto logiky intervencie je aj propagácia územia, spoločné aktivity a marketing za účelom rozvoja regiónu a vidieckeho cestovného ruchu. Výber opatrení sa zameriava aj na slabo rozvinuté doplnkové služby – zachovanie tradičných remesiel folklóru, baníctva a salašníctva, ktoré znižujú ináč veľmi vysoký potenciál cestovného ruchu v území a zároveň vedú k slabo diverzifikovanej ponuke pracovných príležitostí priamo vo vidieckom prostredí.

V rámci každého plánovaného opatrenia sú stanovené nasledovné údaje:

- názov opatrenia
- Priradenie kódu opatrenia¹
- priradenie k fokusovej oblasti PRV/špecifickému cieľu IROP,
- Ciele opatrenia
- Zdôvodnenie výberu
- Rozsah a oprávnené činnosti
- oprávnení prijímatelia,
- intenzita pomoci,
- oprávnené výdavky,
- Výška príspevku (minimálna a maximálna)
- Finančný plán

¹ Platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014.

- princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií, Hlavné zásady výberu operácií
- Povinné prílohy stanovené MAS²
- Merateľné ukazovatele projektu
- Indikatívny harmonogram výziev

Časť A.) Akčný plán implementácie stratégie CLLD

Tabuľka č. 4.A: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	1.1. Investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku
Priradenie kódu opatrenia ³	Program rozvoja vidieka 2014 -2020, Opatrenie - 4. Investície do hmotného majetku, Podopatrenie - 4.1. Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov, Operácia: Investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	Primárna fokusová oblasť - 6B – Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach Sekundárna FO predominantná - 2A, 2B Sekundárna FO doplnková – 3A, 6A Zdôvodnenie/popis: 6A - V prípade ak projekt vytvorí pracovné miesta vo vidieckych oblastiach
Ciele opatrenia	Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií – podpora poľnohospodárov
Zdôvodnenie výberu	Medzi najväčšie problémy regiónu patrí nedostatok pracovných príležitostí. Stratégia predpokladá zvýšenie počtu pracovných miest najmä v tradičných oblastiach (poľnohospodárstvo a chov hospodárskych zvierat, salašníctvo a pod.) podporou investičných aktivít malých podnikov s výrazne obmedzeným prístupom k zdrojom financovania;
Rozsah a oprávnené činnosti	Podmienka oprávnenosti aktivít projektu (oprávnené činnosti) Oprávnené aktivity projektu (činnosti), ktoré žiadateľ musí spĺňať sú oprávnené aktivity projektu (činnosti) v zmysle stratégie CLLD uvedené vo výzve na predkladanie ŽoNFP ako oprávnené aktivity/činnosti MAS. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj podmienky uvedené v bode 2.1 pre Podopatrenie 4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov uvedené v Prílohe 6B k Príručke pre príjemateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2022 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER <i>Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj nasledovné podmienky (ak relevantné):</i> <i>Oprávnené sú činnosti, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku:</i> - <i>zvýšením produkcie alebo jej kvality v kritických odvetviach ŽV a ŠRV;</i>

² MAS stanoví povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanoví PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD

³ Platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014.

- zvýšením odbytu;
- znížením záťaže na ŽP vrátane technológií;
- zvýšením skladovacích kapacít a pozberovej úpravy;
- reštrukturalizáciou výroby podniku alebo diverzifikáciou výroby;
- zlepšením kvality a úrodnosti pôdy a ochranou pred jej degradáciou;
- zvýšením efektivity využívania vody.

Kategória A)

Oblasť zamerania č. 1 - Špecializovaná rastlinná výroba

- investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov špecializovanej rastlinnej výroby vrátane prípravy staveniska a vrátane okolitých spevnených plôch;
- investície do obstarania technického a technologického vybavenia špecializovanej rastlinnej výroby vrátane strojov a náradia slúžiacich na pestovanie, aplikáciu prípravkov na ochranu rastlín, priemyselných a hospodárskych hnojív, zber a pozberovú úpravu;
- investície do objektov na využívanie geotermálnej energie na vykurovanie skleníkov a fóliovníkov a na vlastnú spotrebu v podniku vrátane súvisiacich investičných činností.
- investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov a do jeho vnútorného vybavenia na priamy predaj výhradne vlastných výrobkov v rámci areálu daného podniku (vrátane okolitých spevnených plôch);

Oblasť zamerania č. 2 - Živočišna výroba

- investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov živočišnej výroby vrátane prípravy staveniska;
- investície do obstarania technického a technologického vybavenia živočišnej výroby vrátane strojov a náradia slúžiacich aj na zber objemových krmív, uskladnenie a manipuláciu s krmivami a stelivami;
- investície do zavádzania technológií na výrobu energie energetickou transformáciou biomasy vyprodukovanej primárne v rámci živočišnej výroby s doplnkovou funkciou biomasy vyprodukovanej na ostatnej poľnohospodárskej pôde (nevyužitej ornej i TTP) a odpadových druhov biomasy z poľnohospodárstva, vlastnej výroby potravinárskych výrobkov.

Oblasť zamerania č. 3 - Zlepšenie využívania závlah (zavlažovanie)

- stavebné investície na výstavbu, rekonštrukciu alebo modernizáciu závlahových systémov vrátane infraštruktúry s cieľom zvýšenia produkcie alebo jej kvality;
- investície do obstarania a modernizácie techniky a technológie závlahových systémov s cieľom zvýšenia produkcie alebo jej kvality, pričom oprávnené sú len kompletne závlahové detaily (nie súčasti na existujúci detail, ani stavebné investície)

Oblasť zamerania č. 4 - Zníženie záťaže na životné prostredie vrátane technológií na znižovanie emisií skleníkových plynov v spojitosti s rastom produkcie alebo rastom kvality produkcie

- investície do nových technológií na znižovanie emisií skleníkových plynov v ustajnení hospodárskych zvierat v súvislosti s rastom produkcie alebo rastom kvality produkcie;
- investície do objektov a technológií na bezpečné uskladnenie a nakladanie s hospodárskymi hnojivami a inými vedľajšími produktmi vlastnej živočišnej výroby (výstavba hnojísk, uskladňovacích nádrží alebo žump) v súvislosti s rastom produkcie alebo rastom kvality

	produkcie; - investície do uskladnenia hnojív a chemických prípravkov v rastlinnej výrobe a do objektov, technológií a zariadení na bezpečné uskladnenie senáže a siláže v súvislosti rastom produkcie alebo rastom kvality produkcie. Oblasť zamerania č. 5 - Skladovacie kapacity a pozberová úprava a oblasť odbytu - investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie skladovacích kapacít a pozberovej úpravy vrátane sušiarň s energetickým využitím biomasy na výrobu tepla s max. tepelným výkonom do 2 MWt. - investície do výstavby, rekonštrukcie a modernizácie objektov a do jeho vnútorného vybavenia: na priamy predaj výhradne vlastných výrobkov v rámci areálu daného podniku. Oblasť zamerania č. 6 - Zavádzanie inovatívnych technológií v súvislosti s variabilnou aplikáciou organických a priemyselných hnojív a ostatných substrátov s cieľom lepšenia kvalitatívnych vlastností a úrodnosti pôdy a ochrany pred jej degradáciou - investície do obstarania inovatívnej techniky, technológie a strojov s variabilnou aplikáciou organických a priemyselných hnojív a ostatných substrátov do pôdy. Oblasť 7: Biomasa, založenie porastov rýchlo rastúcich drevín a iných trvalých energetických plodín, investície súvisiace s energetickým využitím biomasy v spojitosti s investíciami v ostatných oblastiach - náklady na založenie porastov rýchlo rastúcich drevín a iných trvalých energetických plodín na poľnohospodárskej pôde. Zoznam rýchlorastúcich drevín pre účely pestovania na ornej pôde tvorí prílohu č. 10B k Príručke pre prijímateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2022 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER - investície na budovanie, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení na energetické využívanie biomasy na výrobu tepla a vykurovanie s max. tepelným výkonom do 500 kWt; - investície na budovanie, rekonštrukciu a modernizáciu zariadení na energetické využívanie biomasy na výrobu elektriny a tepla spaľovaním bioplynu vyrobeného anaeróbnou fermentáciou, s max. elektrickým výkonom do 500 kWe; - investície na výrobu biomasy pre technické a energetické využitie.
Oprávnení prijímatelia	Oprávneným žiadateľom je oprávnený žiadateľ v zmysle stratégie CLLD uvedený vo výzve na predkladanie ŽoNFP ako oprávnený žiadateľ MAS, ktorý musí spĺňať aj nasledovné podmienky (ak relevantné): Oprávneným žiadateľom sú: 1. Fyzické a právnické osoby podnikajúce v poľnohospodárskej prvovýrobe, ako napr.: poľnohospodári alebo skupina poľnohospodárov, mladý poľnohospodár, ktorý prvýkrát zakladá poľnohospodársky podnik ako jeho vedúci na investície, ktoré spĺňajú normy Únie uplatňované na poľnohospodársku výrobu, ako aj bezpečnosť pri práci. Takáto podpora sa môže poskytovať maximálne 24 mesiacov odo dňa založenia podniku. V prípade kolektívnej investície minimálne 2 personálne a majetkovo

	neprepojených a partnerských podnikov partnerov musia oprávnenosť žiadateľa (prijímateľa) uvedenú vyššie spĺňať všetci partneri kolektívnej investície.
Intenzita pomoci ⁴	EÚ : ŠR : VZ = 37,5 : 12,5 : 50 Základná miera podpory sa zvyšuje: • max. o 20% mladým poľnohospodárom max. do 5 rokov od dátumu začatia pôsobenia v podniku ako jeho najvyšší predstavitelia, alebo do vykonania opatrení vymedzených v podnikateľskom pláne schválenom v rámci podopatrenia 6.1 t.j. má rozhodnutie PPA o schválení podpory v rámci podopatrenia 6.1); • max. o 20 % v prípade ekologického poľnohospodárstva a agroenviromentu; Miera podpory sa môže zvýšiť kombinovane najviac do 90% z celkových oprávnených výdavkov.
Oprávnené výdavky	Oprávnené výdavky projektu, ktoré žiadateľ musí spĺňať sú oprávnené výdavky v zmysle stratégie CLLD uvedené vo výzve ako oprávnené výdavky MAS. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj podmienky uvedené v bode 2.2 pre Podopatrenie 4.1 Podpora na investície do poľnohospodárskych podnikov uvedené v Prílohe 6B k Príručke pre prijímateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2022 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER a podmienky v kapitole 7., ods. 3 až ods. 5 vyššie uvedenej príručky. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj nasledovné podmienky (ak relevantné): 1.výdavky na hmotné a nehmotné investície v súlade s podporovanými činnosťami (vrátane začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry, následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce, náklady súvisiace s investíciami do využívania OZE a do úspor energie, pokiaľ sú tieto investície súčasťou iných investícií v rámci operácie) 2.súvisiace všeobecné náklady s bodom 1 (v prípade investičných opatrení): a) výstavba, obstaranie (vrátane leasingu) alebo zlepšenie nehnuteľného majetku; b) kúpa alebo kúpa na leasing nových strojov a zariadení, ako i strojov a zariadení do výšky ich trhovej hodnoty; c) všeobecné náklady súvisiace s výdavkami uvedenými v bode a) a v bode b) ako sú poplatky architektom, inžinierom a konzultantom, poplatky za poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti. Štúdie uskutočniteľnosti zostávajú oprávnenými aj v prípade, ak sa na základe ich výsledkov nebudú realizovať žiadne výdavky uvedené v bodoch a) a b) – max. do 15% z výšky projektu; d) nehmotné investície ako obstaranie alebo vývoj počítačového softvéru, získanie patentov, licencií, autorských práv a obchodných značiek.

⁴ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Min. 15 000 € - Max. 90 000€ / 1 projekt					
Finančný plán	Región ⁵	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	223 162,72	83 686,02	27 895,34	111 581,36	0
	VR					
	Spolu	223 162,72	83 686,02	27 895,34	111 581,36	0
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií ⁶	8.2.3.3.1.7 Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií v súlade s kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD v súlade s Prílohou 6B k Príručke pre prijímateľa LEADER					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	4.1	- Počet prijímateľov podpory	počet	0	2	
		Celkový objem investícií	€	0	223 162,72	
		- Hrubý počet vytvorených pracovných miest	počet	0	2	

Tabuľka č. 4.B: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	1.2. Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev
Priradenie kódu opatrenia ⁷	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	5.1.1 - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií;
Ciele opatrenia	Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií
Zdôvodnenie výberu	Medzi najväčšie problémy regiónu patrí nedostatok pracovných príležitostí. Stratégia predpokladá zvýšenie počtu pracovných miest podporou investičných aktivít malých podnikov s výrazne obmedzeným prístupom k zdrojom financovania;
Rozsah a oprávnené činnosti	Oprávnené činnosti: A1 - Aktivita 1.2.1 Obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby

⁵ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

⁶ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

⁷ Platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014.

	pracovných miest - <i>Aktivita 1.2.2</i> Nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb - <i>Aktivita 1.2.3</i> Podpora marketingových aktivít - <i>Aktivita 1.2.4</i> Podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností					
Oprávnení prijímatelia	Prijímateľom sú: - samostatne zárobkovo činné osoby na území MAS, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER - mikro a malé podniky na území MAS s počtom do 49 zamestnancov, okrem tých, ktoré sú oprávnenými prijímateľmi z PRV v opatrení LEADER					
Intenzita pomoci ⁸	EÚ : ŠR : VZ = 55 : 0 : 45					
Oprávnené výdavky	V zmysle Prílohy č. 8 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre opatr. 19 A.) obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest B.) nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie a/alebo s poskytovaním nových služieb C.) podpora marketingových aktivít D.) podpora miestnych produkčno-spotrebiteľských reťazcov, sieťovanie na úrovni miestnej ekonomiky a výmena skúseností					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Min. 5 000 € - Max. 100 000 € / 1 projekt					
Finančný plán	Región ⁹	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	531 574,47	292 365,96	0	239 208,51	0
	VR					
	Spolu	531 574,47	292 365,96	0	239 208,51	0
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií ¹⁰	v súlade s podmienkami Výzvy IROP.					
Povinné prílohy stanovené MAS ¹¹	Žiadne					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová	

⁸ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

⁹ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

¹⁰ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

¹¹ MAS stanoví povinné prílohy nad rámec povinných príloh, ktoré stanoví PPA v zmysle kapitoly 9.5.1, ods. 6 Systému riadenia CLLD

					hodnota
	5.1.1	- Celkový objem investícií –Nárast zamestnanosti v podporovaných podnikoch –Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové - Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre trh nové - Počet podnikov, ktorým sa poskytuje podpora	€ Počet počet počet počet	0 0 0 0 0	531 574,47 5 5 0-1 8
Indikatívny harmonogram výziev	január 2019				

Tabuľka č. 4.C: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	2.1. Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie
Priradenie kódu opatrenia ¹²	Program rozvoja vidieka 2014 -2020, Opatrenie – 7. Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach, Podopatrenie - 7.2. Podpora investícií do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie, Operácia: Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	Primárna fokusová oblasť - 6B - Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach; Sekundárna FO predominantná – 6B
Ciele opatrenia	Vybudovanie potrebnej infraštruktúry a obnova dediny
Zdôvodnenie výberu	Medzi najväčšie problémy regiónu Stredný Liptov patrí nedostatočná infraštruktúra a nedostupnosť základných služieb. Cieľom je zlepšenie základných služieb, vybudovanie infraštruktúry a obnova dediny v regióne Stredný Liptov.

¹² Platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014.

Rozsah a oprávnené činnosti	Podmienka oprávnenosti aktivít projektu (oprávnené činnosti) Oprávnené aktivity projektu (činnosti), ktoré žiadateľ musí spĺňať sú oprávnené aktivity projektu (činnosti) v zmysle stratégie CLLD príslušnej MAS uvedené vo výzve na predkladanie ŽoNFP ako oprávnené aktivity/činnosti MAS. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj podmienky uvedené v bode 2.1 pre Podopatrenie 7.2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie uvedené v Prílohe 6B k Príručke pre prijímateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2022 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj nasledovné podmienky (ak relevantné): - výstavba a rekonštrukcia miestnych komunikácií, lávok, mostov, chodníkov a záchytných parkovísk, autobusových zastávok. V prípade investícií do miestnych komunikácií, tie budú umožnené len v malom rozsahu a za predpokladu, že prispievajú k oživeniu znevýhodnenej vidieckej oblasti, kde môže zlepšiť prepojenie medzi vidieckymi oblasťami a širšou dopravnou sieťou, príp. budú prispievať k miestnemu ekonomickému rozvoju (napr. k rozvoju vidieckeho cestovného ruchu a pod.) Konkrétnejšie aktivity: miestne komunikácie v dedinách, vidiecke cesty a chodníky (cesty a chodníky aj vrátane parkovísk), parkoviská, priekopy a rigoly (len ak sú súčasťou popri realizovanej ceste, resp. chodníku), cestné mosty (z ocele, betónu alebo z iného materiálu) spolu s nadjazdami a príjazdami, pešie mosty (lávky pre peších), autobusové prístrešky (autobusové zastávky). Za oprávnený výdavok sa považuje aj tzv. mobiliár: - lavička, - odpadkový kôš, - kontajner na zeleň/kvetináč, informačné plochy/tabule/vitríny (napr. aj vrátane názvu zastávky, názvu ulice, umiestnenie mapy obce/okolia/kultúrnych pamiatok), - uvítacie tabule, - smerníky a ukazovatele (napr. k obecnému úradu, ku kultúrnej pamiatke, k historickej budove, múzeu, pamätnej izbe, a pod.), - bariéry, - zábrany vjazdu, - ochranné mreže (napr. na koreň/kmeň stromov). - výstavba, rekonštrukcia, modernizácia, dostavba kanalizácie, vodovodu, alebo čistiarne odpadových vôd. Podrobnejšie: stokové siete (kmeňové stoky, zberače a uličné stoky, výustné stoky a odľahčovacie stoky), čistiarne odpadových vôd, obecné, skupinové a ostatné vodovody lokálneho charakteru, miestne potrubné rozvody teplej vody, súvisiace vodárenské stavby miestneho významu (úpravne vody, čerpace stanice). - zlepšenie vzhľadu obcí – úprava a tvorba verejných priestranstiev, námestí, parkov, aleje, pešie zóny, nábrežia (v prípade, že je súčasťou takejto investície aj parkovisko v menšom rozsahu, , tak sú výdavky oprávnené aj vrátane parkovísk) a pod. Za verejné priestranstvo možno považovať pre účely vydávania zákazov a príkazov v legislatívnej pôsobnosti obce každý priestor, ktorý spĺňa súčasne tri nasledujúce podmienky: - je prístupný všetkým bez obmedzenia (teda prístupný každému bez toho, aby musel prekonávať prekážky) - slúži na všeobecné užívanie (teda neexistuje žiadny právny dôvod, ktorý by niekoho vylučoval z jeho užívania resp. neexistuje právny dôvod, ktorý by obmedzoval jeho využívanie len pre zúžený okruh osôb alebo len pre určitý účel) - je ako verejné priestranstvo definovaný alebo určený (lokalizovaný) vo
------------------------------------	--

	všeobecne záväznom nariadení obce. Slová "priestor prístupný bez obmedzení" je nutné definovať tak, že nejde o akékoľvek ľubovoľné priestory, ale že ide o priestranstvá majúce podobný charakter ako námestie, trhovisko, cesty, miestne komunikácie, parky a verejná zeleň. Obec je vo všeobecne záväzných nariadeniach oprávnená pojem "verejné priestranstvo" definovať, avšak táto definícia musí vychádzať zo zákonného základu. Vo všeobecnosti môžeme za verejné priestranstvo považovať verejnosti prístupné pozemky vo vlastníctve obce alebo pozemky, ktoré si obec prenajíma. Verejným priestranstvom na účely zákona nie sú pozemky, ktoré sú síce vo vlastníctve obce, ale obec ich prenajala podľa osobitného zákona. Za verejné priestranstvo je možné považovať aj cintorín, a aj to len v prípade, ak ho má obec definovaný alebo určený (lokalizovaný) vo všeobecne záväznom nariadení obce pred podaním ŽoNFP, ako verejné priestranstvo. Za verejné priestranstvo nie je možné považovať školu, školské zariadenia (škôlky, jasle), areál školy (školský dvor). Oprávneným výdavkom v rámci aktivity 3 je aj mobiliár/drobný architektonický prvok napr. - lavička, odpadkový kôš, - kontajner na zeleň/kvetináč, - informačné plochy/tabule/vitríny (napr. názvu námestia/parku, umiestnenie mapy obce/okolia/kultúrnych pamiatok a pod.), - smerníky a ukazovatele (napr. ku kultúrnej pamiatke, k historickej budove, múzeu, pamätnej izbe, a pod.), - stojan a/alebo prístrešky na bicykle, - bariéry, - zábrany vjazdu, - ochranné mreže (napr. na koreň/kmeň stromov), - hodiny, - fontánka na pitnú vodu/výpustný stojan na pitnú vodu
Oprávnení prijímateľa	Prijímateľom sú obce združené v MAS Stredný Liptov
Intenzita pomoci ¹³	EÚ : ŠR : VZ = 75 : 25 : 0
Oprávnené výdavky	Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV. 8.2.6.3.2.5. Oprávnené náklady

¹³ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

	1. <i>Oprávnené výdavky projektu, ktoré žiadateľ musí splňať sú oprávnené výdavky v zmysle stratégie CLLD uvedené vo výzve na predkladanie ŽoNFP ako oprávnené výdavky MAS. Žiadateľ musí zároveň splňať aj podmienky uvedené v bode 2.2 pre Podopatrenie .2 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie uvedené v Prílohe 6B k Príručke pre prijímateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2022 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER a podmienky v kapitole 7., ods. 3 až ods. 5 vyššie uvedenej príručky.</i> <i>Žiadateľ musí zároveň splňať aj nasledovné podmienky (ak relevantné):</i> 1. <i>Výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce.</i> 2. <i>Všeobecné náklady súvisiace s bodom 1 (v prípade investičných opatrení):</i> a. <i>výstavba, obstaranie (vrátane leasingu) alebo zlepšenie nehnuteľného majetku</i> b. <i>kúpa alebo kúpa na leasing nových strojov a zariadení, ako i strojov a zariadení do výšky ich trhovej hodnoty</i> c. <i>všeobecné náklady súvisiace s výdavkami uvedenými v bode a) a v bode b) ako sú poplatky architektom, inžinierom a konzultantom, poplatky za poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti. Štúdie uskutočniteľnosti zostávajú oprávnenými aj v prípade, ak sa na základe ich výsledkov nebudú realizovať žiadne výdavky uvedené v bodoch a) a b) – max. do 15% z výšky projektu</i> d. <i>nehmotné investície ako obstaranie alebo vývoj počítačového softvéru, získanie patentov, licencií, autorských práv a obchodných značiek</i>					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Min. 3 000 € - Max. 100 000 € / 1 projekt					
Finančný plán	Región ¹⁴	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné

¹⁴ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

	MR	298 170,35	223 627,76	74 542,59	0	0
	VR					
	Spolu	298 170,35	223 627,76	74 542,59	0	0
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií ¹⁵	8.2.6.3.2.7. Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií v súlade s kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD v súlade s Prílohou 6B k Príručke pre prijímateľa LEADER					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	7.2.	- Počet podporených obcí	počet	0	9	
		- Celkový objem investícií	€	0	298 170,35	
		- Počet osôb vo vidieckych oblastiach, ktorí majú prospech z realizovaného projektu	Počet	0	7 775	

Tabuľka č. 4.D: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	2.2. Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry
Priradenie kódu opatrenia ¹⁶	Program rozvoja vidieka 2014 -2020, Opatrenie – 7. Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach, Podopatrenie - 7.4. – Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry, Operácia: Vytváranie, zlepšovanie alebo rozširovanie miestnych služieb vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	Primárna fokusová oblasť - 6B - Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach; Sekundárna FO predominantná – 6B Sekundárna FO doplnková – 5C (platí pre využívanie OZE) Zdôvodnenie/popis: 5C - Podporené investície do využívania OZE priamo prispievajú k cieľu FO 5C – uľahčenie dodávok a využívania OZE

¹⁵ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

¹⁶ Platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014.

Ciele opatrenia	Vybudovanie potrebnej infraštruktúry a obnova dediny
Zdôvodnenie výberu	Medzi najväčšie problémy regiónu Stredný Liptov patrí nedostatočná infraštruktúra a nedostupnosť základných služieb. V súčasnosti v obciach chýbajú dostatočne vybavené miesta pre relaxáciu a športovanie miestnych obyvateľov. Rekonštrukciou rekreačných areálov, oddychových zón, detských a športových ihrísk, kultúrnych domov, amfiteátrov sa vytvoria podmienky pre využitie obecného majetku na voľno-časové aktivity, spolkovú činnosť a relaxáciu miestnych obyvateľov. Nezanedbateľný prínos majú vo zvýšení štandardov vybavenosti územia nielen z pohľadu miestnych občanov, ale aj návštevníkov regiónu. Obnovené miesta a ihriská sú významným krajinotvorným prvkom obcí a podhoria. Cieľom je zlepšenie základných služieb, vybudovanie infraštruktúry a obnova dediny v regióne Stredný Liptov.
Rozsah a oprávnené činnosti	Oprávnené aktivity projektu (činnosti), ktoré žiadateľ musí spĺňať sú oprávnené aktivity projektu (činnosti) v zmysle stratégie CLLD uvedené vo výzve na predkladanie ŽoNFP ako oprávnené aktivity/činnosti MAS. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj podmienky uvedené v bode 2.1 pre Podopatrenie 7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry uvedené v Prílohe 6B k Príručke pre prijímateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2022 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj nasledovné podmienky (ak relevantné): - investície súvisiace s vytváraním podmienok pre trávenie voľného času vrátane príslušnej infraštruktúry – napr. výstavba/rekonštrukcia/modernizácia/rozšírenie (prístavba, nadstavba, zväčšenie) športovísk a detských ihrísk, amfiteátrov/ vonkajší exteriérový priestor pre kultúrne a spoločenské podujatia, ktoré musí byť spojené pevne so zemou (vrátane zastrešenia, osvetlenia, ozvučenia apod.), investície do rekonštrukcie nevyužívaných objektov v obci pre komunitnú/spolkovú činnosť vrátane rekonštrukcie existujúcich kultúrnych domov - investície zamerané na zriadenie nových, rozšírenie (prístavba, nadstavba, prestavba), rekonštrukcia a modernizácia existujúcich domov smútku vrátane ich okolia - investície súvisiace so zvyšovaním kvality života obyvateľov – investície spojené s odstraňovaním malých tzv. divokých skládok odpadov resp. opusteného odpadu - investície súvisiace s vytváraním podmienok pre rozvoj podnikania – rekonštrukcia, modernizácia/rozšírenie (prístavba, nadstavba, zväčšenie) nevyužívaných objektov v obci pre podnikateľskú činnosť, výstavba/rekonštrukcia tržníc pre podporu predaja miestnych produktov a pod. - investície do využívania OZE vrátane investícií spojenými s úsporou energie – len ako súčasť investícií do miestnych služieb. Za miestne služby sa považujú len služby spojené so spolkovou činnosťou v rámci komunitných centier, služby spojené s kultúrou v rámci kultúrnych domov, služby spojené s poskytovaním samosprávnych činností v rámci obecných úradov, služby spojené s predškolskou výchovou v rámci materských škôlok a služieb spojených so športom v rámci obecných športových hál a telocviční - investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti t.j. nákup prídavných zariadení na komunálnu techniku na čistenie, údržbu zelene a zimnú údržbu ciest/miestnych komunikácií a chodníkov (malé zariadenia) a investície súvisiace so zvýšením bezpečnosti a prevencie proti vandalizmu na verejných priestoroch (montáž kamerových systémov a iných bezpečnostných prvkov)

Oprávnení prijímateľa	Prijímateľom sú obce združené v MAS Stredný Liptov
Intenzita pomoci ¹⁷	EÚ : ŠR : VZ = 75 : 25 : 0
Oprávnené výdavky	Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV. 8.2.6.3.4.5. Oprávnené náklady 1. Oprávnené výdavky projektu, ktoré žiadateľ musí spĺňať sú oprávnené výdavky v zmysle stratégie CLLD uvedené vo výzve na predkladanie ŽoNFP ako oprávnené výdavky MAS. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj podmienky uvedené v bode 2.2 pre Podopatrenie 7.4 Podpora na investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry uvedené v Prílohe 6B k Príručke pre prijímateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2022 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER a podmienky v kapitole 7., ods. 3 až ods. 5 vyššie uvedenej príručky. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj nasledovné podmienky (ak relevantné): 1. výdavky na hmotné a nehmotné investície v súlade s podporovanými činnosťami (vrátane začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry, následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce, náklady súvisiace s investíciami do využívania OZE a do úspor energie, pokiaľ sú tieto investície súčasťou iných investícií v rámci operácie) 2. súvisiace všeobecné náklady s bodom 1 (v prípade investičných opatrení): a) výstavba, obstaranie (vrátane leasingu) alebo zlepšenie

¹⁷ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

	nehnutel'ného majetku; b) kúpa alebo kúpa na leasing nových strojov a zariadení, ako i strojov a zariadení do výšky ich trhovej hodnoty; c) všeobecné náklady súvisiace s výdavkami uvedenými v bode a) a v bode b) ako sú poplatky architektom, inžinierom a konzultantom, poplatky za poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti. Štúdie uskutočniteľnosti zostávajú oprávnenými aj v prípade, ak sa na základe ich výsledkov nebudú realizovať žiadne výdavky uvedené v bodoch a) a b) – max. do 15% z výšky projektu; d) nehmotné investície ako obstaranie alebo vývoj počítačového softvéru, získanie patentov, licencií, autorských práv a obchodných značiek. - Pod výdavkami na prípravné práce sa rozumejú výdavky na poplatky architektom, projektantom, inžinierom a konzultantom súvisiace s vypracovaním projektovej dokumentácie (max. 4%), výdavky za stavebný dozor (max. 1%) a výdavky na poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti (max. 8%).					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Min. <u>3 000 €</u> - Max. 100 000 € / 1 projekt					
Finančný plán	Región ¹⁸	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	230 998,69	173 249,02	57 749,67	0	0
	VR					
	Spolu	230 998,69	173 249,02	57 749,67	0	0
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií ¹⁹	8.2.6.3.4.7. Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií v súlade s kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD v súlade s Prílohou 6B k Príručke pre prijímateľa LEADER					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	7.4.	- Počet podporených obcí - Celkový objem investícií	Počet €	0 0	9 230 998,69	

¹⁸ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

¹⁹ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

		- Počet osôb vo vidieckych oblastiach, ktorí majú prospech z realizovaného projektu	Počet	0	9 678
--	--	---	-------	---	-------

Tabuľka č. 4.E: Opatrenie stratégie CLLD

Názov opatrenia	2.3. Investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie
Priradenie kódu opatrenia ²⁰	Program rozvoja vidieka 2014 -2020, Opatrenie – 7. Základné služby a obnova dedín vo vidieckych oblastiach, Podopatrenie - 7.5. Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie, Operácia: Rozvoj vidieckeho cestovného ruchu
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	Primárna fokusová oblasť - 6B - Podpora miestneho rozvoja vo vidieckych oblastiach; Sekundárna FO predominantná – 6B
Ciele opatrenia	Vybudovanie potrebnej infraštruktúry a obnova dediny
Zdôvodnenie výberu	Ďalšími problémami je nedostatočne využívaný potenciál regiónu pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu v oblasti služieb, ako aj nedostatočná infraštruktúra vidieckeho cestovného ruchu. Cieľom je vybudovanie potrebnej infraštruktúry.
Rozsah a oprávnené činnosti	Oprávnené aktivity projektu (činnosti), ktoré žiadateľ musí spĺňať sú oprávnené aktivity projektu (činnosti) v zmysle stratégie CLLD uvedené vo výzve na predkladanie ŽoNFP ako oprávnené aktivity/činnosti MAS. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj podmienky uvedené v bode 2.1 pre Podopatrenie 7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie uvedené v Prílohe 6B k Príručke pre prijímateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2022 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER. Oprávnené činnosti: - investície, ktoré súvisia s vytvorením, udržiavaním, obnovou a skvalitňovaním turisticky zaujímavých objektov, bodov a miest vrátane príslušnej infraštruktúry – miestne kultúrne, historické, prírodné a iné objekty a zaujímavosti, zriadenie múzejných a galerijných zariadení a pod.; - investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a informačných tabúl v turistických lokalitách na verejné využitie, budovanie drobných obslužných zariadení pre turistov, informačné body, smerové tabule, KIOSKy a pod.; - budovanie, rekonštrukcia náučných chodníkov, cykloturistických chodníkov, ich napojenie na náučné chodníky, budovanie doplnkovej infraštruktúry (odpočinkové miesta, prístrešky, stojany na bicykle a pod.), výstavba vyhliadkových veží, budovanie, údržba a obnova cykloturistického značenia na existujúcich cykloturistických trasách a pod.

²⁰ Platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014.

Oprávnění prijímatelia	Prijímateľom sú obce združené v MAS Stredný Liptov
Intenzita pomoci ²¹	EÚ : ŠR : VZ = 75 : 25 : 0
Oprávnené výdavky	Výdavky pre žiadateľa/prijímateľa projektov v rámci implementácie stratégie CLLD sú považované za oprávnené, ak vznikli a boli zaplatené v čase od podania ŽoNFP, na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená MAS, s výnimkou všeobecných nákladov súvisiacich s investíciou vymedzených v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1305/2013, kde sa za oprávnené budú považovať vzniknuté a zaplatené - výdavky v čase pred podaním ŽoNFP na základe výzvy na predkladanie ŽoNFP v rámci implementácie stratégie CLLD, ktorá je vyhlásená príslušnou MAS, a to od 1. januára 2016. Oprávnené výdavky sú výdavky vzniknuté pri uskutočnení VO/O ktoré sa začalo najskôr dňa 19. apríla 2016. Uvedené sa vzťahuje aj na všeobecné náklady súvisiace s investíciou vymedzené v článku 45 ods. 2 písm. c) nariadenia EPFRV. 1. Oprávnené výdavky projektu, ktoré žiadateľ musí spĺňať sú oprávnené výdavky v zmysle stratégie CLLD uvedené vo výzve na predkladanie ŽoNFP ako oprávnené výdavky MAS. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj podmienky uvedené v bode 2.2 pre Podopatrenie 7.5 Podpora na investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie uvedené v Prílohe 6B k Príručke pre prijímateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2022 pre opatrenie 19. Podpora na miestny rozvoj v rámci iniciatívy LEADER a podmienky v kapitole 7., ods. 3 až ods. 5 vyššie uvedenej príručky. Žiadateľ musí zároveň spĺňať aj nasledovné podmienky (ak relevantné): 1. Výdavky na hmotné a nehmotné investície, ktoré sú v súlade s podporovanými činnosťami v rámci tohto podopatrenia, vrátane výdavkov na začlenenie prvkov zelenej infraštruktúry – náklady na následné "ozelenenie" objektov a ich začlenenie do zelenej infraštruktúry obce. 2. Všeobecné náklady súvisiace s bodom 1 (v prípade investičných opatrení): a) výstavba, obstaranie (vrátane leasingu) alebo zlepšenie nehnuteľného majetku b) kúpa alebo kúpa na leasing nových strojov a zariadení, ako

²¹ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

	i strojov a zariadení do výšky ich trhovej hodnoty c) všeobecné náklady súvisiace s výdavkami uvedenými v bode a) a v bode b) ako sú poplatky architektom, inžinierom a konzultantom, poplatky za poradenstvo v oblasti environmentálnej a ekonomickej udržateľnosti vrátane štúdií uskutočniteľnosti. Štúdie uskutočniteľnosti zostávajú oprávnenými aj v prípade, ak sa na základe ich výsledkov nebudú realizovať žiadne výdavky uvedené v bodoch a) a b) – max. do 15% z výšky projektu d) nehmotné investície ako obstaranie alebo vývoj počítačového softvéru, získanie patentov, licencií, autorských práv a obchodných značiek					
Výška príspevku (minimálna a maximálna)	Min. <u>3 000</u> € - Max. 54 187,18 € / 1 projekt					
Finančný plán	Región ²²	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	54 187,18	40 640,39	13 546,79	0	0
	VR					
	Spolu	54 187,18	40 640,39	13 546,79	0	0
Princípy pre stanovenie výberových a hodnotiacich kritérií/Hlavné zásady výberu operácií ²³	8.2.6.3.3.7. Zásady vzhľadom na určenie výberových kritérií v súlade s kritériami pre výber projektov v rámci implementácie stratégie CLLD v súlade s Prílohou 6B k Príručke pre prijímateľa LEADER					
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatková hodnota	Celková cieľová hodnota	
	7.5.	- Počet podporených projektov	Počet	0	1	
		- Celkový objem investícií	€	0	54 187,18	
		- počet podporených beneficiárov (obyvatelia+návštevníci)	Počet	0	4 000	

²² Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

²³ v prípade identického textu postačuje odvolávka na text PRV/IROP

Časť B.) Akčný plán pre CHOD MAS a animácie

Tabuľka č. 4.F: Chod MAS 1 a Chod MAS 2 v rámci IROP (základná alokácia z menej rozvinutého regiónu)

Názov opatrenia	3.1. Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD
Priradenie kódu opatrenia ²⁴	
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	5.1.1 - Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií; Podpora v rámci opatrenia bude poskytovaná na prevádzkovú a administratívnu činnosť schválených miestnych akčných skupín ako aj na náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území.
Ciele opatrenia	Cieľom je zabezpečiť činnosť a chod Miestnej akčnej skupiny Stredný Liptov.
Zdôvodnenie výberu	Pri spracovaní stratégie CLLD rezonovala myšlienka vzájomnej spolupráce a koordinovaného postupu pri jej príprave a jej samotnom uskutočňovaní. Vystala tiež myšlienka spoločného marketingu, publicity a sieťovania regiónu a taktiež monitorovanie, hodnotenie a aktualizácia stratégií CLLD. Dôraz je položený na posilnenie vnímania identity s územím a komunitou.
Rozsah a oprávnené činnosti	Oprávnené činnosti: - <i>Aktivita 3.1.1</i> personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie); - <i>Aktivita 3.1.2</i> Vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD - <i>Aktivita 3.1.3</i> Náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS - <i>Aktivita 3.1.4</i> Finančné náklady (napr. bankové poplatky) - <i>Aktivita 3.1.5</i> Náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)
Oprávnení prijímatelia	Prijímateľom je Miestna akčná skupina Stredný Liptov

²⁴ Platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014.

Intenzita pomoci ²⁵	EÚ : ŠR : VZ = 95 : 0 : 5					
Oprávnené výdavky	V zmysle Prílohy č. 8 k Príručke pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020 pre opatrenie 19 A.) personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové, osobné, poistenie) B.) vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD C.) náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS D.) finančné náklady (napr. bankové poplatky) E.) náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS)					
Finančný plán	Región ²⁶	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	130 807,61	124 267,23	0	6 540,38	0
	VR					
	Spolu	130 807,61	124 267,23	0	6 540,38	0
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ	Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota	
	5.1.1.	- veľkosť MAS	km ²	0	237,93	
		- počet obyvateľov v podporenej MAS	Počet	0	10 836	
		- počet podporených opatrení a aktivít	Počet	0	8	
		- počet projektov financovaných MAS	Počet	0	24	
		- počet podporených beneficiarov (zamestnanci+členovia)	Počet	0	50	
		- počet obcí podporeného územia	Počet	0	12	
		- hrubý počet vytvorených pracovných miest	Počet	0	3	
		- Počet seminárov, konferencií, workshopov a školení zamestnancov a členov	Počet	0	3	
		- Počet účastí na stretnutiach s inými MAS	Počet	0	2	

²⁵ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

²⁶ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

		- Celkový objem investícií	€	0	130 807,61
--	--	----------------------------	---	---	------------

Tabuľka č. 4.G: Animácie (základná alokácia pre MAS z menej rozvinutého regiónu)

Názov opatrenia	3.2 Financovanie nákladov v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja
Priradenie kódu opatrenia ²⁷	Program rozvoja vidieka 2014 -2020, Podopatrenie - 19.4. – Podpora na prevádzkové náklady a oživenie, Operácia: Chod miestnej akčnej skupiny a animácia
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	6B, sekundárne 2A, 2B, 6A
Ciele opatrenia	Cieľom je zabezpečiť animáciu (oživenie) Miestnej akčnej skupiny Stredný Liptov.
Zdôvodnenie výberu	Jedná sa o náklady v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja, t.j. propagácia stratégie a informovanosť o dotknutom území
Rozsah a oprávnené činnosti	Oprávnené činnosti: - Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD; - Propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; - Výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; - Vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.
Oprávnení prijímatelia	Prijímateľom je Miestna akčná skupina Stredný Liptov
Intenzita pomoci ²⁸	EÚ : ŠR : VZ = 75 : 25 : 0
Oprávnené výdavky	8.2.15.3.2.5. Oprávnené náklady Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: a. propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch

²⁷ Platí v prípade optrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014.

²⁸ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

	stratégie CLLD; b. výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; c. vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.					
Finančný plán	Región ²⁹	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	21 930,00	16 447,50	5 482,50	0	0
	VR					
	Spolu	21 930,00	16 447,50	5 482,50	0	0
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ		Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	19.4.	- Počet seminárov, konferencií, workshopov, propagačných, informačných a vzdelávacích akcií		Počet	0	5
		- počet podporených beneficiarov (členovia+prijímateli a		Počet	0	75
		- Celkový objem investícií		€	0	21 930,00

Tabuľka č. 4.H: Chod MAS a animácie (dodatočná alokácia na základe splnenia míľníka A), max. 20% z pridelenej dodatočnej alokácie na základe splnenia míľníka A

Názov opatrenia	3.1. Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD 3.2 Financovanie nákladov v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja
Priradenie kódu opatrenia ³⁰	Program rozvoja vidieka 2014 -2020, Podopatrenie - 19.4. – Podpora na prevádzkové náklady a oživenie, Operácia: Chod miestnej akčnej skupiny a animácia

²⁹ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

³⁰ Platí v prípade opatrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014.

Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	6B, sekundárne 2A, 2B, 6A.
Ciele opatrenia	Cieľom je zabezpečiť činnosť, chod a animácie Miestnej akčnej skupiny Stredný Liptov.
Zdôvodnenie výberu	Pri spracovaní stratégie CLLD rezonovala myšlienka vzájomnej spolupráce a koordinovaného postupu pri jej príprave a jej samotnom uskutočňovaní. Vyvstala tiež myšlienka spoločného marketingu, publicity a sieťovania regiónu a taktiež monitorovanie, hodnotenie a aktualizácia stratégií CLLD. Dôraz je položený na posilnenie vnímania identity s územím a komunitou.
Rozsah a oprávnené činnosti	Oprávnené činnosti: Chod MAS - personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie); - Vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD - Náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS - Finančné náklady (napr. bankové poplatky) - Náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS) - Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: - Propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; - Výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; - Vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.
Oprávnení prijímatelia	Prijímateľom je Miestna akčná skupina Stredný Liptov
Intenzita pomoci ³¹	EÚ : ŠR : VZ = 75 : 25 : 0
Oprávnené výdavky	Oprávnené výdavky: Chod MAS - personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie); - Vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov

³¹ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

	projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD - Náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS - Finančné náklady (napr. bankové poplatky) - Náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS) - Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: - Propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; - Výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; - Vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.					
Finančný plán	Región ³²	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	13 295,19	9 971,39	<u>3 323,80</u>	0	
	VR					
	Spolu	13 295,19	9 971,39	3 323,80	0	
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ		Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	19.4	- veľkosť MAS		km ²	0	237,93
		- počet obyvateľov v podporenej MAS		Počet	0	10 946
		- počet podporených opatrení a aktivít		Počet	0	1
		- počet projektov financovaných MAS		Počet	0	4
		- počet podporených beneficiárov (zamestnanci+členovia)		Počet	0	9
	19.4	- počet obcí podporeného územia		Počet	0	12
		- hrubý počet vytvorených pracovných miest		Počet	0	1
		- Počet				

³² Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

		seminárov, konferencií, workshopov a školení zamestnancov a členov	Počet	0	1
		- Počet účastí na stretnutiach s inými MAS	Počet	0	1
		- Celkový objem investícií	€	0	13 295,19
		- Počet seminárov, konferencií, workshopov, propagačných, informačných a vzdelávacích akcií	Počet	0	1
		- počet podporených beneficientov (členovia+prijímate lia	Počet	0	13

Tabuľka č. 4.I: Chod MAS a animácie (dodatočná alokácia na základe predĺženia obdobia PRV v zmysle nariadenia o prechodných pravidlách), max. 20% z pridelenej dodatočnej alokácie na základe predĺženia obdobia PRV v zmysle nariadenia o prechodných pravidlách

Názov opatrenia	3.1. Financovanie prevádzkových nákladov MAS spojených s riadením uskutočňovania stratégií CLLD 3.2 Financovanie nákladov v súvislosti s oživovaním stratégie miestneho rozvoja
Priradenie kódu opatrenia ³³	Program rozvoja vidieka 2014 -2020, Podopatrenie - 19.4. – Podpora na prevádzkové náklady a oživenie, Operácia: Chod miestnej akčnej skupiny a animácia
Priradenie k fokusovej oblasti PRV/ŠC IROP	6B, sekundárne 2A, 2B, 6A
Ciele opatrenia	Cieľom je zabezpečiť činnosť, chod a animácie Miestnej akčnej skupiny Stredný Liptov.
Zdôvodnenie výberu	Pri spracovaní stratégie CLLD rezonovala myšlienka vzájomnej spolupráce a koordinovaného postupu pri jej príprave a jej samotnom uskutočňovaní. Vystala tiež myšlienka spoločného marketingu, publicity

³³ Platí v prípade optrení z PRV, priradí sa kód opatrenia/podopatrenia v zmysle nariadenia (EÚ) č. 808/2014.

	a sieťovania regiónu a taktiež monitorovanie, hodnotenie a aktualizácia stratégií CLLD. Dôraz je položený na posilnenie vnímania identity s územím a komunitou.
Rozsah a oprávnené činnosti	Oprávnené činnosti: Chod MAS - personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie); - Vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD - Náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS - Finančné náklady (napr. bankové poplatky) - Náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD (na úrovni MAS) - Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: - Propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; - Výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; - Vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov.
Oprávnení prijímatelia	Prijímateľom je Miestna akčná skupina Stredný Liptov
Intenzita pomoci ³⁴	EÚ : ŠR : VZ = 75 : 25 : 0
Oprávnené výdavky	Oprávnené výdavky: Chod MAS - personálne a administratívne náklady MAS (prevádzkové vrátane nákladov na prenájom kancelárskych priestorov, osobné náklady, poistenie); - Vzdelávanie zamestnancov a členov MAS (školenia, konferencie, semináre, workshopy a pod., okrem školení pre predkladateľov projektov), ktorí sa podieľajú na príprave a vykonávaní stratégie CLLD - Náklady na publicitu a sieťovanie: účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, vrátane zasadaní národných a európskych sietí, ako aj poplatky za členstvo v regionálnych, národných alebo európskych sieťach MAS - Finančné náklady (napr. bankové poplatky) - Náklady vynaložené na monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu

³⁴ Intenzita pomoci je percentuálny pomer medzi financovaním zo strany žiadateľa a príspevkom v fondov a rozpočtu.

	stratégií CLLD (na úrovni MAS) - Financovanie animačných nákladov MAS v súvislosti s oživovaním stratégie CLLD: - Propagácia a informovanie o dotknutej oblasti a výsledkoch stratégie CLLD; - Výmena informácií medzi miestnymi aktérmi - semináre, konferencie, workshopy pre členov MAS, ďalších aktérov ako aj, zamerané na ich rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD a s tým spojených prác; a. - Vzdelávanie potenciálnych prijímateľov zamerané na rozširovanie vedomostí a zručností pri príprave projektov					
Finančný plán	Región ³⁵	Spolu	EÚ	ŠR	VZ	iné
	MR	37 968,28	28 476,21	9 492,07	0	
	VR					
	Spolu	37 968,28	28 476,21	9 492,07	0	
Merateľné ukazovatele projektu	Kód/ID	Názov/Ukazovateľ		Merná jednotka	Počiatočná hodnota	Celková cieľová hodnota
	19.4.	- veľkosť MAS		km ²	0	237,93
		- počet obyvateľov v podporenej MAS		Počet	0	10 946
		- počet podporených opatrení a aktivít		Počet	0	2
		- počet projektov financovaných MAS		Počet	0	10
		- počet podporených beneficiary (zamestnanci+členovia)		Počet	0	27
		- počet obcí podporeného územia		Počet	0	12
		- hrubý počet vytvorených pracovných miest		Počet	0	1
		- Počet seminárov, konferencií, workshopov a školení zamestnancov a členov		Počet	0	2
			- Počet účastí na			

³⁵ Typ regiónu: MR – menej rozvinutý región, VR – viac rozvinutý región

		stretnutiach s inými MAS	Počet	0	2
		- Celkový objem investícií	€	0	37 968,28
		- Počet seminárov, konferencií, workshopov, propagačných, informačných a vzdelávacích akcií	Počet	0	2
		- počet podporených beneficiary (členovia+prijímate lia			26

5.3. Monitorovanie a hodnotenie stratégie CLLD

Monitorovanie a hodnotenie stratégie vychádza zo Spoločného rámca pre monitorovanie a hodnotenie (Rozvoj vidieka 2014 – 2020) premietnutého do Programu rozvoja vidieka SR 2014 – 2020.

5.3.1 Opis monitorovania a hodnotenia stratégie CLLD

5.3.1.1. Spôsob monitorovania realizácie projektov

Realizácia projektov je hlavným nástrojom pre dosiahnutie strategickej zmeny naformulovanej v strategickom rámci. Sledovanie vybraných povinných a dodatočných monitorovacích kritérií uvedených v monitorovacom pláne stratégie rozvoja územia MAS Stredný Liptov bude premietnuté aj do štruktúry monitorovacích ukazovateľov konečných príjemcov pomoci. Okrem týchto ukazovateľov si každý konečný prijímateľ môže stanoviť vlastný okruh ukazovateľov výstupu a dopadu pre dôsledné monitorovanie úspešnosti procesu realizácie projektu. Údaje o vývoji jednotlivých ukazovateľov realizácie projektu sú neodlučiteľnou súčasťou priebežných a záverečných správ konečného prijímateľa podľa stanoveného harmonogramu predkladania týchto správ. Kancelária bude v kontakte s konečnými prijímateľmi aj prostredníctvom konzultácií a poradenstva, pri tvorbe spoločných propagačných výstupov a v rámci seminárov a konferencií poriadaných kanceláriou MAS Stredný Liptov a ďalšími partnerskými subjektmi. Jednou z príležitostí

pre neformálne monitorovanie projektov bude aj partnerská spolupráca s MAS v zahraničí a na Slovensku, vzájomná výmena skúseností a spoločné vzdelávacie podujatia. Výrazné odchýlky od očakávaných cieľových hodnôt sú dôvodom pre revíziu a prípadný návrh na odstúpenie od zmluvy s konečným prijímateľom.

Hodnotenie je nástroj riadenia a prostriedok, ktorým sa prispieva k zvýšeniu kvality, efektívnosti a účinnosti implementácie stratégie CLLD a naplnenia jej cieľov.

MAS v rámci hodnotenia vykoná:

a) strednodobé hodnotenie (mid-term) v polovici implementácie stratégie CLLD

(najneskôr do 30.6.2020) s cieľom posúdiť výstupy a výsledky intervencie. Posudzuje sa celá stratégia CLLD, pričom výsledok posúdenia a hodnotenia má vplyv na jej aktualizáciu. Strednodobé hodnotenie predkladá MAS spolu so „Správou o implementácii stratégie CLLD“.

b) záverečné hodnotenie (ex-post) na základe vyhodnotenia monitorovacích ukazovateľov s ohľadom na ich prínos pre naplnenie cieľov stratégie CLLD a prínos pre územie MAS. Hodnotenie je zamerané na celkovú účinnosť a efektívnosť vynaloženia finančných prostriedkov EPFRV a EFRR.

Hodnotenie v zmysle predchádzajúceho ods. vykonáva nezávislý hodnotiteľ, pričom by mali byť zohľadnené špecifiká v jednotlivých oblastiach sebahodnotenia a taktiež vyhodnotenie kľúčových znakov LEADER – prínos pre územie MAS v oblasti siedmich kľúčových znakov LEADER.

Zber monitorovacích ukazovateľov na projektovej úrovni sa zabezpečuje najmä prostredníctvom ŽoNFP a monitorovacích správ. Časť ukazovateľov sa získava aj administratívnym spôsobom, ako napr. celkové verejné výdavky, alebo počty podporených operácií.

V rámci PRV SR 2014 – 2020 monitorovanie na úrovni projektu pozostáva z monitorovania:

- počas realizácie projektu,
- pri ukončení projektu,
- po ukončení projektu,
- počas udržateľnosti projektu.

MAS v rámci opatrenia 19.2 predkladá vždy k 31.3 roka n+1 „**Správu o implementácii stratégie CLLD**“ v zmysle vypracovaného vzoru, ktorý zverejní gestor CLLD.

Základnými zdrojmi údajov do Správy o implementácii stratégie CLLD sú:

- a) údaje z ITMS2014+ (relevantné len pre projekty IROP);
- b) monitorovacie správy realizovaných projektov v rámci implementácie stratégie CLLD;
- c) administratívne údaje ako sú napr. súbory informácií, štatistiky a pod.

Prijímateľ projektov v rámci implementácie stratégie CLLD je povinný predkladať kópiu monitorovacích správ a kópiu záverečnej ŽoP na MAS Stredný Liptov.

Mýľniky implementácie stratégie CLLD:

Mýľniky implementácie stratégie CLLD pre určenie výkonnosti MAS sú stanovené v zmysle Systému riadenia CLLD v platnom znení.

5.3.1.2 Monitorovanie multiplikačných efektov:

Hodnotenie multiplikačných efektov stratégie CLLD bude vykonávať monitorovací výbor a kancelária MAS 1 krát ročne v termíne do 31.3. nasledujúceho roka konštatovaním, že sa efekt dosiahol, prípadne že sa dosiahol plánovaný počet výstupov. Multiplikačné efekty a ukazovatele sú popísané v ods. 7.5 Popis multiplikačných efektov.

5.3.1.3 Spôsob overovania monitorovacích kritérií

Informačné zdroje pre overovanie monitorovacích kritérií sú stanovené v pláne monitorovania, kde sú k nim priradené zdroje pre ich overenie ako aj periodicita monitorovania. Informačné zdroje pre monitorovanie je možné rámcovo rozdeliť na:

- a) „tvrdé“ – štatistické údaje v technických jednotkách, ostatné technické dokumentácie a správy
- b) „mäkké“ – ankety a dotazníkové prieskumy, analýza postojov a preferencií .

Efektívnosť implementačného rámca a správne nastavenie strategického rámca bude sledovaná porovnávaním aktuálnych ročných údajov o jednotlivých monitorovacích ukazovateľoch s trendom napĺňania ich cieľových hodnôt. Stanovenie východiskových hodnôt monitorovacích kritérií vychádza z komplexnej analýzy súčasného stavu vybraných oblastí zachytených v analytickej časti stratégie rozvoja územia MAS Stredný Liptov. Obvyklá periodicita zberu údajov o monitorovacích kritériách je ročná a to spravidla ku koncu roku (k 31.12.).

V prípade špecializovaných prieskumov bude ich periodicita stanovená tak, aby dokázala zachytiť trendy vývoja ukazovateľa najneskôr do 3 rokov od začiatku implementácie stratégie. Zdrojom sledovania vybraných povinných monitorovacích ukazovateľov budú aj priebežné a záverečné správy konečných prijímateľov. Administratívny zber údajov bude zabezpečovať kancelária MAS, pracovné skupiny zaoberajúce sa vybranými okruhmi problémov a zástupcovia monitorovacieho výboru. Získané údaje budú synteticky spracované, vyhodnotené členmi monitorovacieho výboru v súčinnosti s členmi pracovných skupín a kanceláriou MAS. Spracované monitorovacie kritériá sú predmetom výročnej monitorovacej správy. Výrazné odchýlky od očakávaných cieľových hodnôt budú dôvodom pre revíziu strategického a implementačného rámca stratégie.

5.3.1.4. Postupy sebahodnotenia MAS

Sebahodnotenie MAS je dôležitým prostriedkom pre sebazdokonaľovanie. Najčastejšie sa používajú riadené diskusie a dotazníky.

Príklady tém pre sebahodnotenie:

Aké kapacity – personálne, organizačné, materiálne, finančné atď. – máme a aké v budúcnosti potrebujeme?

Ako nás vníma naše okolie: miestna samospráva, kraj, médiá a podobne?

Aký imidž máme na verejnosti?

Potrebné „opytovacie nástroje“ pripraví odborník (psychológ, sociológ), lebo musíme:

- a) zaistiť relevanciu otázok – nepýtať sa na zbytočnosti a naopak nezabudnúť na dôležité otázky,
- b) mať otázky jasné a pokiaľ možno jednoznačné – aby si každý pod tou istou otázkou nepredstavoval niečo iného,
- c) vyhnúť sa sugestívnym formuláciám,

d) zamedziť vzájomnému ovplyvňovaniu pri odpovedaní otázok.

Formy sebahodnotenia:

- dotazník (pre hodnotenie vnútorných a vonkajších kapacít MAS, stupňa partnerstva, stupňa vyspelosti MAS, imidž MAS: ako ju vnímajú členovia a ako okolie)
- individuálne rozhovory s predstaviteľmi MAS
- štúdium dokumentácie MAS (štatút, výročné správy, schválená stratégia, publikované dokumenty a podobne)
- „focus group“ – intenzívna a odborne riadená diskusia v malej skupine
- filmovanie, fotografovanie
- diskusie spojené s premietaním filmov, výstavami, podujatiami zameranými na život v Strednom Liptove

V rámci sebahodnotenia MAS sú stanovené postupy vrátane popisu spôsobov overovania, frekvencie a získavania monitorovacích ukazovateľov v nasledovných oblastiach:

- a) implementácie stratégie CLLD vrátane 7 kľúčových znakov LEADER,
- b) implementačného procesu,
- c) riadiaceho procesu,
- d) propagácie a vzdelávanie členov MAS.

Frekvencia získavania monitorovacích ukazovateľov je 1 krát za rok po jeho skončení, vždy k 31.3. nasledujúceho roka.

5.3.1.5. Spôsoby zberu údajov na hodnotenie:

- dotazníky
- individuálne rozhovory so zástupcami cieľových skupín
- diskusné skupiny na internete
- individuálna spätná väzba cez e-mailovú poštu
- štúdium projektovej dokumentácie (projekty, správy)
- návšteva projektov na mieste
- hodnotenie SWOT analýz po určitom čase
- „focus group“ – intenzívna a odborne vedená diskusia v malej ad hoc skupine
- filmovanie, fotografovanie, výstrižková služba

5.3.1.6. Riziká implementácie stratégie CLLD

Implementácia stratégie CLLD je dlhodobý proces, ktorý nesie aj riziká z hľadiska finančného, procesného a ľudských zdrojov.

a. Finančné riziká

Finančné riziká implementácie stratégie CLLD môžeme rozdeliť do dvoch okruhov

- Riziká financovania prevádzky a animácií MAS
- Riziká financovania projektov prijímateľmi príspevkov

Uvedené riziká možno eliminovať

- Poznaním špecifik implementačného procesu a vzdelávaním sa v tejto oblasti, zodpovední manažér MAS a prijímatelia podpory
- Dôsledným plánovaním výdavkov a príjmov jednotlivých projektov, opatrení a aktivít, zodpovední manažér MAS a prijímatelia podpory
- Efektívnym financovaním výdavkov kancelárie MAS, prípadný prechodný nedostatok finančných prostriedkov riešiť finančnou pomocou od členov MAS, zodpovední manažér a štatutár MAS
- Zmluvami s dodávateľmi prác, tovarov a služieb, ktoré budú zohľadňovať špecifiká implementačného procesu, zodpovední štatutár, manažér MAS a prijímatelia podpory
- U prijímateľov podpory riešiť riziká prekleňovacím úverom, zodpovední prijímatelia podpory

Pri financovaní spoluúčasti pri projektoch zo strany MAS ani prijímateľov podpory riziká nevidíme.

b. Procesné riziká

Procesnými rizikami implementácie stratégie CLLD sú:

- správna aplikácia systému riadenia CLLD
- verejné obstarávanie
- výskyt konfliktu záujmov
- nedostatočná kvalita predkladaných projektov
- nedostatočný počet prijímateľov zo súkromného sektora
- ľudské zdroje, ktoré ho budú realizovať.

Tieto riziká sa dajú eliminovať

- vzdelávaním pracovníkov, členov MAS, prijímateľov podpory a obyvateľov regiónu, ktorí o to prejavia záujem
- ich účasťou na aktivitách spoznávania a návštev dobre fungujúcich MAS doma aj za hranicami
- poznaním a správnym realizovaním procesov implementácie riadenia CLLD a dobrá spolupráca s riadiacimi a kontrolnými orgánmi
- poznaním a správnym realizovaním procesov verejného obstarávania
- dobrým výberom a prípravou ľudských zdrojov
- informovaním verejnosti o výsledkoch implementácie stratégie.

Za eliminovanie týchto rizík budú zodpovední predsedníctvo, štatutár, manažér MAS a prijímateľa podpory.

c. Riziká ľudských zdrojov

Ľudské zdroje patria medzi najväčšie riziká implementácie stratégie CLLD. MAS Stredný Liptov má personálne obsadené všetky orgány, manažéra MAS a tiež personálne pripravených budúcich zamestnancov kancelárie MAS a členov výberovej komisie.

Implementácia je však dlhý a zložitý proces, ktorý nesie veľa rizík aj z hľadiska ľudských zdrojov.

Tieto možno eliminovať

- Vzdelávaním, informovaním a zapojením obyvateľov regiónu do procesu rozvoja územia, tak, aby sa títo so stratégiou stotožnili
- Dobrou prípravou a výberom potencionálnych ľudských zdrojov v prípade, že nastanú skutočnosti ich potrebnej výmeny

Za eliminovanie týchto rizík budú zodpovední predsedníctvo, štatutár, manažér MAS a prijímateľa podpory.

5.3.2 Monitorovacie ukazovatele

V období rokov 2014 – 2020 je preukazovanie napĺňania cieľov vo forme jasne merateľných ukazovateľov pre výstupy a výsledky

Zostavený je plán monitoringu, sú stanovené monitorovacie ukazovatele nasledovne:

- povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň programu
- povinné ukazovatele v súvislosti s IROP a PRV – úroveň špecifických cieľov IROP a fokusových oblastí PRV
- vlastné ukazovatele

Tabuľka č. 5: Povinné ukazovatele na úrovni programu – PRV SR

Názov cieľového ukazovateľa	Cieľová hodnota v roku 2025
Čistý počet obyvateľov, ktorý má prospech zo zlepšenia služieb	15 768
Počet obyvateľov podporenej MAS	10 836
Pracovné miesta vytvorené v podporovaných projektoch (LEADER/PRV) (oblasť zamerania 6B) ³⁶	2

Tabuľka č. 6: Celkové verejné výdavky – PRV SR

Názov ukazovateľa výstupu	Cieľová hodnota v roku 2025
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora na vykonávanie operácií v rámci stratégie CLLD (len časť z PRV)	694 937,58
Celkové verejné výdavky (v EUR) – podpora pri prevádzkových nákladoch a oživení - (len časť z PRV)	73 193,47

Tabuľka č. 7: Povinné ukazovatele na úrovni IROP

Názov ukazovateľa výstupu	Merná jednotka	Cieľová hodnota v roku 2023
Počet podporených podnikov	podnik	8
Zamestnanosť v podporených podnikoch	FTE	5
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výroby, ktoré sú pre firmu nové	podnik	5
Počet podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výroby, ktoré sú pre trh nové	podnik	1
Počet nových služieb a prvkov verejnej infraštruktúry	počet	0

6 Finančný rámec

6.1. Financovanie stratégie CLLD

Tabuľka č. 8: Celkové zdroje pre MAS z PRV a IROP

	SPOLU (EUR)
Celkové zdroje z PRV (EPFRV) a IROP (EFRR) (základná alokácia podľa vzorca pre MAS v súlade s kapitolou 6.4 Systému riadenia CLLD), z toho:	877 183,40
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	730 986,17
Chod MAS a animácie	146 197,23

³⁶ Uvádzajú sa pracovné miesta v zmysle kapitoly 7.1 tohto metodického pokynu na vypracovanie stratégie. Navyše pracovné miesta musia byť samostatne vedené a preukázateľne označené ako pracovné miesto PRV.

Dodatočná alokácia na základe splnenia míľníka A		
Celkové zdroje z PRV (EPFRV), z toho:	79 771,18	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	66 475,99	
Chod MAS a animácie	13 295,19	
Dodatočná alokácia na základe predĺženia obdobia PRV v zmysle nariadenia o prechodných pravidlách		
Celkové zdroje z PRV (EPFRV), z toho:	227 809,66	
Operácie v rámci implementácie stratégie CLLD	189 841,38	
Chod MAS a animácie	37 968,28	
Celkom Chod MAS a animácie	Chod MAS	Animácie
suma v rámci IROP v zmysle vydaného Rozhodnutia na Chod MAS1 a Chod MAS2 (ak relevantné)	124 267,23	
suma v rámci PRV v zmysle vydaného Rozhodnutia na podopatrienie 19.4 základná alokácia		21 930,00
suma v rámci dodatočnej alokácie na základe splnenie míľníka A	11 300,91	1 994,28
suma v rámci dodatočnej alokácie na základe predĺženia obdobia PRV v zmysle nariadenia o prechodných pravidlách	32 273,04	5 695,24

6.2. Finančný plán pre opatrenia

Tabuľka č. 9: Zameranie stratégie podľa sektorov

Názov opatrenia stratégie CLLD	Rozpočet na opatrenie	Oprávnený prijímateľ – verejný sektor (označiť 'X')	Oprávnený prijímateľ – neverejný sektor (označiť 'X')
1.1. Investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku	111 581,36		X
1.2. Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev	292 365,96		X
2.1. Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie	298 170,35	X	
2.2. Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry	230 998,69	X	
2.3. Investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie	54 187,18	X	
Celkový rozpočet podľa sektorov	-----	583 356,22	403 947,32
Percentuálny pomer zamerania stratégie	-----	59,09 %	40,91 %

Pozn. Pomer medzi verejným a súkromným sektorom sa vypočíta na základe jednotlivých opatrení stratégie CLLD - rozpočet projektovaných aktivít z PRV a IROP (MAS ako žiadateľ podopatrenia 19.4 Podpora na prevádzkové náklady a oživenie sa nezapočítava k žiadnemu sektoru).

7. Zhodnotenie prínosov stratégie CLLD, jej synergie a doplnkovosť

Stratégia rozvoja regiónu Stredný Liptov neimplementuje opatrenia a aktivity v celej šírke programov PRV a IROP. Snaží sa podporiť hlavne najproblémovjšie oblasti akými sú nízka zamestnanosť najmä mladých ľudí, konkurencieschopnosť poľnohospodárstva, mikro a malých

podnikov, investície do nedostatočnej až chýbajúcej infraštruktúry a nízka miera spolupráce jednotlivých obcí na trvalo udržateľnom rozvoji regiónu.

V ďalších kapitolách sú popísané prínosy stratégie CLLD regiónu Stredný Liptov k jednotlivým oblastiam uvedených v programoch PRV a IROP.

Ide o nasledovné prínosy:

7.1 Prínosy k zlepšovaniu ekonomického rozvoja územia

V stratégii boli zakomponované princípy trvalo-udržateľného rozvoja vrátane ekonomického rastu do strategického cieľa prostredníctvom zachovávanía hodnôt územia tak, aby prinášali trvalý úžitok obyvateľom aj návštevníkom, s dôrazom na mladých ľudí.

Opatreniami uvedenými v stratégii sa Región Stredný Liptov snaží zvýšiť celkovú výkonnosť podporených poľnohospodárskych podnikov, ktoré prevádzkujú mladí farmári. Podporuje tiež investície do majetku malých podnikov s výrazne obmedzeným prístupom k zdrojom financovania, týkajúce sa odbytu a spracovania poľnohospodárskej produkcie súvisiace s výrobou tradičných produktov, aj na nákup novej techniky a technológií.

Aktivita sú smerované na zakladanie nových alebo podporu existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev. Cieľom je zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni podporou podnikania a inovácií. Tvorba pracovných miest bude najmä v tradičných oblastiach ako remeslá, baníctvo, folklór, salašníctvo a služby obyvateľstvu s prepojením na cestovný ruch. Cieľom je zachovať tieto hodnoty budúcim generáciám a pritiahnúť k týmto činnostiam mladých ľudí.

Snahou je vytvoriť 7 nových pracovných pozícií.

Z toho

- 2 pracovné miesta v rámci PRV, opatrenie 1.1. Investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku
- 5 v rámci IROP, opatrenie 1.2. Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev

Podiel rozpočtu stratégie CLLD k počtu predpokladaných novo vytvorených pracovných miest je 125 360,75 €.

7.2 Prínosy k napĺňaniu cieľov PRV

Stratégia CLLD regiónu Stredný Liptov podporuje ciele PRV najmä v oblasti konkurencieschopnosti poľnohospodárstva.

Stratégia podporuje zníženie miery nezamestnanosti, ktorá je v regióne 11,96 %, pričom značnú časť nezamestnaných tvoria dlhodobo nezamestnaní. Snahou je na vidieku znížiť riziko chudoby alebo sociálneho vylúčenia, ktoré je väčšie ako na ostatnom území Slovenska. Podporuje najmä mladých farmárov do 40 rokov, ktorých je zamestnaných v poľnohospodárstve malé percento. Opatrenia v regióne majú pomôcť zastaviť pokles zamestnanosti v poľnohospodárstve a súčasne zvýšiť produktivitu práce a ekonomickú výkonnosť investíciami do objektov a nákupom technológií.

Na zvýšenie konkurencieschopnosti v oblasti poľnohospodárstva je opatrenie 1.1. Investície do hmotného majetku, ktoré zvyšujú celkovú výkonnosť a udržateľnosť poľnohospodárskeho podniku.

V sídelnej štruktúre regiónu prevládajú malé obce do 1 000 obyvateľov a malé obce do 500 obyvateľov. Tieto malé vidiecke obce tvoria prirodzenú reprodukčnú základňu pracovných síl pre poľnohospodársku prvovýrobu. Stratégia rieši najmä najväčší problém malých obcí - nedostatočnú infraštruktúru a nedostupnosť základných služieb. Tieto nedostatky riešia opatrenia

- 2.1. Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania všetkých druhov infraštruktúr malých rozmerov vrátane investícií do energie z obnoviteľných zdrojov a úspor energie
- 2.2. Investície do vytvárania, zlepšovania alebo rozširovania miestnych základných služieb pre vidiecke obyvateľstvo vrátane voľného času a kultúry a súvisiacej infraštruktúry
- 2.3. Investície do rekreačnej infraštruktúry, turistických informácií a do turistickej infraštruktúry malých rozmerov na verejné využitie

Ženy, mladí ľudia, zdravotne postihnuté osoby, osoby iného etnika a inej sexuálnej orientácie sú zapojení do procesov implementácie stratégie CLLD prostredníctvom členskej základne, prácou s cieľovými skupinami, v rámci projektov spolupráce, kultúrnych výmen, sprievodných podujatí v rámci dní otvorených dverí a informačných dní, vzdelávacími podujatiami, krúžkami, výstavami, súťažami, workshopmi a podobne. Poľnohospodári a lesníci sú súčasťou naplnenia cieľov stratégie – prípravy územia na vidiecky cestovný ruch. Marginalizované rómske komunity sa v regióne stredný Liptov nenachádzajú. Ostatné marginalizované skupiny obyvateľstva (dlhodobo nezamestnaní, telesne/zdravotne postihnutí,

osoby mladé, iného etnika, iného pohlavia, inej sexuálnej orientácie a pod.) sa budú môcť zapájať cez pracovné skupiny, ktoré budú vytvárané podľa potrieb a podnetov z ich strany, a tiež vzdelávacími podujatiami a poradenstvom prostredníctvom projektov spolupráce a sprievodných podujatí v rámci dní otvorených dverí a informačných dní. Všetky tieto skupiny sa zapájajú do prípravy stratégie a počíta sa s nimi aj pri implementácii, monitorovaní a hodnotení.

Zlepšeniu životného prostredia pomôžu nové technológie pre mladých farmárov.

Posudzovanie a implementácia všetkých projektov bude prebiehať na základe princípu udržateľného rozvoja, zabezpečením environmentálnej udržateľnosti sociálneho a ekonomického rastu s osobitným dôrazom na ochranu a zlepšenie životného prostredia pri zohľadnení zásady „znečisťovateľ platí“ v súlade s PD.

7.3 Prínosy k napĺňaniu cieľov IROP

Napĺňanie cieľov IROP bude prostredníctvom niektorých špecifických cieľov Prioritnej osi 5.

Zvýšenie zamestnanosti na miestnej úrovni sa dosiahne podporou podnikania a inovácií v rámci opatrenia 1.2. Zakladanie nových a podpora existujúcich mikro a malých podnikov, samostatne zárobkovo činných osôb, družstiev.

Založia sa nové a podporia sa existujúce mikro a malé podniky, samostatne zárobkovo činné osoby a družstvá najmä v oblasti cestovného ruchu a služieb obyvateľstvu. Jedná sa hlavne o obstaranie hmotného majetku pre účely tvorby pracovných miest, nutné stavebnotechnické úpravy budov spojené s umiestnením obstaranej technológie alebo s poskytovaním nových služieb.

Špecifickým cieľom stratégie je aj zabezpečiť uskutočňovanie stratégií CLLD, chod a animáciu MAS Stredný Liptov. Jedná sa o personálnu a administratívnu činnosť, vzdelávanie zamestnancov a členov MAS, publicitu a sieťovanie, účasť zamestnancov a členov MAS na stretnutiach s inými MAS, monitorovanie, hodnotenie a aktualizáciu stratégií CLLD, oživovanie stratégie miestneho rozvoja, propagáciu a informovanie, výmenu informácií, rozširovanie vedomostí a zručností pri vykonávaní stratégie CLLD, vzdelávanie potenciálnych prijímateľov a pod.

7.4 Synergie a doplnkovosť stratégie CLLD

7.4.1 Popis iných stratégií, ktoré sa na danom území realizujú, resp. plánujú realizovať

Stratégia rozvoja územia MAS Stredný Liptov sa opiera aj o dve aktuálne komplexné strategické dokumenty regionálneho významu:

- a) Regionálnu integrovanú územnú stratégiu Žilinského kraja na roky 2014 – 2020
- b) Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja na roky 2014 – 2020

Všetky združené obce pri plánovaní stratégie rozvoja regiónu už majú vypracované vlastné PHSR, alebo na týchto dokumentoch pracujú. Poznatky a informácie z týchto dokumentov boli taktiež zapracované do stratégie regiónu.

V regióne Stredného Liptova je dlhšiu dobu aktívne Združenia obcí separovaného zberu – Ekológ, ktoré je územne takmer identické so vzniknutým OZ Stredný Liptov. Náplňou združenia je spoločne riešiť problémy a zabezpečovať separovaný zber odpadov v regióne. OZ Stredný Liptov na tieto aktivity nadväzuje a súčasne komplexne rieši rozvoj a spoluprácu regiónu.

7.4.2. Synergie a komplementarity

Stratégia rozvoja CLLD Stredný Liptov nadväzuje a prebieha v súlade s aktuálnymi komplexnými strategickými dokumentmi regionálneho významu:

1. Operačný program Ľudské zdroje
2. Regionálna integrovaná územná stratégia Žilinského samosprávneho kraja 2014 – 2020
3. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2014 – 2020
4. Program cezhraničnej spolupráce Poľsko–Slovenská republika 2014-2020

Implementácia Stratégie CLLD bude v súlade s týmito dokumentmi. Realizované opatrenia stratégie budú tvoriť základ rozvoja regiónu, na ktorý budú prirodzene nadväzovať a dopĺňať prípadné aktivity z týchto operačných programov a regionálnych stratégií.

1. Operačný program Ľudské zdroje – zámer stratégie je pomôcť dosiahnuť stanovené ciele:
 - v zmysle Prioritnej osi Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí zvýšiť účasť mladých ľudí na pracovnom trhu. Aktivitami pomôcť zabezpečiť, aby všetci mladí ľudia NEET vo veku do 29 rokov dostali kvalitnú ponuku zamestnania, ďalšieho vzdelávania, odborného vzdelávania a prípravy alebo stáže do štyroch mesiacov po zaradení do evidencie UoZ po strate zamestnania alebo po ukončení formálneho vzdelania

- v zmysle Prioritnej osi Zamestnanosť prispieť k napĺňaniu jedného z tematických cieľov stratégie Európa 2020, a to zvýšiť podiel zamestnaného obyvateľstva vo veku 20 - 64 rokov
 - znížiť podiel populácie ohrozenej chudobou a sociálnym vylúčením
2. Regionálna integrovaná územná stratégia Žilinského samosprávneho kraja 2014 – 2020 okrem iného obsahuje:
- Strategickú prioritu 3 Mobilizácia kreatívneho potenciálu v regiónoch, Investičná priorita 3.1 Podpora rastu priaznivého pre zamestnanosť, a to rozvíjaním vnútorného potenciálu ako súčasti územnej stratégie pre konkrétne oblasti vrátane konverzie upadajúcich priemyselných regiónov a posilnenia prístupnosti a rozvoja špecifických prírodných a kultúrnych zdrojov, Špecifický cieľ 3.1 Stimulovanie podpory udržateľnej zamestnanosti a tvorby pracovných miest v kultúrnom a kreatívnom sektore prostredníctvom vytvorenia priaznivého prostredia pre rozvoj kreatívneho talentu a netechnologických inovácií v Žilinskom samosprávnom kraji
3. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2014 – 2020
- Plánuje v uvedenom období dosiahnuť nasledovné ciele:
- Dobudovať kvalitné prepojenie kraja s európskymi dopravnými a komunikačnými sieťami, zlepšiť kvalitu životného prostredia a zabezpečiť udržateľnosť a efektivitu využívania prírodných zdrojov
 - Zvýšiť konkurencieschopnosť ekonomiky a zlepšiť podnikateľské prostredie v kraji
 - Dosiahnuť vyššiu uplatniteľnosť ľudského kapitálu na trhu práce a sociálnu inklúziu všetkých znevýhodnených skupín
 - Rešpektovaním a rozvíjaním špecifických črt regiónov na území kraja podporovať rast ich atraktívnosti
4. Program cezhraničnej spolupráce Poľsko – Slovenská republika 2014 – 2020 je strategický dokument, ktorý zachytáva strategický rámec rozvoja poľského a slovenského prihraničného regiónu, kde patrí aj Stredný Liptov. Pre stratégiu Stredného Liptova majú význam najmä :
- Špecifický cieľ 1: Zvýšenie využitia kultúrneho a prírodného dedičstva návštevníkmi a obyvateľmi (os 1)
 - Špecifický cieľ 4: Zlepšenie cezhraničnej kvality profesijného a odborného vzdelávania (os 3)

7.5 Popis multiplikačných efektov

a. Šírenie výsledkov a výstupov:

Činnosť, výsledky a výstupy MAS Stredný Liptov je potrebné dať do povedomia komunity, taktiež informovať celoslovenskú, prípadne medzinárodnú verejnosť.

Informovanosť zabezpečíme nasledovnými činnosťami:

- zverejňovaním na internetovej stránke MAS – www.strednyliptov.sk (priebežne)
- zverejňovaním, prípadne odkazmi na internetových stránkach členských obcí a členov MAS (priebežne)
- publikovaním článkov a príspevkov v regionálnych, prípadne celoslovenských médiách - tlač, rozhlas, televízia (počet min. 4 krát ročne)
- prezentáciou na školeniach, konferenciách, seminároch a workshopoch poriadaných pre členov a zamestnancov MAS, prijímateľov podpory a obyvateľov regiónu (počet minimálne 2 krát ročne)
- prezentáciou na stretnutiach s inými MAS (počet min. 1 krát za 2 roky)
- prezentáciou prostredníctvom Národnej siete rozvoja vidieka SR, ktorej sme členom – internetová stránka, Newsletter NSRV SR (počet min. 1 krát za rok)
- účasťou na výstavách, napr. Agrokomplex Nitra, Region Tour Expo Trenčín a pod. (počet min. 1 krát za rok)

b. Priame, resp. nepriame vplyvy na rozvoj socio – ekonomických činností územia MAS

- zvýšenie počtu mladých poľnohospodárov zamestnaných v poľnohospodárstve počet 2
- zvýšenie zamestnanosti marginalizovaných skupín obyvateľstva počet 5
- podpora podnikateľského sektora počet 8
- podpora podnikov, ktoré dostávajú podporu s cieľom predstaviť výrobky, ktoré sú pre firmu nové počet 5
- zlepšenie základnej infraštruktúry a služieb, obnova dediny počet podporených obcí 12

Hodnotenie multiplikačných efektov stratégie CLLD bude vykonávať monitorovací výbor a kancelária MAS 1 krát ročne v termíne do 31.3. nasledujúceho roka konštatovaním, že sa efekt dosiahol, prípadne že sa dosiahol plánovaný počet výstupov.

8.4. Zoznam zdrojov analýzy a vstupných dokumentov

Príloha č. 6 k stratégii CLLD: Zoznam zdrojov (analýzy) a vstupných dokumentov

- 1. Program rozvoja vidieka SR 2014 – 2020
- 2. Integrovaný regionálny operačný plán SR 2014 – 2020
- 3. Operačný program Ľudské zdroje
- 4. Regionálna integrovaná územná stratégia Žilinského samosprávneho kraja 2014 – 2020
- 5. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského samosprávneho kraja 2014 – 2020
- 6. Program cezhraničnej spolupráce Poľsko–Slovenská republika 2014-2020
- 7. Metodický pokyn na spracovanie stratégie CLLD
- 8. Všeobecné podmienky poskytnutia príspevku, výberové kritériá pre výber projektov a hodnotiace kritériá pre výber projektov pre projektové opatrenia PRV SR 2014 – 2020
- 9. Kritériá pre výber projektov – hodnotiace kritériá pre hodnotenie o NFP v rámci IROP prioritná os 5
- 10. Príručka pre žiadateľa o poskytnutie nenávratného finančného príspevku z Programu rozvoja vidieka SR 2014- 2020 pre podopatrenie 19.2
- 11. Štatistický úrad SR
- 12. PHSR jednotlivých obcí OZ Stredný Liptov
- 13. Interné údaje obecných úradov jednotlivých obcí OZ Stredný Liptov
- 14. Internetové stránky jednotlivých obcí OZ Stredný Liptov
- 15. www.registeruz.sk
- 16. <http://www.panoramio.com/photo/31339759>
- 17. <http://myusernameistaken2.deviantart.com/art/Nizke-Tatry-327974425>
- 18. http://www.mikulas.sk/files/File/pdf_zakl_dokumenty/phsrliptov2008_3.pdf
- 19. www.katasterportal.sk

